özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- MC Ekonomik Bunalımın Yükünü Emekçi Halka Yüklüyor
- ULUSAL SORUN ÜZERİNE / 2
- Günümüz Militarizmi, Detant'ın ve Güvenliğin Esas Düşmanıdır
- ÖZGÜR ANGOLA GELİŞME YOLUNDA

30
KASIM

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

KASIM : 1977
YIL : 3
SAYI : 30

İÇİNDEKİLER

Sahibi: **Faruk ARAS** — Yazı İşleri Müdürü: **Mustafa KAYA** — Yönetim ve Haberleşme Adresi: Dizdariye Medresesi Sok. **Deniz Apt.** No. 8-8, **Çemberlitaş - İSTANBUL** — Abone: **Yıllık:** 150 TL. — **Altı aylık:** 75 TL., Dış ülkeler iki katıdır. — İstanbul Dağıtım: **TAN-DA** — Ankara Dağıtım: **ANKARA BÜROMUZ.** Sümer Sok. Beyaz Ap. 12/2 **Demirtepe - ANKARA** — İzmir: **EGE DAĞITIM:** — Baskı: **ÖREN Basımevi** — Dizgi: **EVREN Matbaası.** Kapak: **IŞIK Matbaası.**

MC Ekonomik Bunalımın Yükünü Emekçi Halka Yüklüyor

Ahmet TAŞ

Bugün dünya emperyalist-kapitalist sistemi bunalım içerisindedir. Esasında bu sistemin tarihini bunalımlar tarihi olarak nitelemek yanlış olmaz. Kapitalizm ortaya çıktığından beri ekonomik krizler birbirini izlemektedir. Ancak bu krizlerin şiddet dereceleri her zaman aynı olmamıştır. Belirli dönemlerde çok büyük boyutlara ulaşmış, sistemi ciddi olarak tehdit etmiş olanların yanısıra daha hafif seyreden ve dolayısıyla da sonuçları daha az tahripkar olanları mevcuttur. Bu sağlıksız, zikzaklı durum tekelci dönemde de süregelmiştir.

Günümüzde emperyalist olsun veya ona bağımlı durumda bulunsun bütün kapitalist ekonomilerde krizler birbirini izlemektedir. Bu krizler kaynağını ekonomik yapıdan almaktadırlar. Bu ülkelerde emek-sermaye çelişkisi (üretimin sosyal karakteri ile üretim araçlarının özel mülkiyette bulunması nedeniyle var olan çelişki) mevcuttur. Daha da basitleştirerek anlatmak gerekirse işçilerin bir araya gelerek ortak çaba sonucu üretim yapmalarına rağmen üretim araçlarının ve üretilen malların mülkiyeti belli ellerde toplanmaktadır. Patronlar işçilerin emekleriyle yarattıklarından kâr elde etmekte ve emeği sömürmektedirler. İşte çelişkinin varlığı ve uzlaşmazlığı bundan kaynaklanmaktadır. Üretim biçimi değişmedikçe de antagonist dediğimiz bu çelişkiler sona ermez. Bu aynı zamanda emperyalist-kapitalist sistemde görülen sınıf mücadelesinin de kaynağını oluşturmaktadır.

Dünyada durum sürekli olarak emperyalizmin aleyhine işlemektedir. Sosyalist sistem, kapitalist ülkelerin işçi sınıfları ve ulusal kurtuluş üçlüsü tarafından verilen mücadeleler başarıya ulaşıyor. Emperyalizm mevziler kaybediyor. Tekelci dönemde emperyalist ülkelerdeki toplumsal muhalefetin boyutları daha da genişlemiş durumda. İşsizliğe. tekelci baskıya ve enflasyona karşı mücadele bayrağı yük-

seliyor. Bunlar sonuçta emperyalist ve bağımlı ülkelerin ekonomik güçlüklerini giderek ağırlaştırıyor.

Emperyalist ülkelerde meydana gelen ekonomik bunalım, onun güdümündeki bağımlı ve sömürge ülkelerde etikisini daha şiddetli bir biçimde hissettiriyor. Bu durumu doğal karşılamak gerekir. Çünkü bu ülkelerin ekonomileri emperyalist ülkelerinkine göre daha sağlıksız bir yapıya sahiptir. Sermayenin mevzileri daha güçsüzdür.

Türkiye de bu ülkelerden biridir. Bu nedenle emperyalizmin bunalımları etkisini çok daha şiddetli olarak hissettirmektedir. Ama bu bağımlılığın faturasını tekelci sermaye ve onun iktidar ortakları değil, ezilen halk kesimleri, emekçi sınıf ve tabakalar ödemektedirler. Bu bakımdan Türkiye'de var olan çarpık kapitalizmin iç ve dış koşullar altında ortaya çıkan krizleri süreklilik gösteriyor. Bu neden böyle olmaktadır? Biraz daha somutlaştıralım.

Türkiye'nin ekonomisi emperyalist tekellerin çıkarları doğrultusunda biçimlendirilmiştir. Emperyalizmin girdiği hiç bir ülkede ekonomik kararlar o ülke halkının çıkarlarına göre verilmez. Bunun yerini emperyalistlerin ve onların yerli maşalarının talepleri alır. Yatırım politikası çarpık bir biçime sokulur. Ülke emekçilerinin çıkarları ayrı, yapılanlar ayrı olur. Ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinde birinci rolü sömürücülerin kârları oynar.

Bunun sonucunda zamanla iç dinamizmden kopuk, emperyalist mihraklara bağlı, sağlıksız ve çarpık bir ekonomik yapı çıkar ortaya. Ekonomiye hakim olan güçlerin kasaları dolar durmaksızın İşte bu gün Türkiye ekonomisinin durumu da budur ve bu yüzden de emperyalist krizlerin etkisi şiddetlenerek varlığını hissettirmektedir.

Bu genel açıklamadan sonra Türkiye ekonomisine daha yakından bakarak başlıca sorunlarını ve günlük hayata yansımalarını kısaca ele alalım. Bunalımın elle tutulur, gözle görülür belirtileri vardır. Bu belirtiler halk kitlelerinin hayatını geniş ölçüde ve olumsuz yönde etkiliyor.

İŞSİZLİK BÜYÜYEREK VARLIĞINI SÜRDÜRÜYOR

İşsizlik kapitalizmin insanların karşısına çıkardığı bir sorundur. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte zorunlu olarak işsizlik de ortaya çıktı. Bu sorun kapitalizm ortadan kaldırılmadığı sürece de devam edecektir. Bu güne kadar dünyanın hiç bir kapitalist ülkesi, çok sayıda insanın silah altına alındığı, kaynakların en üst düzeyde seferber edildiği ve sömürünün büyük boyutlara ulaştığı savaş zamanları hariç, işsizliği yok etmeyi başaramadı.

Emperyalizmin pençesindeki Türkiye ise bu sorunu ortadan kaldırmak şöyle dursun hafifletmeyi bile beceremiyor. Yıllardan beri milyonlarca emekçi bir ekmek parası peşinde koşup durmaktadır. Kuşkusuz onların içerisinde iş bulanlar oluyor. Ama bu işsizlik sorununu çözüme kavuştuğu veya hafiflediği anlamına gelmez. Çünkü ortaya çıkan yeni iş gücü, istihdam edilenden daha fazla. Üstelik iş bulanların büyük bir bölümü de gizli işsiz. Bu gün işsizler ordusu en yüksek orana varmıştır. Sayısal olarak üç milyona doğru tırmanmaktadır. Milyonlarca işçiyi Avrupa pazarlarına göndererek, onları kapitalistlerin itiraf ettiği gibi «20. yüzyılın modern köleleri» haline getirmek de diğer sözde önlemler gibi çözüm olamadı.

Hiç kuşkusuz bundan sonra işsizlik oranı daha da artacaktır. Çünkü Türkiye'de nüfus artışı hızı yüksektir. Tarım alanında hızlı bir makinalaşma görülmekte ve mevcut tarım sahaları giderek da çok kişi arasında bölüşülmektedir. Bunun sonucunda işletme boyutları küçülmekte, geçim için yetersiz kalmaktadır. Bu da gösteriyor ki kırsal alanlarda geçinemeyen işsiz kalan insanlar büyük bir hızla şehirlere akmaya devam edeceklerdir. Öte yandan Türkiye ekonomisinin içerisinde bulunduğu çıkmaz nedeniyle yatırımlar azalacak, hatta büyük ölçüde duracaktır. Esasında burjuva iktidarları öteden beri sıkıştıkları zaman yatırım harcamalarını kısıtlamakta ustadırlar. Hatta birinci MC iktidarının bunu geniş ölçüde kullanarak bütçeyi sözde denk yapmaya çalıştığı da bilinen bir gerçektir. Bütün bu koşullar önümüzdeki yıllarda işsizliğin azalmayacağını, tam tersine hem oransal hem de sayısal olarak artacağını göstermektedir.

FİYAT ARTIŞLARI HIZLANARAK DEVAM EDİYOR

Bunun bilimsel adı enflasyondur. Ama sermaye iktidarları ister buna enflasyon, ister fiyat ayarlamaları desinler fark eden bir şey yok. Hepsinin doğurduğu sonuçlar, emekçi halk kesimlerine yansıması aynıdır. Onlar fiyatların sürekli olarak arttığını, aldıkları üç-beş kuruşun hemen eriyip yok olduğunu, giderek sıkıntıya düştüklerini görüyorlar. İşte onları ilgilendiren budur.

Fiyat artışları da tıpkı işsizlik gibi kapitalizmin ortaya çıkardığı bir olgu. Kapitalizm var olduğu sürece fiyat artışları da işsizlik gibi varlığını sürdürecek. Tıpkı işsizlikte olduğu gibi, hiç bir burjuva iktidarı bugüne kadar fiyat artışlarının önüne geçemedi, ona bir çözüm bulamadı. Şu veya bu yönde alınan tedbirlerin hiç birisi kalıcı sonuç doğuramadı. Zaten kapitalist ülkelerin iktidarları da fiyat artışlarının kendi düzenlerinde sona erdirilemeyeceğini iyi biliyorlar. Onların buna ilişkin olarak öne sürdükleri sadece laftan ibarettir ve halkı kan-

dırma yolunda kullandıkları bir propagandadır. Fiyat artışları kapitalizmle birlikte görüldü, onunla birlikte yaşıyor ve gene onunla birlikte de yok olup gideceklerdir.

Fiyat artışlarının nedeni kârdan başka birşey düşünmeyen sermaye sınıfıdır. Patronlar ve onların iktidar ortağı diğer sömürücü çevrelerin çıkarlarına hizmet ediyor ekonomi. Patronlar nasıl ki işsizler ordusunu (yedek işgücü) işçilere göstererek onları tehdit ediyor ve «hak ararsanız sizi atar, yerinize bunları alırız» diyorlar ve bununla kârlarını arttırıyorlarsa, aynı şekilde fiyat artışlarını pompalamak suretiyle de bu işi yapıyorlar. Bu nedenle fiyat artışlarının tek sorumlusu sermaye sınıfı ve onun düzeni olan kapitalizmdir. Onun kâra dayalı yapısıdır.

Türkiye'de öteden beri yüksek oranda seyreden fiyat artışları son yıllarda % 30 civarındaydı.

Birinci MC iktidarı kurulduktan sonra enflasyon oranında bir değişme olmadı. İktidarın bütün iddialarına rağmen fiyatlarda düşme görülemedi. Ancak MC iktidarı seçimleri düşünerek daha büyük zamları yapmaktan kaçındı. Çünkü bu seçim sonuçlarını MC partileri açısından olumsuz etkiliyecekti. Oysa ekonomi her gün giderek daha büyük ölçüde çıkmaza sürükleniyor, emekçi yığınlar için bu gün meydana gelen büyük sıkıntıların tohumları ekiliyordu. Seçime gelindiğinde ekonomi suni teneffüsle yaşatılabiliyordu ancak. Paranın değeri peş peşe yapılan bir sürü devalüasyonla önemli ölçüde düşürülmüştü. Döviz stokları erimiş, devlet borçlarını ödeyemez hale gelmişti. İhracat miktarında düşüş görülmüştü. Bazı yatırımların gerçekleştirilmesi için zorunlu olan ithalat yapılamıyordu. En hayati maddelerin bile piyasada sıkıntısı çekilmekteydi. Üretim ve yatırım için gerekli olan malların yanında, hayati ilaçlar da tükenmişti. Dış elçilik personelinin maaşlarını ödeyemez duruma geldi devlet. Yabancı bankalar Türkiye'nin döviz darboğazını göz önüne alarak Merkez Bankası'nın çeklerini bozmuyorlardı. Bu bir bakıma devletin iflası demekti.

Seçimlerden sonra MC yeniden kurulunca ekonomik kaos daha da ağırlaştı. Piyasa zaten başıbozukluğun egemenliği altındaydı. Fiyatlar görülmedik bir hızla artmaya başlamışlardı. Enflasyonist patlama açığa çıkıyordu.

MC piyasanın yarattığı bu enflasyonla yetinemezdi. Ekonomi bunu taşıyacak güçte değildi. Çarpık kapitalizm yürümüyor, patronlar kâr oranlarını yeterli görmüyor, çıkmaz büyüyordu. Bu yüzden sermaye kendi hükümeti olan MC'den daha ciddi adımlar atılmasını istiyordu. Patronlar daha MC kurulur kurulmaz onu desteklediler. Bunun yanında bir de dar boğazdan bahsederek kemerleri sıkma poli-

tikası önerdiler. Ücretlerin ve fiyatların dondurulması talepleri duyuldu yeniden. Çok geçmeden MC iktidarı sermaye sınıfının hizmetinde olduğunu, işçiyi, köylüyü ve tüm çalışanları onlara ezdirmekten çekinmediğini açık bir şekilde ortaya koydu.

Hükümet kurulur kurulmaz ilk eylem Gümrük ve Tekel Bakanı MHP'li Gün Sazak'tan geldi. Gazetelere verdiği demeçte zengin olduğunu, bununla iftihar ettiğini ve zenginleşmeyi normal karşıladığını belirtti. Buna kimsenin bir diyeceği yok. Sermaye sözcüsü ve onun çıkar temsilcisi olan birinin daha değişik görüşte olması beklenemezdi zaten. Asıl olan bu bakanın ortaya koyduğu ilk eylemin ne tür bir zen ginleşmeden yana olduğunu açığa çıkarmasıydı. Bakan bir hafta önceden tekel maddelerine yapılacak zamları haber verdi. Aslında bu tavır burjuva geleneklerine bile belli ölçüde ters düşüyordu. Bakan bir hafta sonra yapacağı zamları haber vermekle stokçuluğu, karaborsacılığı ve vurgunculuğu teşvik ediyordu. Nitekim öyle de oldu. Bu Gün Sazak'ı iyi tanımakta yarar vardır. Gazetelerden edindiğimiz bilgilere göre 1945'lerde toprak reformu kanun tasarısı mecliste görüşülürken, reforma en şiddetli bir biçimde karşı çıkan, işçiler ve toprak dağıtılacak köylüler için «en miskin, en beceriksiz kimseler» diyen Emin Sazak'ın sülalesinden biri Gün Sazak. Şimdi bu kişi Hitler çömezi faşist bir kadrodan Bakanlar Kuruluna girmiş ve büyük Sazak'ın dediklerini hayata geçiriyor. Böylece MHP'nin ne biçim bir anti-kapitalist(!) olduğunu, sömürüyle nasıl mücadele ettiğini de(!) ortaya koymuş oluyor. MC bu birinci zamı yaparken kurnazlık yapmaktan da geri kalmadı tabii ki. Zam kararı Ramazan'ın başlangıcında açıklandı. Amacı alkollü maddelerin de içerisinde bulunduğu zam kararlarına karşı dinsel nedenlerle karşı çıkışı yumuşatmaktı. MC kitlelerin emeklerini sömürmekle yetinemezdi, dini duygularını da istismar etti, sömürüyü arttırma manevrasında ondan yararlandı.

Fakat zamlar bu kadarla kalmadı. Kalamazdı da. Günler geçtikçe ekonomik çıkmazlar daha açık bir biçimde ortaya çıktı. Ekonomi laçka idi. Enflasyon hızı artıyor, yatırımlar yapılamıyor, dış ticaret açığı büyüyordu. Döviz stokları erimiş, MC tam bir çıkmaza saplanmış, kalmıştı. Bu kargaşanın hemen ardından uluslararası kuruluşlar Türkiye'ye güvensizlik duyduklarını belirtmeye başladılar. Kredi vermek için yeni şartlar, koşullar ileri sürdüler. Emperyalist kuruluşlar Türkiye ekonomisine müdahale ettiler. Kuşkusuz bu yeni bir durum değildi. Yıllardan beri Türkiye emperyalizmin güdümündeydi ve onlar her bakımdan ülke yönetiminde etkiliydiler. Amma bu seferki artık halktan da pek gizlenemez bir halde ortaya çıktı. MC işin gizliliğini korumakta başarılı olamadı. Gene pazarlıklar kapalı kapılar ardında yürütüldü ama bazı şeyler de açıklığa kavuştu.

Yabancı basın devalüasyon haberini verdi. Hatta bütün iç ve dış ekonomik çevreler bunun zorunluluğunu belirttiler. Gerçekten de öyleydi. Türkiye devalüasyon yapmadan daha fazla duramazdı Bu hengâme sürerken IMF (Uluslararası Para Fonu) denilen emperyalist kuruluşun temsilcileri Türkiye'ye damladılar. Çalışmalar Merkez Bankası ve Maliye Bakanlığ ile gizlilik içerisinde yürütüldü. Paranın değeri düşmüş, dış ticaret dar boğazlara girmişti. IMF'nin gündeminde açıkça Türk parasının değerinin düşürülmesi ve kredi alabilmek için Türkiye'nin emperyalistlere vereceği diğer avantajlar, sağlıyacağı çıkarlar vardı. İşte bağımsız olduğu ileri sürülen MC gericiliğinin yönetimindeki Türkiye bu koşullar altında ikinci zam dalgasını getirdi.

Diğerleri gibi bu zam dalgasının getirilişi de çok ilginç oldu. Bakanlıklar arası Ekonomik Kurul peş peşe toplantılar yapıyor, Demirel halkın karşısına çıkmamaya dikkat ediyordu. Belliydi ki MC halka iyilik düşünmüyordu. Zammın yapılacağı kesinlik kazanmıştı, sadece oranları belli değildi. Zaten hükümet yetkilileri bunu yalanlamaktan kaçınıyorlardı. Aslında buna da gerek yoktu. Stokçular, vurguncular gerekli haberleri çoktan almışlardı.

Böylece stoklar yapıldı. Kuyruklar görülmeye başlandı. Gazeteciler Demirel'e yoklardan bahsedince «Ne yoksa söyleyin göndereyim» gibi laflarla karşılaştılar. Demirel her zamanki taktiğini kullanıyordu gene. Halk yokluk içerisinde yüzerken o herkesin yüzüne baka baka ortalığı güllük gülistanlık göstermeye çalışıyor, demagoji ile kitleleri kandırma yolunu deniyordu. Ve nihayet IMF yetkilileri daha Türkiye'de iken yeni zamlar geldi.

Demirel zamları açıklama cesaretini gösteremedi. Daha önceki günlerde gazetecilere «zamlara hasretmisiniz?» diye sorarken, onların hasretini gidermek için getirdiği zamlarını açıklama yürekliliğini gösteremedi. Üstelik bunlara «istikrar tedbirleri» gibi bir ad vermekten de çekinmedi. Ama iş bu kadarla kalsa gene iyiydi. Televizyonda gazetecilerle konuşurken «Hayırlı olsun» diyecek kadar halkla alay etmeyi ileri götürdü. Gerçekten de yer yüzünde eşine az rastlanır bir durumdu. Halkın hayatını zehir edecek zam kararı alıp, ardından da hayırlı olmasını dilemek ancak MC başının yapabileceği bir iştir.

Alınan zam kararları tahmin edilenin çok üstündeydi. Hükümetin kararını resmi gazete kanalıyla açıklamasından önce ekonomik bozukluklar nedeniyle zaten herkes bildiğini okuyor, fiyatları keyfi bir şekilde arttırıyordu. Hükümet ise bir çırpıda çok sayıda mala yüzde elli ile yüzde yüz elli arasında değişen oranlarda zam yaptı. MC belirli mal gruplarının zam görmediğini ileri sürerek yapılanları küçük göstermek istediyse de bu iddiasında inandırıcı olamadı. Artan fiyatların

bütün piyasayı etikiliyeceği ve zaten var olan enflasyonu daha da körükliyeceği ortadadır. Üstelik zam gören malların büyük bir bölümü temel mallardır. Örneğin demir, çimento ,benzin, elektrik ve motorin gibi. Bunlara yapılan bir zamın üretimin her dalını etkileyeceği kuşkusuzdur. Kaldı ki ekonomi zaten sömürü üzerine inşa edilmiştir ve fiyat artışlarının önü alınamıyor.

MC'nin ÖNLEMLERİ SERMAYE SINIFININ YARARINADIR

Fiyatların arttırılması ve ücretlerin dondurulması öteden beri sermayenin talebiydi. Uzun zamandan beri sermaye; ücretlerin ve fiyatların dondurulmasını istiyordu. Ama elbette onların bu istekleri sadece ücret artışlarının önlenmesi anlamına geliyordu. Çünkü bütün kapitalist ülkelerdeki uygulamalar bunu kanıtlamaktadır. Esasen mevcut ekonomik yapı korunduğu sürece fiyat artışlarının önüne geçilemiyeceği de bilimsel bir doğrudur. Yerli tekelci sermaye «kemerleri sıkma politikası»nın gerekliliğini vurgularken, emperyalist kuruluşlar da bu doğrultuda yerli ortaklarının taleplerini destekliyorlardı. Özellikle IMF doğrudan doğruya müdahalede bulunuyor, fiyat artışlarının gerçekleştirilmesi, ücretlerin dondurulması ve devalüasyona gidilmesinde ısrar ediyordu. MC'nin, daha doğrusu Türkiye'nin bozuk ekonomisinin bu isteklere karşı çıkma olanağı yoktu. Nitekim zamlardan sonra yüzde on civarında devalüasyon (Para değerinin düşürülmesi) yapıldı. MC burada da kurnazlık yapmak istedi ve gerçeği gizleme yolunu denedi. Yapılan devalüasyonun adına kur ayarlaması dendi. Elbette dünyanın bütün güçlü paraları karşısında değeri düşürülen Türk Lirası devalüe edilmişti. Ona kur ayarlaması demek sadece MC mantığının işiydi. Esasında daha sonraları Başbakan Demirel yaptığı açıklamada son yılın gerçekleşen rakkamlarına göre ihracatta büyük bir gerilemenin var olduğunu söyledi. Bu da devalüasyonun gerekçelerini savunmaktı. Devalüasyon sonucunda Türkiye'nin dış borçlarında bir çırpıda 10 milyar liralık bir artış meydana gelmiş oldu.

Zam ve devalüasyonun ardından Maliye Bakanı ABD'ye uçtu. Anlaşılan pazarlıklar daha bitmemişti. Emperyalist kuruluşlar ekonomiye müdahalelerinde orada da devam ettiler. Maliye Bakanı Türkiye'ye döndüğünde verdiği demeçle bunu kanıtladı. Bakanın belirttiğine göre IMF Türkiye'yi kredi verilmeye değer bulmuştu. Bu sözler bağımlılığın çok açık bir ifadesiydi.

Alınan tedbirlerin yerli ve yabancı tekelci sermayenin isteklerine uygun olduğunun diğer bir kanıtı da taban fiyatlarının düşük tutulmasıdır. Hatta hükümet pamuk taban fiyatını açıkladığında üretici kuruluşlar tepki gösterirken, ihracatçılar ve tüccarlar olumlu bulduklarını

açıkladılar. Tüccarların bu tavrı ucuza pamuk almalarının ortaya çıkması yüzündendi. Düşük taban fiyatı nedeniyle kâr oranları artmış olacaktı.

Kısaca yapılan zamları yerli tekelci sermaye ile emperyalist kuruluşlar istediler. MC ise onlara boyun eğdi zorunlu olarak. Sermaye sınıfı, tüccarlar, spekülatörler kazandılar. Bundan sonra daha da çok kazanacaklar.

MC EKONOMİK BUNALIMIN NEDENLERİNİ GİZLEMEYE ÇALIŞIYOR

MC getirdiği zamların adına önce «ekonomik önlemler» demekle halkı aldatmaya çalıştı. Sonra iddia edildiği gibi bunlar ekonomiyi dar boğazdan kurtaracak tedbirler değillerdi. Bunlar işçiyi, memuru, köylüyü ve üreticiyi perişan edecek tedbirlerdi. Amma bunun yanında alınan bu tedbirlerin yerli ve yabancı sermaye gruplarına, ihracatçılara ve diğer sömürücü çevrelere yaradığından da şüphemiz yok.

Ancak MC zam dalgalarını başlatırken çeşitli bahaneler ileri sürdü ve ciddi olmayan gerekçeler gösterdi.

Gerekçelerden biri Kamu İktisadi Kuruluşlarının (KİT) zarar ettiği ve bunu önlemek için bunların ürettikleri mallara ve hizmetlere zam yapılması gerektiğidir. KİT'lerin zarar ettiği doğrudur. Amma bunun nedenlerini açıklayıp bulmak gerekir. KİT'ler bu gün, partizanlarla, faşist beslemelerle doldurulmuştur. Yöneticiler, bürokratlar bunları özel çiftlik gibi kullanmakta akıllara durgunuk verecek lüks hayat sürmektedirler. Ayrıca bu kuruluşların mal ve hizmetleri özel kesime maliyetlerinin altında sunulmaktadır. İşte KİT zararlarının nedenleri bunlardır, çözümü de bunları ortadan kaldırmaktır. Onları çiftlik olmaktan kurtarmaktır. Yoksa emekçi halkın cebindekini alıp, patronlara vermek değil.

MC'nin diğer bir iddiası da devlet gelirlerinin azlığıdır. Eğer durum böyleyse ozaman vergi iadeleri, teşvik tedbirleri gereksiz krediler ortadan kaldırılmalı, miktarı milyarlara varan vergi kaçakçılığı önlenmeli, devlet bir avuç tekelin ve onların iktidar ortaklarının soygun alanı olmaktan kurtarılmalıdır. Sırf parti militanlarını işe alabilmek için yüzbinlerce kişinin devlet dairelerine doldurulması engellenmelidir. Yoksa verginin % 70 ni ödeyen ücretlilerin cebindekini çalmak hiç çözüm değildir.

Sermaye iktidarının şu veya bu yöndeki aldatmacası gerçekleri gözden gizlemeye yetmez. Bugünkü ekonomik bunalım emperyalizme bağımlı çarpık kapitalizmin bunalımıdır. Bütün sömürücüler kendi çıkmazlarının bedelini emekçi halk yığınlarına yüklerler. İşte MC'nin

yaptığı da budur. O da kapitalist bunalımının faturasını emekçi yığınlara ödettirmektedir. Ücretlilerden, dar gelirlilerden kısaca tüm çalışanlardan almakta ve sömürü çevrelerine vermektedir. Bunu yaparken de halkın lehine tedbirler getirdiğini milli ekonomiyi kurtarmak için bu önlemlerin alınmasının zorunlu olduğunu yayıyor. Gerçekten de bir zorunluluk vardı. Amma bu emeğiyle geçinen insanların rahata kavuşturulmaları için değil, sermaye sınıfının çıkmazlarını gidermek içinde. MC'nin bakış açısına göre var olan zorunluluk buydu. MC'nin önlem dediklerini, sermayedarlar hükümetin kurulmasından çok önce istememişler miydi?

İşsizlik zaten işçiler ve köylüler, aydınlar için var olan bir olgu. Bunun sıkıntılarını çekenler doğrudan, doğruya bu kesimlerdir. İşsiz insan yaşamını asgari düzeyde bile sürdürebilecek maddi olanaklara sahip değildir.

Fiyat artışlarının da aynı şekilde en çok işçilere zarar verdiği ortadadır. Hatta şunu da söylemek lazımdır ki, hiç bir burjuva iktisatçısı dahi bunun tersini ileri sürememektedir. Bütün burjuva kaynakları enflasyonun yükünün sabit gelirliler üzerinde kaldığını kabullenmektedirler. Elbette onlar bunu işçileri düşündükleri için ileri sürmüyorlar. Toplumda bilinç düzeyi yükseldiği ve hayatın kendisi tarafından da doğrulandığı, tersini iddia etmek imkansızlaştığı için kabulleniyorlar.

Türkiye'de fiyatların nasıl başıboş bir şekilde artığını pratikte çok açık bir biçimde görmekteyiz. Ortada var olan çarpık, sağlıksız bir ekonomidir. Tüketici bir gün önce verdiği parayla ertesi gün aynı malı alamamaktadır. Artık fiyat artışlarının her gün biraz daha tırmanışına alıştı herkes. Kargaşa ortamında bunu normal karşılamak gerekir.

Patronlar maliyet oyunlarıyla da fiyatları istedikleri biçimde arttırabilirler. Tüccarlar da sattıkları mallara diledikleri fiyatı koymakta serbesttirler. Bunu önliyecek bir mekanizma yok. Ev kiraları halkın büyük kesiminin aylık kazancını aşmış durumda. Bir kilo et bir emekçinin yevmiyesini aşıyor. (Asgari ücret Türkiye'de 60 liradır) Olanlardan sadece egemen çevreler memnunlar. Onların kasalarına akıyor insan teri ve emeği.

Bunu MC ve yandaşları gerçekleri halktan gizlemeye çalışıyorlar. Olayların, kargaşasının asıl nedenlerini gizliyerek, suçsuzları suçluyorlar. Anarşi nedeniyle ekonominin dar boğaza girdiğini haykırıyorlar. Bu iftiralar, bu yalanlar emekçileri daha çok baskı altına alabilmek, kendi düzenlerini sürdürebilmek için ortaya atılıyor. Anarşinin ekonomik geriliğin nedeni olmadığı, tam tersine toplumsal huzursuzlukların, ekonomik bozukluklardan kaynaklandığı bilinmektedir. Hiç

kuşkusuz bunu patronlar da, Gerici MC'de biliyor. Amma kabullenmek işlerine gelmiyor. İnsanları iliklerine kadar sömüreceksin, onları işsizliğe mahküm edeceksin, açlık ve sefalet doğuracaksın, ondan sonra da buna karşı çıkanları suçlayıp, kendini kurtarmaya çalışacaksın.

Ortada sömürü varsa elbette ona karşı mücadele de olacaktır. Emek düşmanlığı varsa emekçiler ona başkaldıracaklar. Ülke tepeden tırnağa sömürülüyorsa hiç şüphesiz onunla savaşmak o ülke emekçilerinin görevidir. Kaldı ki anarşi de ekonomik kriz gibi eğemen sınıfların işidir. İşçi sınıfı mücadelesinde bilimin gösterdiği yol var, anarşi değil.

MC giderek çıkmaza sürükleniyor. Amma çıkmaza sürüklendikçe, kapitalist sistemin insanlık düşmanı, çirkin yüzü açığa çıktıkça, bu sistem yani patron, ağa düzenini halka sıkıntı sundukça giderek daha fazla gericileşiyor, azgınlaşıyor. Hırsını suçsuzlardan almaya, suçlarını onlara yüklemeye çabalıyor. Onun için baskı tedbirlerini giderek arttırıyor. İşçi sınıfına karşı görülmemiş bir saldırı içerisindedir bugünkü MC. bunun yanında köylülerin, aydınların, memurların da düşmanıdır. Sarı sendikacılığı teşvik ediyor. Sınıf sendikacılığı yapan sendikaları eritmeye çalışıyor. Bunlarla da yetinmiyor, patronlara daha çok hizmet etmenin yollarını deniyor. Devlet güvenlik Mahkemeleri denilen hükümet bürolarını kurma hazırlıkları yapıyor. Onları kurup kendi taraftarlarını atayacak ve ondan sonra işçileri, aydınları onlara yargılattıracak. Yani oradaki Demirel'in, Türkeş'in ve Erbakan'ın parti temsilcileri kendileri gibi düşünmeyen insanları, örgütleri yargılıyacaklar.

Bunun dışında yeni tertipler, yeni saldırılar düzenleniyor, profesyonel katiller sokakta insan avına çıkıyorlar. Kendileri hakkında bir iddia ileri sürüldüğü zaman, onun delillendirilmesini istiyen MC ortakları, işlenen cinayetleri, ekonomik düzensizlikleri hemen komünistlere yükleyip işin içinden çıkmaya çalışıyorlar. Sömürü düzenine karşı çıkan emekçi halkı ve onların temsilcilerini suçlamaya, karalamaya çalışarak çıkmazdan kurtulmanın yollarını arıyorlar.

Bunun yanında baskı giderek yoğunlaşıyor. Ümraniye'de (1 Mayıs Mahallesinde) İşçilerin evlerini yıkıp, onları kurşunlamaları MC'nin işçi sınıfına nasıl düşman olduğunu gösteriyor. Diyarbakır ve Mardin Eğitim Enstitülerini kapatmaları ise Kürt halkına karşı olan kinlerini sergiliyor. Elazığ'da yıllardır rahat gezemeyen, işe gidip gelmekte güçlük çeken ve en önemlisi de çocukları okula sokulamayan halka MC'nin polisleri saldırıyorlar. Daha bunun gibi bir sürü tertip, bir sürü olay çıkıyor ortaya. Faşist güçler terörü hızlandırıyorlar. Radyo'da

televizyonda barış nutukları atarken, kiralık katiller, sermaye uşakları cinayet işliyor, baskı yöntemleri alabildiğine arttırılıyor.

Bu oyun yeni değildir. Bütün kapitalist dünyada gerektiğinde kullanılan ve herkesçe bilinen bir oyundur bu. Ekonomik çıkmaz büyüdükçe, krizin şiddeti arttıkça insanların kapitalist sisteme ve onun sömürücü özüne karşı çıkmaları, bilinçlenmeleri ve bu sistemi değiştirmek için mücadele etmeye başlamaları sermaye sınıfını huzursuz eder. O hemen elindeki devlet aygıtı da dahil olmak üzere bütün olanaklarını harekete geçirir. Haklı mücadele veren emekçilerin üzerine baskıyı arttırmak, gerektiğinde ilerici hareketi boğmak için tertipler düzenlemeye başlar. Böylece emekçilerin mücadelesini olduğundan daha değişik göstererek baskının gerekçelerini hazırlar. Sınıf mücadelesini unutturmaya, onun yerine kendisinin yarattığı anarşiyi sokmaya çabalar. İleriye dönük hertürlü mücadeleyi güdükleştirmek ve bölmek için ne lazımsa yapar. Ayrıca yarattığı anarşiyi, terörü öne çıkararak insanların ekonomik bunalımın nedenlerini görmelerini engellemek ve hedef şaşırtmak için uğraşı verir. Böylece sömürü düzeninin gerçek yüzünü kitlelerden gizlemenin yollarını arar.

Bu gün Türkiye'de yapılan da budur. Sermaye sözcüleri durmadan komünizm tehlikesinden bahseder, dururlar. Sanki bu gün komünistler iktidarı ellerinde tutuyorlar da, ekonomik çıkmazı onlar yaratıyorlar? Amma sermaye mantığı bu. Kendi günahını yükleyecek birini bulmalı mutlaka. Devlet güçleri ellerinde olmalarına; işlenen cinayetlerin, terör ve baskının ardındaki gerçek sorumluları bilmelerine rağmen, onun suçunu emekçilere, ilericilere yüklemeye çalışıyorlar.

Amma her şey sermayenin istediği biçimde gitmiyor. Onları kudurtsada, azgınlaştırsa da gerçek böyledir. İşçi sınıfının bilinç düzeyi yükseliyor. İlerici güçler sermaye sınıfının saldırılarını arttırmak için daha sağlıklı mücadele yöntemlerine baş vuruyor. Çeşitli ilerici kuruluş ve güçler arasında güçbirliğine gitmenin önemi kavranıyor. Üstelik MC iktidarının ekonomik başarısızlıklarını, halk düşmanı uygulamalarını gizlemek mümkün değil. Emperyalist kuruluşların Türkiye'ye nasıl geldiklerini, fiyat ayarlamaları adı takılan zamları nasıl yaptırdıklarını ve daha sonra da yıllık proğramları dahi incelemek üzere Türkiye'ye nasıl seferler düzenlediklerini görüyor herkes. Vurgunculuğun, soygunculuğun nasıl gerçekleştirildiği gün gibi aşikar. MC'nin çaresizliği ise bir başka konu. Sermaye sınıfına, Uluslararası tekellere hizmet eden kararlar aldıkça, çeşitli görüşler ileri sürülüyor ve komik durumlara düşülüyor. Başbakan «zammı biz yapmadık, Tekel Genel Müdürü yaptı» diyebiliyor. Adalet Partisi TRT'de bildiriler yayınlayarak fiyat artışlarına CHP'li belediyelerin yol açtığını söyleyecek kadar çıkmazını sergiliyebiliyor. Maliye Bakanı devalüasyona, kur ayarla-

ması adını takarken, Necmettin Erbakan «Enflasyonu biz yapmadık, gidin Maliye Bakanına sorun» diye inciler dağıtıyor. İşte bunlar da gösteriyor ki MC bir yamalı bohçadan ibarettir. Çıkarları arasında çelişkilerin bulunduğu çeşitli sömürü çevrelerinin oluşturduğu bu iktidar bu kadar tutarsızlıklar gösteriyor. Bütün bunlar zamlarla hayatı çekilemez hale getirilen işçilerin, köylülerin, memurların ve tüm çalışanların gözeri önünde ouyor.

Sermaye kiteleri her zaman kandırabileceğini sanmasın. Esasında o da bunun farkında. Onlar bu ülkenin toprakları üzerinde yaşıyorlar ve Patronların yabancı parababalarıyla birlikte kendilerine hazırladıkları tuzakları görüyorlar. Elbette vurguna, soyguna, yerli ve yabancı parababalarına, toprak ağalarına kısaca tüm gericilere karşı mücadele edeceklerdir. Önümüzdeki dönemde sermaye de, onun iktidarı MC'de bunu görecektir.

ULUSAL SORUN ÜZERİNE

2. BÖLÜM

Ş. DİCLELİ

Geçen sayımızda çıkan yazıda, kendisine «Türkiye işçi sınıfının partisi» adı yakıştırılan örgütün, ulusal sorun konusundaki 57 yıllık geleneğinin neyin nesi olduğunu, belgelere dayanarak okuyucunun gözleri önüne sermiştik. Şimdi yeniden Ürün dergisinin Hasan Utku imzalı yazısına dönelim.

26. Sayımızda Ürün'e verilen cevapta da belirtilmişti: Ürün'ün sayın yazarları eleştiride dürüst bir yöntem kullanmıyorlar; onlar, politik görüşleri bazı temel konularda da farklı olan çizgileri birarada, birbirine karıştırarak eleştirmeyi tercih ediyorlar. Ürün'ün 36. sayısında başvurulan bu yöntem, 39. sayıda da tekrarlanıyor. Böyle yapılmakla, herkes bir çuvala konulup suçlanmakla okuyucu aldatılıyor. Şuna bakın örneğin:

> «Kürt burjuva-derebey ikilisinin savunduğu, çeşitli boyutların da «devrimci» elbise giydirilip «meşrulaştırıldıkları» ayrılıkçı tezin temeli; Türkiye içindeki ayrıcalıklı durumun sömürge-sömürgeci ilişkileri ile açıklanmasıdır. Böyle olunca, yapılacak ilk iş, bu ilişkiye son vermek, yani sömürge ülkenin kurtuluş savaşını örgütlemektir. Dahası, ulusal sorunun salt Türkiye'yi ilgilendirmediğini, birkaç ülkenin sınırlarını içine aldığını savunarak «dört cepheli» bir savaş programı çizmektir(!)»

Bir arap saçından farkı olmayan bu paragrafta söylenmek istenenleri irdelersek ortaya şu sonuçlar çıkıyor: Yazara göre: 1 — Kürdistan'ın sömürge olduğu tezi burjuva-derebey ikilisinin tezidir ve başkaları da buna devrimci kılıf uydurmaktadırlar. 2 — Bu tezden yola çıkılınca, kaçınılmaz olarak, yapılacak ilk iş sömürge ilişkilerine son vermek için sömürge ülkenin kurtuluş savaşını örgütlemektir 3 — Bu tezi savunanlar, Kürt ulusal sorununun yalnız Türkiye'yi ilgilendirme-

diğini, Iran, Irak ve Suriye'de de var olduğunu söylüyorlar ve bundan hareketle «dört cepheli» bir savaş programı çiziyorlar...

Biz de Kürdistan'ın bir sömürge statüsünde olduğunu savunuyoruz. Türkiye sosyalist hareketinde, Ürün'ün hücum ettiklerinin dışında da aynı tezi savunanlar var; ama bunların tümü, ülkemizde herşeyden önce Kürt halkı için bir kurtuluş savaşı mı öneriyorlar? Kuşkusuz, kurtuluşu uğrunda mücadele etmek Kürt halkının hakkıdır ve Ürün dergisinin bunu Kürt halkına yasaklamaya hakkı olamaz. Ama Kürdistan'ı bir sömürge olarak değerlendirenler, Ürün'ün iddia ettiği gibi, Kürt halkının önündeki anti-faşist mücadeleyi, Kürt halkının da katıldığı demokrasi mücadelesini, anti-emperyalist mücadeleyi red mi ediyorlar? (Ürün ayrıca bu tür iddialarda bulunuyor). Örneğin «dört cepheli» savaşı öneren kimdir? Özgürlük Yolu'na ilişkin olarak böyle bir suçlama yapmak için dergimizdeki tartışmaları izlememiş olmak gerekir. Ürün bütün bu tartışmalardan habersiz midir? Eğer böyleyse, bu, Ürün yazarlarının gayri-ciddi bir tutum içinde olduklarını, bu konuda yazı yazmaya ve başkalarını ulu-orta suçlamaya kalkışırken onların görüşlerini öğrenmek için ciddî bir çaba bile harcamadıklarını gösterir. Ama Ürün'ün gerçekleri çarpıtması, salt ulusal soruna ve bu tartışmalara ilişkin bilgisizliğin sonucu değil. Onlar bunu bile bile yapıyorlar. Onlar, akılları sıra, kolayca saldırabilecekleri bazı görüşeri başkalarının da ortak görüşüymüş gibi göstererek okuyucuyu yanıltmaya, kendilerini haklı göstermeye çalışıyorlar.

Biz, Ürün'ü ve onun savunduğu çizgiyi eleştirirken böylesine oyunlara gerek duymuyoruz; Ürün'ün sosyal şovenliğini ortaya sermek için CHP'yi, kemalistleri, ve benzerlerini Ürün'le aynı torbaya koyup, onların görüşlerini birbirine karıştırarak, kimin ne dediği belli olmayan, birinin dediğini diğerine maletmeye olanak veren bir bulanıklık ortamı yaratmaya gerek yoktur.

Ürün, bu dürüst olmayan yöntemlerle belki kendi okuyucusunu bir ölçüde aldatabilir, ama bu bile uzun süreli olamaz. Kaldı ki bu bulanıklık da Ürün'ün perişanlığını gizlemeye yetmiyor. Şu yukardaki paragrafı alalım örneğin:

Bay Utku'ya göre, Kürt ulusal sorununun «salt Türkiye'yi ilgilendirmediğini», «birkaç ülkenin sınırlarını içine aldığını» savunmak, «dört cepheli bir savaş programı çizmek» oluyor.. Peki, Kürt ulusal sorununun yalnız Türkiye'de değil, Irak'ta, İran'da ve hatta Suriye'de de varolduğu yalan mı? Bunu «savunmaya» gerek var mı? Bunu biz mi iddia ediyoruz, yoksa gerçek mi böyle? Diğer yandan, bu dört ülkede Kürt ulusal sorununun varlığı garip bir rastlantı 'da değil. Çünkü bu ülkeler Kürdistan'ı aralarında bölüşmüşler, tümü de Kürt halkını ulusal boyunduruk altında tutuyorlar, Kürt halkının özgürlük mücadele-

sini ezmek için birlikte davranıyorlar. Bu durumda Kürt halkı, Kürdistan'ın her hangi bir parçasında verilen mücadeleye ilgisiz kalabilir mi?

Ama bundan, «dört cepheli bir savaş programına» elbette varılamaz. Kürdistan'ın her parçası açısından şartlar değişiktir; Kürt halkının bu parçalardaki mücadelesi farklı yollar izleyebilir, farklı zamanlarda çözümlenebilir.

Bay Utku garip bir şekilde mantık yürütüyor, doğrularla yanlışları birbirine karıştırıyor. Yanlışlarla sözde mücadele için, doğruları hasıraltı etmeye kalkışıyor. Evet dört cepheli savaş yanlıştır, ama bu görüşü, «ulusal sorunun salt Türkiye'yi ilgilendirmediğinin» sonucu saymak, sadece saçmalamaktır.

Ürün'ün sömürge olgusunu gizleme çabaları

Aynı yanlış mantık yürütme tarzı yazıya hakim. Bay Utku, ya yanlış bir önermeden yola çıkarak ahkâm yürütüyor, ya da doğru bir önermeden, ilgisi olmayan yanlış sonuçlar çıkarıyor. Çünkü bay Utku, daha önce Bay Ersavaş'ın da yaptığı gibi, gerçek durumu, somut olguları kavramaya çalışmıyor; toplumsal yapıya nesnel bir bakış açısıyla, gelişimi ve değişimi içinde —diyalektik yöntemle yaklaşmıyor; soyut formüller içinde, kendi paşa gönlünce yorum yapıp duruyor.

Örneğin bu sayın Ürün yazarlarına göre Kürdistan'ın sömürge olduğu tezi «Kürt burjuva-derebey ikilisinin tezidir». Bu iddia hangi somut olgulara dayanıyor? Örneğin bu tez Bay Kamrân İnan'ın, Necmettin Gevheri'nin, Şeyh Kasım Küfrevi'nin, Kinyas Kartal'ın ve hatta CHP içinde yuvalanmış olup yıllardır Kürt halkının üstündeki zulüm ve sömürüye seyirci kalan, yardımcı ve destek olan feodal ve burjuvaların tezi midir? Onların böyle bir iddiası var mı? Onlar ve temsil ettikleri feodaller, burjuvalar ne zaman böyle şeylerden söz ettiler?

Gerçek durum, hiç de Ürün'ün söylediği gibi değil, onun tam tersine. Kürt «Burjuva-derebey» ikilisi, Türk hâkim sınıflarıyla sıkı bir ittifak oluşturmuştur. Onlar, Türk burjuvazisiyle aynı politik örgütleri paylaşıyorlar. Onlar da Kürt halkının gelişen ulusal demokratik mücadelesinden, aynen sömürgeci, ırkçı yönetim gibi tedirgin oluyorlar. Onlar da Kürt toplumundaki ulusal-demokratik hareketin ezilmesi için elden geleni yapıyorlar. Bırakalım Kürt feodallerinin ve burjuvalarının Kürdistan'ı sömürge saymaları, bu sömürge ilişkilerinin son bulması için çalışmalarını —böyle yapsalardı, hiç kuşkusuz, onlar yurtsever insanlar olurlardı— onlar Kürt halkının üstündeki ırkçı-şoven hiç bir baskıdan söz etmiyorlar bile. Tersine bunu inkâra çalışıyorlar. Çünkü onların çıkarları bunu gerektiriyor. 30-40 yıl öncesinden farklı olarak, günümüzde Kürt feodallerinin, yeni yetme burjuvalarının Türk egemen

sınıflarıyla sürtüşmeleri hemen hemen ortadan kalkmıştır. Onları biraraya getiren, birleştiren çıkarlar ise son derece güçlüdür. Gerçek durum böyleyken, Ürün'ün sömürge tezi «Kürt burjuva-derebey ikilisinin tezidir» tarzındaki önermesi, ezbere konuşmaktan başka bir şey ifade etmez.

Bay Utku, bu önermeyi başa aldıktan sonra, arkasından şunu getiriyor: Kürdistan sömürge sayılınca, kaçınılmaz olarak ilk elde Kürt halkının ulusal kurtuluş savaşını örgütlemek gelir. Şimdi bay utkunun mantığıyla gidersek, Kürt «burjuva-derebey ikilisinin» böyle bir savaşı örgütlemekte olmaları gerekmez mi? Böyle bir durum var mı? Sayın feodallerimiz ve burjuvalarımız yerel tüccarlar kulübünde, barlarda-pavyonlarda, siyasi partilerin yönetim kadrolarında ve parlamentoda Türk burjuvazisi ve bürokrasisi ile yanyana oturup kadeh tokuştururken, onlara böyle bir «iftira» yapılabilir mi?!.

Kürdistan'ın sömürge olduğu tezini Kürt «burjuva-derebey ikilisine» mal etmek, her şeyden önce bu burjuva ve derebeyleri güldürecek kadar gayri-ciddi bir iddiadır. Çünkü nasıl Türkiye'de sınıfların ve sınıf mücadelelerinin varlığından söz etmek, bu anlamda bir «tez», Türk burjuvazisinin tezi olamazsa, o da öylesine Kürt feodal ve burjuvalarının tezi olamaz. Türk burjuvazisi nasıl rahatı kaçmasın diye sınıf çelişkilerini gizlemeye, ört-bas etmeye çalışıyorsa, işleri yolunda olan Kürt feodal ve burjuvaları da aynı biçimde anti-sömürgeci ya da «ulusal-demokratik» mücadeleden başlarının ağrımasını istemiyorlar. Sömürgeciliğe karşı verilen mücadele, sömürgeci yönetimin işbirlikçisi feodal güçlere de yöneliktir. Feodaller bir kez bunun için bu mücadeleye karşı çıkarlar. İkincisi, onlar da burjuvalar gibi ceplerini doldurmaya, kendilerine sunulan devlet arpalıklarında, yüksek mevkilerde yan gelip yatmaya, emekçi Kürt halkının özgürlüğünden daha fazla değer verirler.

Gerçek durum bu iken Ürün dergisi niçin bu derece bilim dışı ve somut olgulara ters düşen şeyler ileri sürüyor? Ürün'ü bu derece saçmalamaya sürükleyen şey sübjektivizmdir, ne pahasına olursa olsun başkalarına kara çalma arzusudur.

Diğer yandan Ürün'ün sayın yazarları, Kürt toplumunda feodal-burjuva gibi işbirlikçi kesimlerle Kürt küçük burjuvazisinin tavrını birbirine karıştırıyorlar. Kürt küçük burjuvazisinin yurtsever bir niteliği vardır, bu da onun sınıfsal konumundan kaynaklanıyor. Ancak küçük burjuvazi, ulusal soruna işçi sınıfı kadar tutarlı ve devrimci bir biçimde yaklaşamaz. Yine onun sınıfsal konumundan kaynaklanan tutarsızlıklar, ulusal sorun konusundaki tutumuna da yansır. Küçük burjuva kesimlerin anti-emperyalist, anti-feodal mücadeleyi, ülke ölçüsünde devrimci ve demokratik güçlerin birliği ve dayanışması sorunu-

nu gereğince kavrayamamalarının, bu alanda işçi sınıfı kadar kararlı ve ilkeli olamayışlarının nedeni budur.

Kürt küçük burjuva katlarından kaynaklanan bazı politik çizgiler, örneğin anti-feodal mücadelenin, anti-emperyalist mücadelenin önemini gereği gibi önemsemiyorlar. Bu, küçük burjuvazinin mücadeleyi dar bir ufuk içinde görmesinin yanısıra, burjuva ve feodal güçler tarafından etkilenmesinden de ileri gelir. Evet, Kürdistan'daki feodal ve burjuva sınıflar işbirlikçi bir politika güdüyorlar ve Kürt halkının ulusal kurtuluşu, hiç kuşkusuz onların talebi değil. Ama bu durum, onların ulusal harekete karşı ilgisiz oldukları anlamına gelmez. Ulusal hareketin varlığı ve gelişmesi, hiç kuşkusuz onları ilgilendirir. Kitlelerin politik ve ideolojik kontrolünü kendi ellerinden kaçırmak istemezler. Onların, bir yandan sömürü ve zulüm politikası ile tam bir uzlaşma içindeyken, diğer yandan Kürt emekçi halk kitleleri karşısında «milliyetçi» görünme çabalarının nedeni budur. Onlar, halka «biz de milliyetçiyiz, ama solculuk kötüdür!» derler. Ulusal-demokratik hareketi anti-feodal ve anti-emperyalist hedeflerinden saptırmak, demokratik özünden boşaltmak için elden geleni yaparlar. Feodal ve burjuva gericilerin niteliğini, işbirlikçiliğini, hareketi çıkmaza sürükledikleri kavramayan bazı küçük burjuva kesimler, «ulusal birlik» adına buna aldanabilirler ve aldandıkları da görülüyor. İşbirlikçilerin, gericilerin bu çabaları teşhir edildiği, kitleler devrimci mücadele yolunda aydınlatıldıkları ölçüde bu oyun da bozuluyor ve küçük burjuva kesimler, feodal ve burjuva güçlerin etki alanından sıyrılarak işçi sınıfının politikasına yaklaşıyorlar.

İşte Ürün'ün anlamadığı veya bile bile çarpıttığı budur. O, küçük burjuva kesimlerin politikasını, «burjuva-derebey» ikilisinin tavrıyla karıştırıyor, birini diğerinin yerine koyuyor. Diğer yandan da Kürt toplumunda, işçi sınıfının devrimci politikası yönünde gelişen hareketi görmezlikten geliyor, her şeyi bir salata gibi birbirine karıştırıp suçlamaya kalkışıyor.

Bay Utku, Kürdistan'ın bir sömürge sayılamayacağını ispatlamak (!) uğrunda bir hayli ter döküyor. Ona göre «sömürge gerçeği», 15. yüzyıldan itibaren kendisine yeni meta ihraç alanları arayan ticaret burjuvazisinin çabalarıyla Avrupa'nın batı ülkelerinde ortaya çıktı. Peki «sömürge gerçeği» batı Avrupa ülkeleriyle sınırlı mı kaldı? Bay Utku'nun şu sözlerinden anlaşılıyor ki, o, sömürgeciliği, bu batı Avrupa ülkelerine özgü bir şey saymaktadır.

> «Sömürgeci olmak için emperyalist olmak gerekmez deniliyor. Ve Portekiz ile Angola, Mozambik örnekleri veriliyor. Ama Portekiz'in 15. yüzyılda ticaret alanında önde gelen ülkelerden olduğu ve sömürgeler edindiği unutuluyor. Oysa sorunun yanıtı buradadır.»

Bu iş hiç de öyle basit değil bay Utku! Ve kimse Portekiz'in 15. yüzyıldan başlayarak sömürgeler edindiğini unutmuş değil; bu kadarcık tarih bilgisini kimseden esirgemeyeniz! Ama bir ülkenin sömürgeci olabilmesi, sömürgeler edinebilmesi için ille de 15. yüzyılda sefere çıkmış olması şartını koyarken aldanıyorsunuz. Amerika Birleşik Devletleri, 18. yüzyılın sonlarında bir özgürlük savaşı sonucu bağımsız bir devlet haline gelinceye kadar İngilterenin bir sömürgesi durumundaydı. Ama bu koloniler ülkesi 100 yıl sonra güçlü bir emperyalist devlete dönüştü, 20. yüzyıl başlarında da sömürgeçiliğin en güçlü savunucusu oldu.

Çarlık Rusyası, 16. 17. yüzyıllardan başlayarak, sınırlarını genişletme yoluyla bir sömürge imparatorluğu oluşturdu ve bu durum 19. yüzyıl sonlarına kadar devam etti. Japonya ise kapitalizme 20. yüzyıl başlarında geçti ve kısa sürede, 40-50 yıl içinde dünyanın sayılı emperyalist ülkeleri arasına girdi.

Bay utku, elbette kapitalizmin eşitsiz gelişme yasasından haberdardır. İşte başlıca bu yasanın sonucudur ki, 15., 16. yüzyılların ünlü sömürgeci devletleri yerlerinde sayarken, ya da geride kalırken başkaları öne fırladılar, sömürgeci ve emperyalist oldular. Bay Utku, soruna ön yargılarla, gelişimi ve değişimi gözönüne almadan, nesnel duruma aldırmadan, durağan bir biçimde yaklaşıyor. Onun için de bütün bu değişmeleri kavraması olanaksızdır. Ama bay Utku genel olarak sömürgecilik ve emperyalizm olgusunu kavramamıştır; şu sözlere bakın örneğin:

> «Emperyalist paylaşım döneminde sömürgeciliğin alanı genişledi. Sömürgeler, emperyalist tekellerin sermaye ihraç edip hammadde ve ucuz işgücüne el koydukları alanlar haline geldiler.»

Emperyalizmin sömürgelere sermaye ihraç ettiği doğru, zaten emperyalizmin ayırdedici baş özelliği budur. Ama sömürgelerin hammadde ve ucuz işgücüne el konan alanlar haline «gelişi» emperyalizmle mi başlar? Açıktır ki bu iş çok daha önceden de, sömürgeciliğin başlamasıyla birlikte yapılmaktaydı. Afrika'dan Amerika'ya taşınan milyonlarca zencinin, emperyalist dönemden önce bu ülkeye getirilip köleleştirildiklerini hatırlamak yeter. Çalakalem yazan bay Utku, bu tür incileri peşpeşe sıralayıp gidiyor.

Sözü Kürdistan konusuna getiren bay Utku, şöyle diyor:

> «Kürdistan», Türkiye, Irak, İran ve Suriye arasındaki ilişkilerin, sömürge-sömürgeci ilişkisi olduğunu iddia edenlerin hangi bilimsel verilere dayandıkları —bu konuda yazılıp çizilenlerin çokluğuna rağmen— açık değildir. Irak, Suriye ve İran; Arap, Fars ve Azeri halklarından oluşmaktadır. Bu halklarla Kürt halkı binlerce yıldır bir arada yaşamaktadırlar.»

Öncelikle bay Utku'nun **Kürdistan** terimini tırnak içinde yazması ilgi çekici. Neden acaba? Yoksa bay Utku da aynen kendi burjuvazisi gibi Kürdistan'ı var olmayan bir ülke mi sayıyor?.

Bay Utku'ya göre, Kürdistan'ın sömürge olduğunu iddia edenlerin hangi bilimsel verilere dayandıkları açık değilmiş. Hatırlanacağı üzere Özgürlük Yolu'nda çıkan «Kürdistan'ın Geri Kalışının şekillenmesi ve Kürt Ulusal Hareketleri» başlıklı yazı dizisinde, Osmanlılar döneminden başlanarak Kürdistan'ın neden sömürge statüsünde olduğu ve Cumhuriyet döneminde bu statünün nasıl daha da pekiştiği, ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle belgelendirilmişti. Bu yazılarda, sömürge olgusu, Ürün yazarları gibi, «sömürgecilik 15. yüzyılda başladı.» «Angola Portekiz'den uzak» gibi yüzeysel, kaba bir bakış açısıyla değil, sömürgecilik ilişkileri tahlil edilerek, yani meselenin özüne, sömürü ve zulmün nasıl işlediğine bakılarak tahlil edilmiştir. Kürdistan'ın yerüstü ve yeraltı kaynaklarının nasıl talan edildiği, sömürüldüğü, insan gücünün nasıl heder edildiği, Kürdistan'da ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmenin nasıl engellendiği ve ülkenin yıkıma itildiği, bugün de süregelen ekonomik sömürünün yanısıra Kürt halkı üzerinde, birçok sömürgede bile görülmeyen düzeyde nasıl bir baskı ve zulmün varolduğu açık-seçik ortaya konmuştur. Ama bay Utku'ya göre bunlar bilimsel değil.. Acaba bilimsel olması için ne yapmalı; araya bir deniz mi koymalı?.

Bay Utku'ya göre Arap, Fars, Azeri ve Kürt halkları binlerce yıldır birarada yaşamaktadırlar. Bu halkların bazılarının yüzlerce, bazılarının da binlerce yıldır yanyana yaşadıkları doğru, bunun aksini de söyleyen yok zaten. İyi ama bundan Kürdistan'ın sömürge olmadığı sonucu mu çıkar?

Rus halkıyla Ukraynalılar, Türkmenler, Kırgızlar da yüzlerce yıl yanyana yaşadılar; ama bu durum Çarlık Rusyası'nın bu halkları ve daha pek çoğunu sömürmesine, zincire vurmasına engel olmadı. Osmanlılar da yüzyıllar boyu Balkanları, Arabistan'ı, Kuzey Afrika'yı elde tuttular. Acaba bu halklar Osmanlı boyunduruğundan çok mu memnundular? Yoksa bu halklar sürekli olarak özgürlükleri için fırsat kolladılar ve bu fırsatı bulur bulmaz da Osmanlı boyunduruğunu söküp attılar?. Ermeni halkı da binlerce yıl Kürtlerle, Farslarla yüzlerce yıl da Türklerle yanyana yaşadı; ama bu uzun «ahbaplık» yarım milyon Ermeninin kırımını ve bir okadarının yurdunu terketmesini önlemeye yetmedi.. Amerikan zencileri de yüzlerce yıldır beyazlarla yanyana yaşıyorlar; ama beyazlar hâlâ çoğu yerde onları kendi lokantalarına, otellerine sokmuyorlar.

Bay Utku, sömürücü toplumlarda insanların, halkların ne biçim yanyana yaşadıklarını, ilhakları, ırk ayrımını, türlü biçimlerdeki sömü-

rü ve zulmü unutuyor. Hiç kuşkusuz emekçi halklar birbirinin kardeşidir, çıkarları birdir. Onları birbirine düşüren ve böylece tümünü sömürenler egemen sınıflar, sömürücülerdir. Ama işte bu sömürücüler olduğu içindir ki, sömürü düzeni yaşadığı süreyledir ki dünyada sömürgecilik, ilhaklar, ırk ayrımı vs. de varolmakta devam ediyor. Kimse, Kürt halkını sömüren, ülkesini bir sömürge haline getiren emekçi Türk, Arap veya Fars halkıdır demiyor; bunu yapanlar bu ulusların egemen sınıfları, burjuvaları ve büyük toprak sahipleridir. Hiç kuşkusuz, aynı egemen sınıflar Türk, Arap, Fars, Azeri emekçilerini de sömürüyorlar, baskı altında tutuyorlar. Sorun bu kadar açık Burada da bay Utku, sömürü ve zulüm ilişkilerinin üstünden atlayarak araya bir «yanyana yaşama» koyuyor ve sömürücü toplumlarda patronların da işçilerle, hırsızların da malı çalınanlarla yanayana yaşadıklarını unutuyor. Bay Utku, bu tutumuyla, Kürdistan'ın parçalanmış durumunu, ilhakları, zor ve süngü gücüyle, kırım ve sürgünler yoluyla Kürt halkının özgürlük mücadelesinin engellendiğini bilmezlikten geliyor. Üstü örtülü bir biçimde ilhakları savunuyor. Bunu yaparken de bu ülkelerin emekçi halklarıyla iktidar gücünü elde tutan egemen sınıfları, onların devletini aynı şeymiş gibi gösteriyor; âdeta, kendileri de emperyalizm tarafından sömürülen bu halklar sömürgeci olabilirler mi, diyor. Elbette sömürgeci olan bu halklar değildir; ama aynı zamanda onları da sömüren egemen sınıflardır. Marksistlerin bu iki farklı şeyi birbirine karıştırmaları için hiç bir neden yok.

Bay Utku, Irak ve Suriye'nin siyasal bağımsızlıklarına kavuşmalarının elli yılı bulmadığını Türkiye'nin de bunlardan durumunun pek farklı olmadığını söylüyor. Yine bundan hareketle geçmişi bu kadar kısa olan devletlerin sömürgeci olamayacağını söylüyor. Suriye açısından durumu tartışmıyoruz, Irak'a gelince, bu ülke Osmanlı boyunduruğundan İngiliz emperyalistlerinin boyunduruğuna geçti Irak hükümeti İngiliz sömürgeciliğine hizmet eden kukla bir hükümet rolü oynadı, Irak'ın ve bu arada Kürdistan'ın sömürülmesine hizmet etti. Ama İngiliz sömürüsü, Irak'ta Kürdistan'ın aynı zamanda Arap burjuvazisi tarafından sömürülmesine engel olmadı. Irak, İngiliz nüfuzundan çıktıktan sonra Kürdistan'ın petrol alanları, verimli tarım alanları Arap burjuvazisi tarafından sömürülmekte devam etti. Irak burjuvazisi Kürdistan'da aralıksız bir savaşı ısrarla sürdürüyorsa bu nedendiz değildir. Herhalde insanlar keyf için savaşmazlar. Irak'ta, 50 yıllık bir süre içinde de olsa, bu değişimi şaşkınlıkla karşılamak için bir neden yoktur. Toplumların tarihinde bu tür değişmeler sık sık görülmüştür ve görülmektedir. Bir zamanlar sömürülenler, bir an gelir başkalarını sömürmeye başlarlar.

1919-1922'de Anadolu halkları, omuz-omuza, Anadolu'ya saldıran

işgalcilere karşı mücadele ettiler. Ama aradan daha 3 yıl geçmeden Ankara hükümetinin askeri birlikleri Kürdistan üzerine yürüdü.

Balkan halkları, Osmanlı boyunduruğundan kurtulduktan hemen kısa bir süre sonra, bu ülkelerde kurulan burjuva devletleri birbirlerine saldırdılar. İktidarda sömürücü sınıflar oldukça, savunmada olanların saldırıya geçmesi, mazlum olanların zalimlere dönüşmesi bazen çok kısa sürelerde olup biter.

Türk ve İran devletlerine gelince, bunlar yüzlerce yıllık bir imparatorluk mirasını devraldılar. Bugün bile Türkiye'de pekçok küçük burjuva aydın yitirilen imparatorluk topraklarından dolayı hayıflanmaktadır. Acaba bay Utku'nun duyduğu endişeler de böyle duygulardan mı kaynaklanıyor?.

Bay Utku gibileri, Kürdistan'ın sömürge olmadığını ispatlamak (!) için neden bin dereden su getirmeye çalışıyorlar? Endişeleri nedir? Bütün bunları emekçilerin birliği için mi yapıyorlar? Bay Utku'ya sorarsanız öyle. Sayın Utku'ya göre Kürdistan sömürge statüsünde sayılırsa her iki halkın işçileri arasında birlik olmayacak; çünkü bu halk öncelikle kurtuluş mücadelesi için örgütlenecek! Bu mekanik yorumun hiç bir sağlam gerekçesi yoktur. Bu konuda bir hayli yazıldı ve birlik sorununa bu yazımızda yine değineceğiz. İşçilerin birliği sorunu yalnız aynı ülkede yaşayan uluslar açısından değil, tüm ülkelerin işçileri açısından, yalnız egemen ve bağımlı uluslar bakımından değil, aynı zamanda metropoldeki ve sömürgelerdeki işçiler bakımından da değişmez bir ilkedir. Ürün ve çevresinin birlik sorununu böylesine bir şarta —sömürge olup olmamaya— bağlaması komiktir.

Bize kalırsa Ürün ve çevresinin meseleyi böyle koyması salt sosyal şoven bakış açısını kamufle içindir. Ürün, sömürgeci ilişkileri, ilhakları gizlemeye çalışırken aslında kendi burjuvazisine yardımcı oluyor, yıllardır sürdürülen geleneğe uygun davranıyor. Ürün, bu burjuva şartlanmayı kıramıyor, bir türlü gönlü varıp da, proleter bir tavır takınamıyor, gerçeğin adını vermekten ürküyor. İşçilerin birliğinin önündeki en büyük engel de hiç kuşkusuz bu sosyal şoven tavırdır. Ürün ve benzerleri burjuvazinin kuyruğundan sıyrılıp gerçek devrimciler gibi davranmadıkça kimseye güven veremeyeceklerdir.

Bay Utku da Bay Ersavaş gibi, sömürge olgusunun özüne inmeden onun etrafında dolanıp durduktan ve eften püften gerekçeler gösterdikten sonra, görüşlerini güçlendirmek için sömürge tezinin «burjuva feodal ikilisinin» işine yaradığını söylüyor.

Yukarıda, Kürt halkının ulusal-demokratik mücadelesinin neden feodallere ve burjuvalara değil, emekçi halk yığınlarına dayandığını ve Kürdistan'ın bir sömürge olduğu tespitini «feodal-burjuva ikilisinin» tezi saymanın neden gayri-ciddi bir iddia olduğunu belirttik. Ama var-

sayılım ki Kürt feodalleri ve burjuvaları Kürdistan'ın sömürge olduğu görüşüne katılıyor ve bundan kendi çıkarlarına uygun sonuçlara varıyorlar, emekçileri de kendi çıkarları doğrultusunda sürüklemeye çalışıyorlar. Peki bu durumda sömürge olgusunu inkâr mı etmeli? Ya feodaller ve burjuvalar bu kez de Kürdistan'ın sömürge sayılamayacağı tezinden kendilerine yararlı sonuçlar çıkarmaya kalkışırlarsa?. O zaman da Kürdistan'ın sömürge olduğunu mu savunmalı?. Çünkü bu ihtimal hiç de yabana atılmamalı.. Parlamentoyu dolduran Kürt feodallerinin ve burjuvalarının temsilcilerinin tutumuna bakmak yeter. Bu adamlar Kürdistan'ın sömürge olduğunu savunmak şurda kalsın, herhangi bir ulusal baskının dahi sözünü etmiyorlar. Onlar ülkede her şeyin yolunda gittiği kanısındadırlar, ve üstelik emekçi kitleleri de buna inandırmak istiyorlar. Emekçi kitleler eğer «burjuva-feodal ikilisinin» ardından giderlerse Ürün'ün telaşlanması için hiç bir sebep yoktur; onlar anti-sömürgeci mücadele şurda kalsın, ellerini bile kımıldatmayacaklardır!

Eğer feodaller ve burjuvalar bu tezden işlerine yarar sonuçlar çıkarmağa çalışırlarsa, bu durumda bize düşen gerçek durumu inkâr değil, kitlelere, gerçek duruma uygun düşen devrimci hedefler göstermek ve mücadelenin yönünü saptırmak isteyenlerle de mücadele etmektir. Hemen tüm sömürgelerde ve bağımlı ulusların kurtuluş mücadelelerinde, «ulusal burjuvazi» diye nitelenen bir kesim —sayıca az ya da çok— ulusal hareketlere katılmıştır. Bunu burjuvaziye yasaklamak da elbette kimsenin aklına gelmemiştir.. Örneğin, sömürge bir ülkede, burjuvazi de anti-emperyalist, ya da anti-sömürgeci mücadeleye katılıyor diye işçi sınıfının bu mücadeleden vazgeçmesi düşünülebilir mi?. Tam tersine bu istenir bir şeydir ve işçi sınıfı, toplumun en geniş kesimlerini ortak düşmana karşı seferber etmek için elden geleni yapmalıdır. Türkiye'de, Kurtuluş Savaşı sırasında, burjuvalar ve büyük toprak sahipleri dahil, işçi sınıfının dışında çeşitli toplumsal sınıf ve tabakalar yabancı saldırısına karşı koydular. Onlar bunu yaparken, elbette bu savaştan «kendilerine yarar sonuçlara» varmak istiyorlar, ya da çıkarlarını korumaya çalışıyorlardı. Bunun için işçi sınıfının Kurtuluş Savaşına karşı mı çıkması gerekti? İşçi sınıfı böyle bir şey düşünmedi, düşünmesi saçmalık olurdu. O da yurdun savunmasına, hem de en önde katıldı, öyle yapması gerekirdi. Çünkü Anadolu kurtuluş savaşının anti-emperyalist bir niteliği vardı, o salt burjuvalar arasında bir savaş değildi.

Ama işçi sınıfına düşen, her durumda, kendi bağımsız politikasını yüksekte tutmak, burjuvaziye kuyruk olmamaktır. Çünkü ulusal kurtuluş mücadelesinin sonuçları bakımından işçi sınıfının programı ile burjuvazinin ki farklıdır.

Görülüyor ki sorunu Ürün'ün koyduğu biçimde koymak, onu gülünçleştirmek olur. Kaldı ki belli bir konuda, burjuvalar ve feodaller, şu ya da bu biçimde düşünmüş olabilirler. Biz gerçeklerin tespitinde onların ne düşündüğüne değil, gerçeğin ne olduğuna bakarız. Burjuvalar ve feodaller şöyle düşünür diye bizim gerçekleri yok saymaya, çarpıtmaya hakkımız yoktur. Ama bu gerçekten işçi sınıfının çıkaracağı sonuçlar ile burjuvazinin ve başkalarının varmak istedikleri sonuçlar farklı olabilir. Her sınıf elbette kendi çıkarına göre soruna yaklaşacak, kitleleri kendi istekleri yönünde etkilemeye çalışacaktır.

Ulusal Sorun ve Burjuvazinin Tavrı

Ulusal sorun konusunda burjuvazinin tavrının her dönemde ve her ülkede birbirinin tıpkısı olması beklenemez. Bu konuda genelleme me yapmak yanlış olur. Burjuvazi, bir zamanlar Avrupa'da ulusal hareketin başını çekiyordu. Avrupa'da burjuva demokratik devrimler dönemi kapandıktan, Avrupa burjuvazisi sömürgeci ve emperyalist olup gericileştikten sonra da, başka ülkelerde burjuvazinin devrimci barutu hepten tükenmedi. Bunlar sömürge ve bağımlı ülkelerdi. Bu ülkelerde ulusal baskıya, ırkçılığa, sömürgeciliğe karşı kitlelerin mücadelesine, ülkeden ülkeye değişen bir oranda da olsa, burjuvazi de katıldı. Bazı ülkelerde o, ulusal hareketin başını çekti; bazılarında, hareketin başını çekmese bile onu etkiledi ve özellikle ulusal hareket başarıya ulaşıp ülke bağımsızlığına kavuşunca burjuvazi iktidarı ele geçirdi. Sosyalizme yönelemiyen bir hareket, kaçınılmaz olarak kapitalizme yönelir. Ancak işçi sınıfının iyi örgütlendiği ve devrimin başını çektiği ülkelerde burjuvazinin iktidarı önlendi ve toplum sosyalizme yöneltildi.

Sömürgeciler her ülkede feodallerle ve yerel burjuvazinin bir kesimi ile ittifak oluşturarak çarklarını sürdürdüler. Bu gerici sınıflar sömürgecilerin dayanağı oldular. Diğer yandan, sömürge ve bağımlı ülkelerde ulusal niteliği olan, çıkarları sömürgecilerle, egemen ulus burjuvazisiyle çelişen bir burjuva kesimi de, şu ya da bu oranda varoldu. İşçi sınıfının, ulusal harekete katılan, yurtsever saflarda yer alan bu burjuvaziye karşı düşmanca tavır alması için hiç bir neden yoktur. Hatta tüm işbirlikçi, gerici niteliğine, ulusal hareketin önünde ciddi bir engel oluşturmasına rağmen, feodal sınıflardan da yurtsever harekete katılanların olması doğaldır. Ulusal-demokratik hareket gelişip kitleleri kucakladıkça işbirlikçi güçlerin çözülmesi ve daha da geniş katılmalar olması doğaldır. Açıktır ki işçi sınıfı, yurtsever-demokratik saflara daha geniş kitleleri kazanmak için çaba gösterecektir.

Elbette ulusal burjuvazi ile işçi sınıfının ulusal soruna bakış açı-

ları farklıdır. Burjuvazi hareketin işçi sınıfının etkinliğine geçmesini istemez; onu kendi sınıf istekleriyle sınırlı tutmak ister. İşçi sınıfı ise ulusal kurtuluşu daha ileri hedeflere vardırmak, demokratik devrimi tamamlamak ve toplumu sosyalist kurtuluşa vardırmak ister. Ulusal kurtuluş mücadelesi döneminde bu iki sınıf arasında birleşme ve ayrılık noktaları her zaman vardır. Onlar, bir yandan ortak düşmana karşı, ortak hedefler için —örneğin ulusal özgürlük, feodal gericiliğin tasfiyesi vb.— mücadele ederken aralarında sınıf mücadelesi de kimi zaman örtülü, kimi zaman açık biçimde devam edegelir.

Yarı sömürge ve yarı feodal bir ülkede küçük burjuvazi ulusal-demokratik hareketin kitle tabanında sayısal olarak en geniş yeri alır. İşçi sınıfı, sayıca az olsa bile, iyi örgütlendiği ve doğru bir politika izleyebildiği zaman küçük burjuvaziyi yanına alabilir, ona kumanda edebilir. Aksi halde, ulusal kurtuluş hareketinin başarıya ulaşmasından sonra küçük burjuva kesimlerin de burjuva bir iktidara yönelmesi kaçınılmazdır.

Tartışma konumuz olan Kürt ulusal-demokratik hareketine gelelim: Kürt feodalleri, geçmiş dönemlerde zaman zaman Kürt ulusal hareketlerine katılmışlar, hatta başı çekmişlerdir. Onlar bunu kişisel çıkarları için, imtiyazlarını koruma amacıyla yapmış olsalar bile, çoğu halde onların bu tavrı, kitlelerin baskı ve sömürüye karşı tavırlarıyla denk düşmüştür. Elbette bu feodal unsurlar içinde ulusal hedefler gözetenler, ulusal özlemler taşıyanlar da az değildi. Ama diğer yandan feodalitenin, bir sınıf olarak, nesnel konumuyla ulusal birliğin önünde bir engel olduğunu; ulusal hareketin başarıya ulaşması, ulusal birliğin sağlanması için onun tasfiyesinin zorunlu olduğunu biliyoruz. Günümüzde ise, bir yandan feodallerin eski güçlerini yitirmeleri, yeni dönemde Türk burjuvazisiyle başka biçimlerde uzlaşmaları, bir yandan da ulusal muhalefetin emekçi kitlelerde yoğunlaşması, devrimci, demokratik ve bu arada Anti-feodal bir öz kazanması, feodallerin ulusal hareketten daha da uzaklaşmalarına, Türk burjuvazisine sokulmalarına ve onunla daha güçlü çıkar birliği yapmalarına yol açmıştır. Günümüzde bu sınıfın ulusal baskının ve sömürünün işbirlikçisi yerel dayanağı haline gelmesi daha da belirgindir. Onun sınıf olarak tavrı budur. Ama feodal kesimlerden de ulusal harekete sempati duyanlar, bu işbirliğinin dışına düşenler elbette vardır ve ulusal-demokratik hareket güçlendikçe daha da artacaktır.

Özellikle son 30-40 yıldan bu yana oluşan Kürt burjuvazisi ise daha çok ticaret burjuvazisinden meydana gelmektedir. Büyük kentlerde bu burjuvazi kozmopolit bir yapı taşıyor. Bunun yanısıra tarımda motorlu araçların giderek artmasıyla tarım alanında da kapitalist üretim ilişkileri uç vermeye, bir toprak burjuvazisi sahnede görünmeye

başlamıştır. Ancak bu oluşumu abartmamak gerekir. Bu oluşum, Batı Avrupa'da burjuva devrimleri öncesinde görüldüğü biçimiyle, toprak beylerini yıkıma uğratarak, toprağa sermaye sahibi kiracılar çekerek olmuyor. Beyler, çok partili hayatın verdiği geniş olanaklardan, kredi imkânlarından vs. de yararlanarak kendi topraklarına traktör, biçer-döver gibi araçları soktular. Beylik otoriteleri zayıflamadı, bir bakıma daha da güçlendi. Bey-köylü ilişkileri (angarya ve cebir de dahil), şeyh-mürit ilişkileri, aşiret ilişkileri canlı biçimde devam ediyor. Modern tarım teknikleri —traktör, biçer-döver gibi bazı araçların dışında— henüz kullanılmıyor. Suni gübre tüketimi bölgede çok zayıf ve modern sulama sistemleri, son derece sınırlı. Bölgenin birçok yerinde ise toprağın işlenmesi, hem köylü hem de bey topraklarında eski yöntemlerle, karasabanla yapılıyor. Hayvancılıkta, bağ-bahçe üretiminde de, bazı istisnaların dışında eski yöntemler devam ediyor.

Kürdistan'da tarımda kapitalist ilişkiler, bir bakıma bir geçiş dönemi yaşıyor. Bu ilişkiler geliştikçe, feodalite daha da çözülüp yıkıma uğradıkça üretim ilişkilerindeki feodal unsurlar giderek silinecek ve yerini ileri kapitalist ilişkiler alacaktır; tabi düzenin ömrü vefa ederse!.

Özetle söylersek, kapitalizm bölgeye sızmış ve gelişiyor; ama bir sömürgede nasıl gelişiyorsa öyle: Bölgeyi sanayileştirmeden: yeraltı kaynaklarını, madenleri sömürmeye, dışarı taşımaya yönelik yabancı işletmeler biçiminde; ülkeyi bir mal sürüm alanı biçiminde kullanarak, ülkenin ürünlerini ucuza kapatarak; feodal yapıyı, gerici kurumları gidermeden, aksine bu kurumlarla ittifak oluşturarak; ülkenin kültür hayatını tam bir geriliğin içine iterek; artan karakollar, hapishaneler ve kışlalarla birlikte..

Bu nedenlerle Kürdistan'da ekonomik ve sosyal yapı yarı-feodal, yarı-sömürge bir karakter taşıyor.

Feodal yanı ağır basan büyük toprak sahiplerinin yanısıra, ticaret burjuvazisi de (ki bu burjuvazi dahi feodal ilişkilerle, törelerle tümden bağlarını koparmamıştır) Türk burjuvazisi ve büyük toprak sahipleriyle aynı politik örgütleri paylaşıyor. Bu burjuvazinin belirgin niteliği işbirlikçiliktir. Ticaret burjuvazisi, Batıdan gelen malları bölgeye, bölge mallarını da Batı'ya ulaştırırken öylesine bir çıkar ağı içindedir ki Türk burjuvazisiyle veya emperyalist mihraklarla bir sürtüşmesi söz konusu değildir. Daha da açık bir deyişle, bugün Türkiye Kürdistanı'nda, adına «ulusal burjuvazi»nin politik hareketi denebilecek, ulusal anlamda, belirgin bir burjuva örgütlenmesi görünmüyor. Kürt burjuvaları içinde bölgenin geri kalmışlığına, ulusal baskılara tepki duyanlar, sayıca az da olsa elbette var. Bazı kent ve kasabalarda ticaret burjuvazisinin ağalığa-şeyhliğe tepki gösterdiği de gö-

rülüyor. Ama «ulusal» ya da «yurtsever» sayılabilecek bu zümre, politik bir varlık olarak ortaya çıkabilecek güçte değil. Günümüzde Kürt burjuvazisinin ağır basan niteliği işbirlikçiliktir.

Kuşkusuz, ulusal hareketin gelişim seyri içinde Kürt burjuvaları içinde bölgenin geri kalmışlığına, ulusal baskılara tepki duyanlar, sayıca az da olsa elbette var. Bazı kent ve kasabalarda ticaret burjuvazisinin ağalığa-şeyhliğe tepki gösterdiği de görülüyor. Ama «ulusal» ya da «yurtsever» sayılabilecek bu zümre, politik bir varlık olarak ortaya çıkabilecek güçte değil. Günümüzde Kürt burjuvazisinin ağır basan niteliği işbirlikçiliktir.

Kuşkusuz, ulusal hareketin gelişim seyri içinde Kürt burjuvalarının tutumunda da değişiklikler görülmesi doğaldır. Ulusal demokratik hareket güçlenip geniş yığınları sardığı zaman burjuvazinin saflarında belli bir ayrışım görülmesi, «ulusal burjuvazi» diye nitelenebilecek bir kesimin, belirgin ve örgütlü biçimde ortaya çıkarak ulusal harekete katılması mümkündür.

Ürün Dergisi, günümüzde Kürt halkının emekçi kitlelerine dayanarak gelişen anti-sömürgeci ve anti-feodal nitelikteki ulusal-demokratik mücadeleyi «feodal burjuva ikilisi»ne maletmek isterken, yukarıda açıkladığımız nedenlerle kesin olarak yanılıyor, ya da bile bile gerçekleri çarpıtıyor.

Her İki Halkın Devrimci Mücadelesi Arasındaki Bağı Kavramayan Ürün'dür

Bay Utku'nun, Kürdistan'ın sömürge sayılamayacağı konusunda getirdiği kanıtlar, öyle anlaşılıyor ki, kendisini ikna etmeye bile yetmiyor. Bu nedenle de o, haklı çıkma çabasıyla, kimsenin aksini iddia etmediği —en azından bizim aksini iddia etmediğimiz— ve herkesin bildiği birtakım doğruları sıralıyor. «Ulusal demokratik haklar uğruna savaşımın, ya da sömürge ilişkilerinin yok edilmesi savaşımının emperyalizme yönelmedikçe başarı sağlıyamıyacağını» söylüyor. Besbelli, Türkiye'de Türk ve Kürt halklarının sömürüye ve zulme karşı, demokratik bir toplum için verdikleri mücadele, aynı zamanda emperyalizme karşıdır. Çünkü Türkiye'de iktidarı elde tutan gerici egemen sınıflar emperyalizmle işbirliği halindedirler; kendileri emperyalistlerle ortaklaşa ülkeyi sömürüyorlar. Emperyalist güçler onların iktidarını var güçleriyle destekliyor. Bay Utku, sözde «sömürge tezi»ni çürütmeye çalışırken neden böyle konuşmaya gerek duyuyor? Kürt halkının anti-sömürgeci mücadelesi, anti-emperyalist mücadelesine aykırı mı düşüyor?

Bay Utku, «Ulusal demokratik haklar için savaşım, ülkenin ba-

ğımsızlık ve demokrasi savaşımıyla içiçedir,» diyor. Elbette. Biz, bütün yazılarımızda bunu vurguluyoruz, her iki halkın emekçilerinin demokratik bir toplumu birlikte kurabileceklerini söylüyoruz ve bunun için her iki halkın devrimci ve demokratik güçlerinin sıkı bir güçbirliğini öneriyoruz. Öyle ki emperyalizm ülkeden kovulsun, işbirlikçisi egemen güçler iktidardan düşürülsün, demokratik bir toplum kurulsun ve ülke sosyalizm yoluna girsin. Ulusal sorun da ulusların özgür rızalarıyla, demokratik ilkelere uygun, yani eşitlik temelleri üzerinde bir çözüme, bir demokratik birliğe ulaşsın. Böylece Kürdistanın içinde bulunduğu sömürge ilişkileri, Kürt ulusunun ve diğer küçük halkların üzerindeki ulusal baskı son bulsun.. Kürt sosyalistleri ısrarla bunu savundukları halde, Bay Utku, neden böyle konuşmak gereğini duyuyor?

Çünkü Bay Utku, Kürt halkının anti-sömürgeci mücadeleyi bırakmasını istiyor. Çünkü o, halkının ulusal-demokratik haklar uğrundaki mücadelesini «ülkenin bağımsızlık ve demokrasi savaşımının» dışında sayıyor. Yani başkalarında eleştirdiğini bizzat kendisi yapıyor.

Bay Utku'yu —ve çevresini— bu tutuma yönelten iki neden olmalı: Birincisi o ve savunduğu çizgi, işçi sınıfının mücadelesi adına Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesine karşı çıkıyor, yani prodonculuğa varıyorlar. Ulusal mücadeleyi bir burjuva oyunu olarak görüyorlar. Onu «ulusal savaşı **derinleştirmek** ve **genişletmek**» olarak niteliyor; bu mücadelenin emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine karşı ve işçi sınıfına yandaş bir güç olarak taşıdığı önemi kavrayamıyorlar.

İkincisi, Bay Utku ve çevresi, bu mücadele karşısında egemen sınıfların duyduğu endişelere benzer endişeler duyuyorlar.. Bu ikinci özellik Ürün'ün ve savunduğu çizginin politikasında daha da belirgin. İşçi sınıfının mücadelesi adına ileri sürülen gerekçeler daha çok bu endişeleri maskelemek için sıralanıyor. Bay Utku, sözde emperyalizmi hedef gösterirken, Türkiye egemen sınıflarını gözardı ediyor. Anti-sömürgeci mücadeleyi, ulusal demokratik mücadeleyi bırakın da emperyalizme karşı mücadele edin, diyor.. Hakim ulusların sosyalistlerinde görülen **ortak kusur,** sosyal şovenizm burada kendisini ele veriyor. Bu, ezilen halkların özgürlük mücadelesinden duyulan korkudur. Burjuvazinin yarattığı bu şartlanma çoğu zaman kişinin içine siner, bilinç altına yerleşir. Ve o, kendisini çok büyük «marksist-Leninist» saysa bile, kimi zaman bu talihsiz tortudan kendini kurtaramaz.

Kuşkusuz emperyalizm tüm halklar gibi, Kürt halkının da baş düşmanıdır. Ama Kürt halkının emperyalizmle savaşmak için, herhalde uçağa binip Amerika'ya gitmesi beklenmemelidir. Ülkemizde burjuvazi ve büyük toprak sahipleri iktidarına, feodal gericilere karşı.

Türkiye halklarının verdiği mücadele, aynı zamanda emperyalizme karşı bir mücadeledir.

Kürt halkının, içinde bulunduğu sömürge koşullarına, yüzyıllar süren ulusal boyunduruğa karşı mücadelesi, emekçi Türk halkının emperyalizme ve onun işbirlikçisi egemen sınıflara karşı yürüttüğü mücadele ile çelişmez. Tersine her iki halkın mücadelesi aynı düşmanlara karşıdır ve birbirine dosttur. Onları karşı karşıya koymak, biri adına diğerini reddetmek dar milliyetçilerin, sorunlara işçi sınıfının gözüyle bakmayanların işidir. Ne gariptir ki tüm şamatasına rağmen Ürün'ün vardığı nokta da budur.

Emperyalizme karşı her iki halkın birlikte mücadelesi! Burjuvazi ve büyük toprak sahipleri iktidarına karşı, demokrasi ve sosyalizm için birlikte mücadele! Kürdistan'ın sömürge koşullarından ve genel olarak tüm ezilen halkların ulusal baskıdan kurtuluşu için birlikte mücadele!

Ürün bütün bunlara evet diyor mu? Yoksa sonuncusunu dışta mı tutuyor? Ürün'ün yaptığı, açıkça bu ikicisidir.

Proletaryanın Sınıf Çıkarını Önde Tutma

Leninizmin temel ilkelerinden biri, toplumsal mücadelenin tüm alanlarında proletaryanın sınıf mücadelesinin çıkarlarını önde tutmaktır. Bu, hiç kuşkusuz, ulusal sorun için de böyledir. Bir ülkede, ulusal mücadeleyi o ülkede proletaryanın sınıf çıkarına tabi kılma, yine bir ülkedeki proletaryanın çıkarını, dünya ölçüsünde proletaryanın genel ve daha üstün çıkarına tabi kılma..

Ürün de, ulusal sorundan söz etme gereğini duyduktan bu yana ve başkalarını suçlarken bu ilkeyi sık sık hatırlatmaktadır.

Biz, bu ilkenin doğruluğunu elbette tartışmayız. Bu ilkeye inandığımız içindir ki, örneğin Irak'ta, KDP yönetiminin İran gericiliği ve ABD emperyalizmi ile kurduğu ilişkileri en sert şekilde eleştirdik. Çünkü, sözde otonominin gerçekleştirilmesi ve ulusal mücadelenin başarısı için de yapılsa, bu ilişkiler, proletaryanın uluslararası düzeyde yürütmesi gereken anti-emperyalist mücadeleye aykırı düşüyordu. Bu, Kürt feodal ve burjuvalarının politikasıydı ve Kürt ulusal hareketine de büyük zararlar verdi.

Dergimiz, bu ilkeye inandığı içindir ki Türkiye'de her iki halkın devrimci ve demokratik güçlerinin sıkı birliğine, dayanışmasına önem veriyor. İşçi sınıfının çıkarları da bunu gerektirir: Ortak düşmana karşı tüm güçleri birleştirme. Yine biz, özgür ve demokratik bir toplumda, eşit şekilde örgütlenmiş her iki halkın, ortak bir devlet çatısı altında birlikte yaşayabileceğine inanıyoruz ve bu birliği savunuyoruz. İşçilerin çıkarına olan da budur.

Peki buna karşılık Ürün ne yapıyor? O, üç yıl süreyle bir kez bi-

le ulusal sorunu ağzına almazken, bunu proletaryanın sınıf çıkarı gereği mi yapıyordu? Buna kuşku yok! Sonra «ulusal burjuvazi» ürker, ittifaka yanaşmaz.. «Burjuvazi bu konudan çok allerji duyuyor..» «Şimdi koşullar elverişli değil, hele bekleyelim..» «Sosyalizm gelsin, bu sorun nasıl olsa çözülür..» Hatta, belki de «aman memleket parçalanır..» Evet, sebepler bunlar.. Sosyal şovenler, yıllar yılı burjuvazinin kuyruğunda yürüdüler, onu kızdırmaktan kaçındılar ve hatta, ulusal soruna karşı onun duyduğu endişeleri duydular.

Ulusal sorunla ilgili olarak proletaryanın çıkarlarına uygun olan, hiç kuşkusuz bu politika değildi. İşçi sınıfının çıkarları, ona yaraşır devrimci bir politika yürütmeyi gerektirirdi: Ulusal sorunun çözümünü doğru biçimde programına koyma ve ulusal baskıya karşı yiğitçe mücadele etme. Ama sosyal şovenler burjuvazinin politikasını seçtiler.

Bugün de Ürün'ün ve öteki sosyal şovenlerin tavrı farklı değil. Ürün, proletaryanın sınıf çıkarlarını önde tutma ilkesinden sık sık söz ediyor; ama o, bu ilkeden bir şey anlamamış; daha doğrusu o, bu ilkeyi kendi teslimiyetçi politikasını maskelemek için kullanıyor.

Evet, Türkiye'de, Irak'ta ve İran'da, Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinde de, marksist-Leninistler, proletaryanın sınıf çıkarlarını önde tutan bir politika izlemelidirler. Ama Ürün'ün yaptığı bu değildir. Ürün, ısrarla, bu halkın özgürlük mücadelesini işçi sınıfının çıkarlarının karşısında gibi göteriyor. Diyelim ki KDP'in 1972 sonrası politikası yanlıştı ve Irak'ta Kürt mücadelesinin yalnızlığa itilmesine neden oldu. Ama her zaman ve her yer için aynı şey söylenebilir mi? Nitekim daha önceki yıllarda hem sosyalist ülkeler, hem de dünya ölçüsünde ilerici, devrimci güçler Irak'taki Kürt ulusal kurtuluş hareketine sempati duyuyorlar, onu destekliyorlardı. Bunu, Ürün'ün yaptığı gibi «macera», «devrimci sürecin bütününden» kopuk filan diye nitelemiyorlardı. Kürt halkının İran'da, Türkiye'de sömürgeciliğe karşı, ulusal baskıya karşı yürüttüğü mücadele işçi sınıfının çıkarına aykırı mı düşer? Türkiye'de ve İran'da sömürüye ve zulme karşı yürütülen bu mücadele ancak bu ülkelerin gerici iktidarlarını ve onların arkasındaki emperyalist güçleri tedirgin eder. Ürün'ün bundan tedirgin olması için ne gibi bir neden var? Eğer öyle değilse niçin Ürün, rastgele başkalarını «ayrılıkçılık»la suçluyor. Hatta Kürt burjuvalarının Türkiye'de ve İran'da böyle bir mücadelesi olsa bile Ürün'ün böyle bir «ayrılıkçılığa» karşı çıkmaya hakkı var mı? Bunun telaşını Türk ve İran egemen sınıfları duysunlar.

Egemen ulus sosyalistlerinin bu tavrı yakışık alır mı? Onlar, ezilen bir ulusun hakim sınıflarından bile gelse, özgürlüğe yönelik bir hareketin karşısına çıkıp, «siz ayrılıkçılık yapıyorsunuz!» diye şamata koparabilir mi? Bu sınırları koruma telaşı proletaryaya mı düşer?

Kürt burjuvalarının, feodallerinin, küçük burjuvalarının ulusal hareketi saptırma çabalarına karşı mücadele görevi en başta Kürt sosyalistlerine düşer. Ülkemizde açıkça görülüyor ki, onlar bu görevi kararlı biçimde yerine getirmeye çalışıyorlar. Hareketin anti-emperyalist, anti-faşist, anti sömürgeci ve anti-feodal doğrultuda yürümesi için kararlılıkla savaşıyorlar. Ülkemizde tüm devrimci ve demokratik güçlerin birliğini —ortak bir program üzerinde ilkeli birliğini— savunuyorlar. Onlar her iki halkın demokratik birliğini savunuyorlar. Proletaryaya yakışan tavır budur.

Ürün'e gelince, ona düşen, Kürt halkının ulusal, demokratik güçlerine, sosyalistlerine rastgele kara çalıp, «ayrılıkçı» deyip egemen sınıfların hoşuna gidecek işler yapmak değildir. Hakim ulus sosyalistlerinin görevlerini bunca deney ve bilimin kendisi belirlemiştir. Onlara düşen, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını kararlı biçimde savunmak, ulusal baskıya, sömürgeci ilişkilere, ırk ayırımına yiğitçe karşı çıkmak, sömürüye ve zulme karşı çıkan tüm güçlerin birliği, dayanışması için çalışmaktır. Proletaryanın sınıf çıkarına olan budur. Çeşitli ulusların emekçileri arasında güven ancak böyle bir mücadele ile kurulur. Işçilerin birliği ancak böylesine doğru, devrimci bir politika üzerinde sağlanabilir.

Böyle yapmakla Ürün, sözde sahip çıkar göründüğü «ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını» hiçe indirmekte, gerçekte ona inanmadığını açıkça göstermektedir. Lenin, «sosyalizmin gerçekleşmesinden önce **ayrılma olasılığının** binde bir olması durumunda bile, bu istem mutlak bir istemdir,» diyordu. Ürün ise, Kürt halkının özgürlük mücadelesinin, Türkiye'de işçi sınıfı devriminden önce başarı şansı olmadığını ispatlamaya çalışarak bu ilkenin yüklediği devrimci görevlerden kaçıp kurtulmaya çalışıyor.

Yine Değişik Uluslardan İşçilerin Birliği Sorunu

Ürün'ün, ulusal sorunla ilgili ilk yazısına dergimizde verilen cevapta, Ürün'ün değişik uluslardan işçilerin **birliği** meselesini yanlış koyduğu belirtilmişti. Ürün, **birliği**, şartlar ne olursa olsun tek örgüt olarak koyuyordu. Dergimizde ise, işçilerin birliği kavramının daha geniş bir kavram olduğu, hatta tüm ülkelerin işçilerini kapsadığı, bunun her zaman ve her durumda tek örgüt diye anlaşılamıyacağı belirtildi. «Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz,» denirken, elbette, proletaryanın uluslararası düzeyde sıkı dayanışması, ittifakı, ortak bir politika gütmesi düşünülür. Ama bu, ülkeden ülkeye işçi sınıfının ayrı müfrezeler biçiminde örgütlenme olgusuna aykırı düşmez, bu gerçeği orta-

dan kaldırmaz. Nitekim, Komitern'e rağmen, her ülkede işçi sınıfı, belli sınırlar içinde, kendisine özgü bir isimle örgütlendi.

Çok uluslu ülkelerin durumu daha da farklıdır. Söz konusu yazımızda, çok uluslu bir ülkede, en istenir olanın, değişik ulustan işçilerin örgütsel birliği, yani tek örgüt olduğu, ancak bunun doğru ilkeler ve devrimci bir program üzerinde olabileceği söylenmişti. «Sosyal şoven, oportünist, ya da maceracı ve maoist çizgiler üzerinde birlik olamaz ve böylesine birliklere işçilerin politik, örgütsel birliği denemez» denmişti. Ayrıca, çok uluslu ülkelerde, kimi şartlarda bazı ulusların işçilerinin ayrı örgütlenmelerinin de sözkonusu olabileceği söylenmiş ve Polonya örneği verilmişti.

Ürün, laf kalabalığı ve demagoji ile Polonya örneğini geçiştirmeye çalışıyor. Bizim söz konusu ettiğimiz Rosa Lüxemburg ve arkadaşlarının öncülüğünde kurulan, Polonya işçilerinin örgütü Polonya Sosyal Demokrat Partisi idi. Ürün ise, ortaya Polonya küçük burjuva Milliyetçilerin partisi olan Polonya Sosyalist Partisini sürüyor ve okuyucuyu yanıltmaya çalışıyor.

Lenin, Polonya Sosyal Demokrat Partisinin kuruluşunu övgüyle karşılıyor, «Polonya'da gerçekten marksist, gerçekten proleter ilk partiyi kurmakla Polonyalı sosyal demokratlar, büyük bir tarihsel hizmette bulunmuşlardır,» diyordu.

Lenin, Polonya ile ilgili yazısının diğer bir yerinde de şöyle diyordu:

> «...İlk kez olarak Polonya'da sırf proleter bir parti kurdukları ve Polonyalı ve Rus işçilerin sınıf savaşlarında en sıkı ittifakı kurmaları gerektiği son derece önemli, ilkesini ilan ettikleri zaman çok haklıydılar» (1)

Ürün'ün bu kadar açık bir örneğin üstüne kül serpmeye gücü yeter mi? Demek ki işçilerin «birliği», «ittifakı», çok uluslu bir ülkede bile her zaman tek örgüt değil. Polonya'nın o dönemde Çarlık Rusyası'na bağımlı bir ülke olduğu ve Çarlık Rusyasında Lenin'in başında bulunduğu devrimci partinin varlığı göz önüne alınırsa, örnek son derece açık. Polonyalı sosyal demokratlar kendi ülkelerinde, işçi sınıfının partisini kurdular, ama Rus işçileriyle de en sıkı ittifakı savundular.

Ürün'ün sözünü ettiği Polonya Sosyalist Partisi ise, Rosa Lüxemburg ve arkadaşlarının kurduğu partiyle ilgisi olmayan bir milliyetçi örgüttür. Bu parti, Rus işçileriyle birlikte Çarlığa ve kapitalizme karşı savaşmayı reddediyordu. Bir çok kereler kendi içinde bölündü. Birinci Dünya Savaşından sonra PSP'nin sol kanadı ayrılarak Polonya

(1) Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yayınları, s. 99

Sosyal-Demokrat Partisiyle birleşti ve böylece Polonya Komünist İşçi Partisi oluştu.[2]

Ürün, devreye Polonya Sosyalist Partisini sürerek ve bu milliyetçi partiyi eleştirerek, işçi sınıfının bu ülkedeki proleter örgütlenmesini gözden saklamaya ve böylece okuyucuyu yanıltmaya çalışıyor. Ürün ve çevresinin, sıkışınca ne tür yöntemlere başvurdukları artık yabancımız değil..

Ürün'ün ve savunduğu politik çizginin, son dönemde dergimize karşı azgınca saldırıya geçmelerinin, sözde «işçilerin birliği» adına gürültü koparmalarının nedeni, onların tekkeci, inkârcı tutumlarıdır. Uzun bir sessiz geçmişten sonra «bellerini doğrultup» sahneye yeni yeni çıkan bu baylar, sosyalist hareketin birliği için sorumluluk duyup bunun yollarını arıyacaklarına, sorumsuz bir biçimde diğer sosyalistlere saldırıyor, her yönteme başvurarak tekel kurmaya çalışıyorlar. Mücadele yöntemleri hiç de devrimci yöntemler değil. Yollarını işçi sınıfının bilimi aydınlatmıyor. Grup çıkarı için ilkeleri kolaylıkla bir yana itebiliyorlar. Bu tutum, daha şimdiden pratiğe yansıyor ve devrimci demokratik harekete önemli zararlar veriyor.

Örneğin bu kesimin sahnelediği «UDC» girişimi, aslında hiç de devrimci bir cephe oluşturma amacını taşımıyor. Onlar, CHP ile bir ittifakı kotararak, diğer sosyalist kesimleri «silmeye» çalışıyorlar. Ama bir kitle gücüne de dayanmayan bu komplocu yöntemler, kitlelerin mücadelesine, sosyalist ve demokratik hareketin tümüne olduğu gibi, bizzat kendilerine de zarar veriyor. Bir cephe girişimi düşünün ki bir sendika genel başkanınca yapılıyor, ama o sendikanın yetkili organlarının bile onayını almadan. Ve bu cephe çağrısı, salt burjuvazinin şu anda muhalefetteki partisine ve Amerikan tipi sendikacılığın da gerisindeki TÜRK-İŞ yöneticilerine yapılıyor.. Sonra bir takım aynı kavalı çalan adamlar cephe kurduk deyip kendi kendilerini aldatıyorlar..

Bu zorlama yöntemler DİSK'i parçalamanın eşiğine getirdi. Aynı yöntemler demokratik kitle örgütlerinin birliğine, çalışmasına da büyük zararlar veriyor. Nitekim, TÜS-DER kongresinde, sosyal demokrat delegelerin oylarını toplamak uğruna, demokratik muhalefet yürüten ÖZGÜRLÜK Grubu hakkında «bölgecilik yapma», «ayrılıkçılık yapma» tarzında çirkin suçlamalara kadar vardırıldı iş.

Ama bundan daha da çirkini TKP adındaki örgütün, yurt dışından ÖZGÜRLÜK YOLU'na yönelttiği suçlamalardır.

TKP'nin 57. kuruluş yıldönümünde politbüro üyesi A. Saydan, yaptığı konuşmada dergimize ilişkin olarak şaşırtıcı iddialarda bulun-

---

(2) Bu konuda bakınız: a.g.e. s. 244

du: Bay Saydan, «bir zamandan beri sahte komünist partileri yaratmak girişimlerinin yapıldığını biliyoruz. Bunlardan hiç biri tutmadı.» dedikten sonra şöyle devam ediyor:

> «Son günlerde aldığımız haberlere göre bugün, yani partimizin kuruluşunun 57. yıdönümünde «Özgürlük Yolu» grubuna bağlı kişiler tarafından sahte komünist partisi kurma girişimi tekrarlanacakmış.»
>
> «Bir ülkede, bir işçi sınıfı ve onun tek partisi bulunur. Partimiz bu Lenici ilkeye bağlı olarak burjuvazinin, komünist partisini likidite etmek, işçi hareketini başsız bırakmak ve bölmek için giriştiği yeni manevralara karşı elinde olan bütün araçlarla savaşacaktır.
>
> «İşbirlikçilerin, büyük sermaye çevrelerinin ve en gerici, sömürücü çevrelerin vurucu gücü olan Demirel ortaklığı, TKP'ye konan yasağı, Ceza Kanunu'ndan 141-142. maddeleri kaldırmayacağını değişik vesilelerle sık sık tekrarlıyor. Komünistlere karşı kanlı faşist saldırıları şiddetlendiriyor. TKP'ye karşı provakasyonlara kuvvet veriyor. Bunları yapan hükümet ve onu destekleyen en gerici, en sömürücü çevreler **TKP adını taşıyan bir partiye izin verirlerse** bu, onların işçi sınıfına, bütün devrimci ve demokratik güçlere ve özellikle TKP'ye yeni bir provakasyonu, saldırısı anlamına gelecektir.»

Özgürlük yolu'na ilişkin olarak söylenen bu bir bakıma şaşırtıcı, bir bakıma güldürücü sözler, önce TKP'nin Sesi adlı radyoda, daha sonra 20 Eylül tarihli, yurt dışında çıkan «kurtuluş» adlı gazete de, İngiltere'de çıkan «İşçinin Sesi»nde yayınlandı. Ürün dergisi ise, ifadenin bir bölümünü şu şekilde değiştirerek verdi:

> «TKP'nin gelişmesi karşısında burjuvazinin bir başka korkusu da ortaya çıkıyor. **Sahte komünist partileri kurmak.** Son günlerde bu yönde, «Özgürlük Yolu» grubu diye bilinen akıma bağlı kişilerin sahte komünist partisi kurma girişimlerinde bulunacakları işitildi...» (1)

Bu, bir bakıma şaşırtıcı, bir bakıma güldürücü iddialar karşısında ne demeli. Özgürlük Yolu'ndan bazı kişiler, TKP'nin kuruluşunun 57. yıldönümünde sahte TKP kurmaya çalışacaklarmış.. «Burjuvazi ve onun hükümeti buna izin verirse» imiş.. Bu sözleri Ay'dan, Merih'ten gelen birileri söylemiyor. Herhangi bir komedyenin ağzından da çıkmıyor bu sözler. TKP adlı örgütün politbüro üyesi Bay Saydan ciddi ciddi söylüyor bütün bunları, Ürün ve benzerleri ise onu aktarmayı ihmal etmiyorlar.

Biz, yıllardır yurtdışında bir radyodan içlerini dökerek vakit geçiren bu bayların, ülkede olup bitenden ne kadar habersiz olduklarını ve sıksık radyodan insanı gülümseten şeyler yayınladıklarını, garip-

---

(1) Ürün, sayı: 40, s. 10

likler yaptıklarını biliyorduk; ama doğrusu böylesine gülünç olabileceklerini hiç aklımıza getirmemiştik.

Bu sözler, yalnızca Türkiye'de olup-bitenden habersizliğin sonucu mu? Elbette değil. Özellikle de şu son birkaç yılda, baylarımız, herhalde doğru dürüst haber alacak kadar «bellerini doğrultmuş»lardır. Bu sözler, onların fraksiyonculuğu, klikçiliği ne ölçülere vardıkdıklarının göstergesidir. Bu, en bayağısından bir makyavelizm, amacına ulaşmak için (bu amaç Türkiye sosyalist hareketinde kendi kliğini egemen kılmaktır, sosyalizme hizmet değil) her türlü araca —yalana, iftiraya, jurnale— başvurma yöntemidir. Bu nedenle de güldürücü olmanın ötesinde, insanda mide bulantısı yaratacak türdendir.

Bay Saydan'ın bu sözleri de, kendilerine Türkiye Komünist Partisi adını takmış olan bu kliğin devirdiği diğer çamlar ve başvurdukları makyevelist örneklerin tümü gibi yararlı olmuştur. Böylece onları tanımak daha da kolaylaştı. Bay Saydan, «sahte TKP» kurmak isteyenlerden söz ediyor. Oysa buna gerek var mı? Şu anda kendileri zaten bu işi pek güzel becermiyorlar mı? Bu iş için burjuvaziden alınacak «izne» gelince, hiç kuşkusuz, bu izni koparmaya en uygun düşenler de «ulusal burjuvazi»nin eteklerine yapışan, Bay Saydan'ın da içinde bulunduğu bu kliktir.

Bu klik, sözde legale çıkmak için, 141-142'nin kalkmasını diline pelesenk yapmış. O zaman kahramanlarımızı zaptetmek herhalde artık mümkün olmayacak! Hiç kuşkuları olmasın ki bunu biz onlardan daha fazla istemekteyiz. Ama kendilerinin yerinde olsak hiç de 141-142'nin kalkması için bu kadar çaba göstermezdik. Böyle birşey kendi kliklerinin de iflası olabilir. Çünkü onlar, şu anda at izinin it izine karıştığı bir bulanık ortamda balık avlamaktalar.. Karanlıkta şekiller bazen devleşir.. Romantizme meraklı ve her kapıya başvurmaya alışık birçok küçük burjuvanın ilgisi de buradan geliyor. Ama işçi sınıfına ve tüm devrimci demokratik güçlere öncülük etmek, proletaryanın devrimci partisini oluşturmak öylesine blöflerle, hava basmakla başarılacak bir iş değildir. Sağlam bir ideoloji, devrimci dürüstlük ve sarsılmaz bir mücadele kararlılığını gerektirir bu. Mücadele araçları yalan ve iftira olanlar bu işi nasıl becerebilirler?.

Türkiye işçi sınıfı, hiç kuşkusuz, oldukça talihsiz bir dönem yaşıyor. Klik çıkarlarından gözü dönmüş kimi gruplar, sosyalist hareketin birliğini sorumsuzca baltalıyorlar; bir yandan birlik şamatası yaparken, diğer yandan birliğe giden yolları kapatıyorlar. Örneğin, komplocu yöntemlerle, DİSK genel başkanına çıkış yaptırıp UDC kuralım derken, DİSK'i parçalanmanın eşiğine getiriyorlar. Egemen sınıfların giderek artan bunalımında ve faşizm tehdidinin arttığı bir dönemde, «işçi sınıfının partisi» geçinenlerin bu sorumsuzluğu, bu da-

ğınıklık, işçi sınıfı açısından büyük bir talihsizliktir. Türkiye işçi sınıfı, uzun vadede elbette bu güçlükleri yenecektir. Ama arada yitirilecek zaman ve verilecek kayıplar herhalde az olmayacaktır.

Baylarımız, Özgürlük Yolu'ndan yana yürekleri rahat olsun, Dergimizin hiç bir yazarının, ya da sempatizanının, «sahte» ya da gerçek anlamda, «TKP adını taşıyan» bir parti kurmak akıllarına gelmemiştir. Şu da varki ad tek başına yetmez, önemli olan o adın hakkını vermek, ona layık olmak. Oysa bu ad altında her türlü kepazeliği yapanlar, Türkiye işçi sınıfı hareketine de dünya sosyalist hareketine de büyük zararlar verirler. İşçi sınıfı adına ortaya çıkanlar, o nitelikleri taşımasalar bile asgari ciddi, ölçülü olmak zorundadırlar.

Ülkemizde işçi sınıfının partisi olma iddiasıyla ortaya çıkanların —elbette tüm sosyalist örgütleri kastetmiyoruz— yaptıkları hatalar, içine düştükleri sapmalar -pasifizm, oportünizm, parlamentarizm, sosyal şoveniz- kadroların sağa sola savrulmasına neden oldu. Sol sapmalar, çoğu zaman sağ sapmaların «günahı» olarak ortaya çıkar. Ülkemizde pekçok iyi niyetli, yürekli kişinin, özellikle gençlerin sol maceracılığa, maoculuğa savrulmasında bu hataların payı büyüktür. Türkiye'de işçi sınıfı bugün eğer hâlâ sağlıklı, yaygın, güçlü bir partiye kavuşamamışsa nedeni yine budur. Doğru, kararlı bir politika izlemeden kalıcı kadrolar bırakılamaz.

Adı ne olursa olsu, hiç bir örgüt, uluslararası sosyalist hareketin desteğini, bu biçimde sorumsuzca kullanamaz. Uluslararası ilişkileri, kendi makyavelist yöntemlerine araç yapamaz. Uluslararası sosyalist harekete bundan daha çok zarar verecek bir şey yoktur. Nitekim bu tür davranışların sahipleri, yaptıklarıyla, bilinç düzeyi düşük sempatizanlar, gençler arasında sosyalist ülkelere karşı kuşkuların doğmasına yol açıyorlar; sosyalist ülkelere karşı kasıtlı biçimde propaganda yürütenlere de malzeme sağlıyorlar.

TKP'de Ürün'de Kürdistan'ın Özel Durumunu Kavramak Zorundadır

Kürdistan'ın ekonomik ve sosyal yapısının özellikleri gözönüne alınmadan tüm Türkiye için doğru devrimci bir strateji konamaz, doğru taktikler seçilemez.

Türkiye'de, Kürdistan dışında kapitalizm çoktan beri egemen duruma geldiği halde Kürdistan'da yarı-feodal yapı bugün de devam ediyor. Türk burjuvazisi burayı sömürge ilişkileri içine sokmuş. Emperyalistlerle ortaklaşa bölgeyi sömürüyor. Kürdistan'ın hammaddeleri sökülüp götürülüyor, tarım ürünleri ucuza kapatılıyor. Bu bölgede oluşan sermaye de sürekli olarak Batı'ya akıyor. Kürt emekçileri, endüstrinin geliştiği batı bölgelerine akın ediyor ve ucuz işgücünü sağ-

lıyorlar. Kürt halkı üzerindeki baskılar toplumun ekonomik, sosyal, kültürel gelişimini büyük ölçüde baltalıyor. İşte bu yarı-feodal ve sömürge durumdur ki Kürt toplumunun önüne, ilk aşamada ulusal ve demokratik bir devrimi koyuyor. Diğer bir deyişle özgürlük sorununu koyuyor.

Türkiye sosyalist hareketinde, uzun süre, Kürdistan'a özgü bu çelişkinin —elbette tüm sömürge ve yarı feodal toplumlar için aynı çelişki sözkonusudur— doğru biçimde kavrandığı söylenemez. Örneğin, 57 yıllık bir geçmişi olmakla övünen TKP, bu uzun geçmişi boyunca Türkiye'nin sorunlarına, hep ülkeyi tek uluslu düşünen bir bakış açısıyla yaklaştı. O, Kürdistan'ın ve Kürt halkının varlığının adeta farkında olmadı. Daha doğrusu onu görmezlikten geldi. Bu nedenle de ulusal zulme karşı çıkmak, Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesini Türk emekçilerinin mücadelesiyle birleştirmek gibi bir çabası olmadı; o, böylesine devrimci görevleri omuzlamadı. Günümüzde de TKP'nin tüm yenileşme ve programında ulusal soruna da yer verme çabalarına rağmen, bu anlayış temelde terkedilmiş değildir.

TKP ne parçalanmış bir Kürdistan, ne de onun Türkiye tarafından ilhak edilmiş bir parçasını görüyor. O, yeni yeni Kürt ulusal sorunundan söz ederken, bunu bir «ulusal azınlık» sorununa indirgiyor. Ne Kürdistan'ın sömürge ve yarı-feodal yapısını, ne de Kürt halkının anti-sömürgeci ve anti-feodal ulusal demokratik mücadelesini kavrıyor. Bu durumda onun, her iki halk arasında, devrimci ve demokratik güç birliğini kavraması da elbet olanaksızdır.

Her iki halkın devrimci mücadelesini «bir tek dalga» halinde götürebilmek, bu gerçeği kavramaya bağlı. O zaman, tüm Türkiye işçilerinin mücadelesini, Kürt halkının özgürlük mücadelesiyle kaynaştırmak, bir cephede, ortak bir program üzerinde birleştirmek mümkün olur.

Diğer yandan Kürt toplumu da duragan bir toplum değil. O da gelişim ve değişim içinde. Dünyada olup bitenlerden etkileniyor. İşçi sınıfının dünya görüşü Kürt emekçileri ve aydınları arasında hızla yayılıyor. Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesi gelişiyor. Kürdistan'da işçi sınıfının bağımsız politikasını ayakta tutan kadrolar oluşuyor. Ve şimdi, emekçi Kürt halkının saflarından kaynaklanan sosyalist bir politik hareket bu halkın ulusal demokratik mücadelesine doğuru biçimde yol gösteriyorsa bu gelişmelerden TKP'nin telaşlanması için hiç bir neden yoktur.

Kürt sosyalistleri, Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesinin anti-emperyalist, anti-sömürgeci, anti-feodal bir doğrultuda gelişmesi için mücadele ediyorlar. Onlar Kürt ve Türk halklarının tüm devrimci ve demokratik güçlerinin sıkı birliğini savunuyorlar. Onlar, ortak

bir program üzerinde Kürt ve Türk halklarının demokratik iktidarı için mücadeleyi öneriyorlar. Onlar, demokratik bir toplumda her iki halkın demokratik birliğini savunuyorlar. TKP bütün bunlardan niçin rahatsız oluyor? O, eğer gerçekten marksist-Leninist bir politika gütmek istiyorsa, Kürt halkının devrimci politik hareketiyle en sıkı ittifak için mücadele etmelidir.

TKP, kendisinin yüklenemediği görevleri başkaları omuzlamışlarsa ve bunun için kendisinin zahmet etmesine lüzum kalmamışsa, bundan dolayı neden telaşlanıyor? O, bundan memnun olmalı ve «ulusal burjuvazi» ile flörtüne rahat rahat devam etmelidir.. Ama TKP hem bu görevleri üstlenecek durumda ve buna niyetli değil, hem de başkalarını bundan alıkoymaya çabalıyorsa bu da boşuna çaba. O, Kürt halkının da bir ülkesi olduğuna ve orada işçi sınıfının politikasını ayakta tutan devrimci bir hareketin boy verdiğine kendisini alıştırmalıdır.

Biz TKP'nin varlığından ve gelişmesinden hiç bir rahatsızlık duymayız. Yeter ki o, adıyla hiç de bağdaşmayan yanlış bir politikayı izlemesin, gerçekten proletaryaya yakışır biçimde davransın. Nitekim, günümüzde TKP'nin izlediği yanlış politika sosyalist hareketin birliğine hizmet etmediği gibi ona birhayli de zararlar verdi.

Kürdistan'da eğer işçi sınıfı hareketi gelişiyor ve sosyalist bir çizgi boy veriyorsa, Türk sosyalistlerine düşen onunla ilkeli ittifak ve dayanışma kurmaktır. Ne TKP'nin ne de başkalarının bunda bir olumsuzluk görmeleri için hiç bir neden yoktur. Yeter ki kitlelere doğru biçimde yol gösterilsin ve yeterki işçi sınıfının enternasyonalist politikası kararlı biçimde izlensin.

Biz yüzyıllardır yanyana yaşayan her iki halkın, gerek egemen sınıflar, gerekse emekçi sınıflar düzeyinde sıkı ilişkilerinin bilincindeyiz. Ve biz sosyalist birlik konusunda görüşlerimizi açık açık yazdık. İşçi sınıfının birliğinin, çeşitli uluslardan işçilerin sıkı **ittifakı, dayanışması** olduğunu; bunun en basit güçbirliğinden, politik destekten tek ve merkezi örgüte kadar uzanan biçimleri olduğunu söyledik. Çok uluslu bir ülkede en istenir olanın, işçilerin tek ve merkezi örgütü olduğunu, ancak bunun için şartların elverişli olması gerektiğini ve şartları olgunlaştırma görevinin hem hakim, hem ezilen ulus sosyalistlerine düştüğünü söyledik. Ve yine birliğin, doğru ilkeler ve devrimci bir program üzerinde olabileceğini, sosyal şovenlerin ve başka ciddi sapmalar içinde olanların ise bu birliği sağlıyamıyacağını defalarca belirttik.

İşçilerin birliği, herşeyden önce, işçi sınıfının ideolojisinde, politikasında birleşmektir. Örgütsel birlik ancak bu temel üstüne oturduğu zaman devrimci bir anlam taşır. Yoksa, örneğin sosyal demok-

rat bir partide, maocu, ve anarşist bir çizgide, ya da sosyal şoven bir örgütte birleşmek, işçi sınıfının birliği olmaz. TÜRK-İŞ de bugün Türkiye'de en geniş işçi kitlesini çatısı altında tutuyor. Buna işçilerin sendikal birliği denebilir mi ve sendikal birlik adına tüm işçilerin orada toplanması istenebilir mi?

Oysa ürün dergisi, birliği mekanik biçimde biraraya gelme olarak anlıyor. Eğer öyleyse neden kendileri TİP'de, TSIP'de veya TEP'de biraraya gelmiyorlar?

Ürün ve onun tuttuğu saflar, bir yandan birlik için gürültü koparırken, diğer yandan Kürt sosyalistlerine, demokratlarına yönelik en çirkin iftiralara, jurnallere başvuruyorlar. Bay Saydan'ın «Özgülük Yolu grubuna bağlı bazı kişilerin» TKP'nin 57. kuruluş yıdönümüne rastlayan günde «sahte bir TKP» kuracaklarını ilan ettiği tarihte —bayımız neredeyse saatini de söyleyecek, doğrusu müthiş bir istihbarat!— Kürt sosyalistleri ROJA WELAT adlı gazeteyi çıkarabilmek için Ankara Valiliğiyle cenkleşiyorlardı. Gazetenin çıkışından birkaç gün sonra da, İçişleri Bakanı, gazetenin sahibini ve sorumlu müdürünü, dağıtanlarını, hatta kimi yerde okurlarını tutuklatarak, gazeteleri toplayarak nasıl onun «hakkından geldiğini» Senato'da ballandıra ballandıra anlatıyordu..

Ülkemizde Türkçenin yanısıra Kürtçe de yayın yapan bir gazete ya da dergi çıkarabilmenin ne denli çetin bir iş olduğunu elbet Ürün ve onun «tuttuğu saflar»da iyi bilir. Bu alandaki şoven uygulama ROJA WELAT üstündeki baskılarla bir kez daha açık bir biçimde görüldü. Peki, kendilerine «işçi sınıfının savaşkan kolu» diyenler ve ulusal baskıya karşı mücadelenin ön saflarında olduklarını söylemekten bile geri kalmayanlar, bu konuda ne yaptılar? Yalnızca sustular. Politika gazetesi —hani şu UDC üzerinde dünyanın gürültüsünü koparan Politika gazetesi— Roja Welat'ın sahibinin açıklamasından tek kelime bile söz etmedi. Hürriyet gazetesinin yaptığı kadar bile.. Ürün ise, bu açıklamaya yer vermek şurda kalsın, Ekim sayısında Bay Saydan'ın iftira ve jurnalini gecikmeden okuyucuya ulaştırdı. Ve ihtimal ki, Roja Welat'in «hakkından gelinmesi», sayın senatörler kadar başkalarının da hoşuna gitmiştir.. Ürün dergisi bunlar arasında olmadığını dürüstlükle söyleyebilir mi? Bu son olaylarla, Ürün ve onun «tuttuğu saflar» bir kez daha ışığa yakalandılar.

Kürtçede bir söz vardır: «Begim, here here!» Güven vermeyen kişilere söylenir. «Begim, yoluna git!» anlamında.. Bizim de, sosyal şovenlere diyeceğimiz budur. Onlar yollarına gitsinler ve gerçekten bir devrimci gibi davranmaya karar verdikleri zaman bize haber versinler.

Günümüz Militarizmi, Yumuşamanın (Detantın) ve Güvenliğin Esas Düşmanıdır

Albrecht Charisius - Klaus Engelhardt

Emperyalist devletlerin hakim çevrelerinin, uluslararası ilişkilerdeki yumuşama sürecine karşı tepkileri farklı ve çelişkili olmaktadır. Bir yandan önde gelen politikacılar, dünya ölçüsünde değişen güç dengesi ve tüm barışseverlerin, emekçilerin güçlü mücadeleleri nedeniyle, yumuşamayı zorunlu görüyor ve emperyalist amaçlarını böyle bir ortamda gerçekleştirmeyi deniyorlar. Öte yandan, özellikle saldırgan tekelci burjuva çevreleri ise yumuşama eğilimlerine öfke ile karşı çıkmakta ve bu konuda araç olarak özellikle militarizmi kullanmaktadırlar.

Helsinki Nihai Senedini ve uluslararası ilişkilerin normalleşmesini amaçlayan diğer antlaşmaların yapılmasını önleyemeyen bu saldırgan çevreler, militarizme dayanarak yumuşama sürecini engellemek ve tersine çevirmek için bütün güçlerini seferber etmektedirler. Bu konuda Brejnev şöyle demektedir: «Eğer bu sadırgan çevrelerin izledikleri politikaya hakettikleri cevap verilmezse, tehdit etmekte olan savaş tehlikesi yeniden artar. Bu tür politika hem doğu, hem de batı ulusları için aynı biçimde tehlikeli olur. Sovyetler Birliği şiddetle bu politikanın karşısında olacak ve onun tehlikeli içyüzünü ortaya koyacaktır». Hareket üstünlüğünü tekrar ele geçirmek için yoğun çabalar harcayan emperyalizm, savunma pozisyonundan hareket etmektedir. Bugün gerek sosyalist devletler topluluğu, gerek dünyadaki öteki devrimci hareketler ve gerekse organize barışçı güçler vasıtasıyla militarizmin dizginlerini çekmek imkânları bulunmaktadır.

Militarizmin Buhranı ve Tehlikesi

Militarizm emperyalizmin varlığının bir belirtisidir. Ve kökü, sömürü düzeninin sosyo-ekonomik temellerine uzanır. Ikinci Dünya Savaşından sonra militarizmin gelişmesi, geçmişte olduğu gibi, esas olarak emperyalizmin iç ve dış politikasında militarist güçlerin almış oldukları rolün derecesine bağlı kalmıştır. Bu nedenle militarizm, toplumun bütün kesimlerine nüfuz ederek askeri gücün hakim kılınması, dolayısıyle ekonomik ve sosyal hayatın militarize edilmesi, kendi başına hareket eden askeri, politik ekonomik ve ideolojik bir iktidar sisteminin kurulması şeklindeki emperyalizmin saldırgan ve reaksiyoner politikası olarak karakterize edilmelidir.

Bugün politik olarak militarizmi yaşatanlar, harp sanayicileri gibi, özellikle en saldırgan ve en gerici tekelci sermaye grupları ile, bunlarla çıkar birliği içinde olan tahrikçi güçlerdir. Emperyalist militarizmi, gerici, revanşist ve faşist güçlerin kolaylıkla bir araya gelebilecekleri en etkin ve en iyi organize edilmiş bir örgüttür.

Gerçeklere bakıldığında şunlar görülmektedir: İkici Dünya Savaşından sonraki yıllarda emperyalizmin ana ülkelerinde sosyal ve ekonomik alanda girişilen militarizm çabalarının boyutları, İkinci Dünya Savaşının hazırlık çabalarının boyutları ile kıyaslanabilir bir hale gelmiştir. Emperyalizmin devrimci ve demokratik güçlere karşı planlarında, militarist politika ve ideoloji, militarist zorbalık yöntemleri önemli yer almıştır. 1945 yılından bu yana, emperyalist devletler tarafından sosyalist devletlere ya da ulusal kurtuluş hareketlerine karşı 30'dan fazla savaş yürütülmüş ve yüzlerce başka tür askeri zor kullanım yoluna gidilmiştir. Amerikan Brooking enstüsünün hesaplarına göre, ABD, 1945 yılından bu yana, dolaylı ya da dolaysız, 215 kez silahlı güçleri ile ya müdahale edeceği tehdidini savurmuş ya da bizzat müdahalede bulunmuştur. ABD'nin stratejik nükleer silahlarla donatılmış birlikleri 33 kez alarma geçirilmiştir. Bu bilançoda dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, silahlı kuvvetlerle müdahalenin dolaylı ve dolaysız olması, öteki ise, gelişmiş kapitalist ülkeler arasında hiç bir savaşın meydana gelmemiş olmasıdır. Askeri zor kullanma, hemen hemen tümüyle sosyalist ve öteki devrimci ana hareketlere karşı yapılmıştır. Gerek ABD'nin ve gerekse politik doktrinlerinde askeri gücün uluslararası ilişkilerin en son düzenleyicisi olarak kabul edildiği NATO ve öteki askeri paktların politik ve askeri uygulamaları bu yönde olmuştur.

Günümüzdeki olaylar ve gelişmeler, militarizm ile ilgili Marksist-Leninist analizin ne kadar derin ve bilimsel olduğunu teyid etmekte-

dir. Lenin'in, «tekelci kapitalizmin ana niteliklerinin, çok az barıştan ve özgürlükten yana olması ve büyük çapta, yaygın bir şekilde militarizmi geliştirmek çabaları olduğu» biçimindeki görüşü daha da güç kazanmıştır. Lenin'in, militarizmin özüne ve başlıca görevlerine ilişkin tahlili, hiç değişmeden, geçerliliğini hâlâ da korumaktadır: «İçe dönük militarizm» ile «dışa dönük militarizm kapitalizmin varlık belirtileridir». Karl Liebknecht militarizmi, ordunun bizzat kendisi, orduyu aşarak bütün cemiyeti saran bir sistem ve kamusal, kişisel yaşamı etkisi altına alan bir sistem olarak nitelemek suretiyle militarizmin mekanizması ve görüntü biçimleri hakkında bize önemli ip uçları vermiştir. Bugün emperyalist ideologlar, değişen kapitalizme uygun olarak değişen bir militarizm görüntüsü vermek için yoğun bir çaba harcamaktadırlar. Ama kapitalist düzende, sürekli olarak militarizmin doğuşuna neden olan sosyo-ekonomik ve politik esaslar hiç değişmemiştir. Ancak dünya çapında sosyalizm lehine değişen güç dengesi ve kapitalizmin gittikçe keskinleşen genel buhranı nedeniyle emperyalizmin yaşama koşullarında değişiklik olmuştur.

Bugün askeri maceralar, savaşlar ve silahlanma yarışlarının sonuçları, gittikçe artan bir biçimde emperyalizm aleyhine olmakta, kapitalizmin genel bunalımı ile peryodik bunalımlarını arttırmaktadır. Emperyalizmin dış politikada saldırı yöntemleriyle varmak istediği hedefler ile bunların politik gerçekleşme imkânları arasında çelişki gittikçe büyümektedir. Uluslararası tekelci sermaye, içine düştüğü durumu gösteren bir paradoksla karşı karşıya gelmiştir. Gerçi dizginlenemiyen silahlanma sonucu askeri gücü sürekli olarak artmıştır, ancak bu gücü etkin bir araç olarak dış politikada kullanma imkanları ise gittikçe azalmıştır. Bu çıkmazdan kurtulabilmek için emperyalizm, Helsinki Nihayi Senedine aykırı hareketle, ilk olarak, silahlanma yarışında daha nitelikli silahlar yapmak suretiyle, sosyalist devletler blokuna karşı bazı önemli alanlarda askeri üstünlüğü ele geçirmek istemektedir. İkincisi ise militarizm sürecinin yoğunlaştırılması ve bununla ilgili olarak militarizm ideolojisinin yaygınlaştırılmasıdır. Bu ise askeri gücü, politikada yaygın ve etkin bir araç olarak yeniden kullanmak ve «güçlü olmanın politikasını gütmekte» direnmek çabasından başka birşey değildir.

Ordu - Sanayi Kompleksi ve Silahlanma Yarışı

Militarizmin, İkinci Dünya Savaşından bu yana görülen gelişmesinin önemli bir özelliği, ana emperyalist ülkelerde ordu-sanayi kompleksinin ortaya çıkmasıdır. Bu ordu-sanayi kompleksinden, silah yapan tekellerin güçleriyle askeri yönetim merkezlerinin, devlet ve si-

yasi organların ve kurumların kaynaşması anlaşılmalıdır. Militarizmin gelişmesindeki bu tür yeni görüntü, ilk kez emperyalizmin devlet tekelciliği aşamasında, emperyalizmin iç ve dış çelişkilerinin artmasına ve askeri sistemdeki köklü değişmelere tepki ve bunların sonucu olarak oluşmuştur.

Ordu-sanayi kompleksi, demokrasinin ve sosyal ilerlemenin karşısında yer alan tekelci sermaye diktatörlüğünün daha da geliştirilmiş militarist biçimidir. Ordu-sanayi kompleksinin meydana gelmesiyle, önemli toplumsal alanlardaki militarist güçlerin kaynaşması ve birleşmesi görülür. Militarizmi dünya devrimci hareketine karşı etkin bir silah olarak kullanmak, tekelci burjuvazinin ana çabasıdır. Tekelci burjuvazinin niyetlerinin aksine, ordu-sanayi kompleksine bağlı olarak militarizmin maddi ve kurumsal gelişmesi ve yayılması, tekelci burjuva egemenliğinin siyasi istikrarı bakımından bir yarar getirmemiştir. Aksine bu suretle sınıf zıtlıkları daha da artmış, yeni siyasi ve sosyal gerginlikler oluşmuş, anti militarist mücadele daha da şiddetlenmiş ve tekelci burjuvazi içinde yeni farklılaşmaların doğmasına neden olmuştur.

Savaş sonrası yıllarda militarizme önemli yer verilmesi ve etkisinin arttırılması nedeniyle devlet içinde devlet olma eğilimi güç kazanmıştır. Emperyalizmin özellikle en gerici güçleri, gerçek güç durumlarının muhakemesinde gerçekçi davranmadan, maceracı ve saldırgan bir politik çizgi izlemeyi zorlamaktadırlar. Silah üreticisi büyük firmalar, ellerindeki bütün imkânları kullanarak ekonomiyi ve silah ihracatını militarize etmeyi desteklemektedirler. Çünkü ancak böylece rizikosuz büyük tekelci kârları ve konjonktüre bağlı olmayan pazarlar garantiye alınmış oluyor. ABD'de silah satışlarından elde edilen kârlarla ilgili olarak şu haber yer almaktadır: «Silah sanayiinde vergiden önceki kârların öz sermayeye oranı, ABD sanayi ortalamasına göre 3 misli daha fazladır».(1) Silah sanayiinde hükümetin garanti ettiği çok büyük kârlar, silahlanma yarışını kamçılayan en önemli bir ekonomik faktördür. Silah imalatçısı büyük firmaların son zamanlarındaki faaliyetleriyle ilgili olarak bir ABD dergisi şöyle yazmaktadır: «Pentagondaki silah satıcıları arasında son 10 senenin en amansız borsa oyunları oynanmaktadır. Şu anda onların ceplerinde, 1970'ten sonraki herhangi bir zamana, örneğin Vietnam'daki genişletilmiş saldırının doruğuna çıktığı zamana göre, daha çok nakit para bulunmaktadır.» (2)

---

(1) **Der Spiegel**, Hamburg, Nr. 52, 22 Aralık 1975, s. 90
(2) **Bussinnes Week**, New York, 10 Ocak 1977

ABD bütçesinde 1978 mali yılında, yalnızca yeni silah sistemleri ve cihazara ait araştırma, geliştirme çalışmaları için 12 milyar dolar öngörülmüştür. Bu arada çok başlıklı MX tipi yeni kıtalararası balistik füzenin geliştirilmesi de sözkonusudur. Bu füzenin, şimdiye kadar kullanılmakta olan «Minute-man-3» füzesinden daha etkili olması istenmektedir. Ayrıca gemilerden, bombardıman uçaklarından ya da yerden ateşlenebilen kanatlı füzelerin stratejik varyantlarından bir serinin geliştirilip mükemmelleştirilmesi de öngörülmüştür. Silahlanma yarışının planlanan bu yeni raundundan asıl kârlı çıkanlar, General Dynamics Corp., Mc Donnel Douglas Corp., Boeing Corp., Lockheed Airoraft Corp., General Electric Co. gibi dev firmalardır. Bu firmalar Trident denizaltıları ve füzeleri, balistik MX füzeleri, kanatlı füzeler ve elektronik donanımı ile ilgili olarak büyük çaptaki esas siparişi almışlardır.

Stratejik alandaki üstün nitelikli silah yarışı yanında yeni konvansiyonel silahların geliştirilmesi de ağırlık kazanmaktadır. Pentogon tarafından geçenlerde yayınlanan bir broşürde, yeni bütçe ile 106 türü kapsayan bir silah sisteminin sağlanmak istendiği belirtilmektedir. Bunların arasında, silahlı kuvvetlerin bütün sınıflarında kullanılacak olan 26 tip savaş uçağı ve 22 tip füze yeralmaktadır.

Federal Almanya'nın ordu-sanayi kompleksinin temsilcileri, NATO'nun Avrupa grupları arasında, askeri potansiyelin büyütülmesine çalışan ve en büyük silahlanma harcamalarını kamçılayan grup olmaktadır. Savunma Bakanı Leber tarafından her türlü destek ve himaye görmekte olan şimdiki devlet başkanı Schnell, emekli General Steinhoff, General Wust gibi azılı militaristler önemli bir rol oynamaktadırlar. Silahlanma işinden en çok yarar sağlayan, Masserschmitt-Bölkow-Blohun, Flick, VFW-Fokker gibi firmalarla elektronik sanayiindeki firmalardır. Çok tehlikeli olan bu silahlanmayı hızlandırma çabalarının ardında ordu-sanayi kompleksinin baskısı ve propaganda kampanyası yeralmaktadır. ABD uçak ve füze üreticisi firmaların dergisi olan «Aviation Week»in yayımcısı Robert Hotz, son zamanlarda silah sanayiine devletçe sağlanan yoğun yardımlarla ilgili olarak büyük bir sevinçle şöyle demiştir: «Watergate olayıyla Nixon hükümeti ve Sovyetlerle yapılan görünüşteki yumuşamanın üzerindeki gizlilik perdesi kalkınca, kamuoyu ve parlamento, güçlü bir savunma pozisyonunun Amerikan yaşamında çok önemli ve kalıcı bir faktör olduğunu anlamışlardır.»(1)

Silahlanma harcamalarındaki artışlardan, ordu-sanayi kompleksi güçlerinin faaliyetleri yansımaktadır.

---

(1) Newsweek, New York, 31, Ocak 1977

NATO Silahlanma Harcamaları:

Bölge / Ülke	Ülke Parası milyar	1970	1976	Artış 1976/75
NATO, toplam	ABD doları	103,3	155,3	150,3
Avrupa NATO ülkeleri	ABD doları	23,5	52,6	223,8
ABD	ABD doları	77,9	99,1	127,2
Federal Almanya	DM	22,6	38,8	171,7
Fransa	Frank	32,7	64,1	196,0
İngiltere	Sterlin	2,4	6,2	258,3

NATO'da bulunan Avrupa ülkelerinde silahlanma harcamaları özellikle hızlı bir artış göstermiştir. Fiyat artışları gözetilerek reel değerler alınırsa bile, yine de harcamaların yüksek olduğu görülür. Bu husus özellikle Federal Almanya için geçerlidir. Ekim 1978'de başlayan mali yıl için Carter hükümeti tarafından öngörülen 120 milyar dolarlık tutar, Amerikan tarihinde yeni bir rekor oluşturmaktadır. Böylece reel değerler itibariyle harcamaların parasal tabanı önemli ölçüde genişletilmiştir. Yine ABD'nin teklifi üzerine, bu yılın mayıs ayında Londra'da yapılan son NATO konseyi toplantısında, saldırgan emperyalist askeri paktın daha çok silahlanması yönünde kararlar alınmıştır. Bu cümleden olarak 1980 yılları için uzun vadeli bir silahlanma programı hazırlanacak ve silahlı kuvvetler süratle modernize edilecektir. Aynı zamanda NATO ülkelerinin herbirinde meydana gelebilecek karışıklıklara karşı müşterek mücadeleyi öngören gizli bir plan üzerinde görüş birliğine varılmıştır. Alınan bu kararlar, NATO faaliyetlerinin halkın çıkarlarına, barışa ve yumuşamaya karşı olduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır.

Silahlı Kuvvetler — Militarist Sistemin Çekirdeği

Her ne kadar Silahlı Kuvvetler, sürekli olarak emperyalist sistemin ana kuvvetlerini, emperyalizmin içe ve dışa dönük görevlerinin yerine getirilmesinde ana gücü oluşturmuşsa da, İkinci Dünya Savaşından sonra bunların oynadığı rolde ve gelişmelerinde de bazı özel durumlar hasıl olmuştur. Buna yol açan nedenler, hem had safhaya varan genel bunalım nedeniyle emperyalizmin değişen siyasal varlık koşulları ve bunun sonucu olarak oluşturulan siyasal ve askeri strateji, hem de askeri sistemde yapılan devrimdir. Bu bakımdan, özellikle aşağıda belirtilen üç yeni husus, İkinci Dünya Savaşından son-

raki zaman içinde ortaya çıkan silahlı kuvvetlerin gelişmesini karakterize etmiştir:

Birincisi, emperyalist devletler, şimdi barış zamanında bile sayı bakımından güçlü ve her an harbe hazır durumda Silahlı Kuvvetler beslemektedirler. Amerika Birleşik Devletleri ordusunda asker sayısı 1938 yılında 179.000 iken bu sayı 1948 yılında 2 milyonu, 1977 yılında ise 2,2 milyonu bulmuştur. Federal Alman ordusu ise 1970 yıllarındaki yaklaşık 500.000 askeriyle şimdiye kadar ki en büyük personel miktarına ulaşmıştır.

İkincisi, emperyalist ordular, her an savaş çıkartmaya hazır olabilecek ve bunu gerçekleştirebilecek duruma gelebilmeleri için, barış döneminde, 25 yılı aşkın bir süreden beri, askeri antlaşmalar çerçevesinde, ABD'nin global stratejisi esas alınarak askeri saldırganlıklara hazırlanmaktadırlar. NATO, stratejik nükleer silahlardan, taktik ya da «muharebe» nükleer silahlarından ve modern konvansiyonel Silahlı Kuvvetlerden oluşan üçlü bir kuvvetler bütününü meydana getirmiştir. Bu kuvvetler sayesinde, genel nükleer silahlı savaştan tutun da, nükleer silahların kullanıldığı sınırlandırılmış savaşa ve sınırlandırılmış konvansiyonel savaşlara kadar, NATO'nun askeri stratejisinde ihtimal dahilinde görülen bütün savaş çeşitlerine karşı daima hazırlıklı bulunmak öngörülmüştür.

Üçüncüsü, ordular, politik, ideolojik ve askeri yönden dünya devrimci hareketinin ana güçlerine karşı eğitilmişlerdir. Bu eğitim hem içe, hem de dışa yönelik olarak, özellikle sosyalist devletlere, devrimci işçi hareketine ve ulusal kurtuluş mücadelelerine karşı yapılmaktadır.

Doğaldır ki, bu süreçlerin gelişimi çeşitli emperyalist devletlerde, hız ve yoğunluk, nicelik ve nitelik bakımından farklar göstermiş, ancak eğilim bakımından —özellikle NATO içinde— oldukça benzer olmuştur. Bu durum, askeri paktlara bağlı devletlerin ordularına, içteki hareketleri bastırma görevi ve dışa karşı saldırganlık konusundaki politik-ahlaki ve askeri hazırlık yönünden esas itibariyle aynı olan bir militarist çehre kazandırmıştır. Yukarıda sözü edilen üç özellik, emperyalist ordularının başlıca niteliklerini oluşturur. Bugün emperyalist yönetici kadronun emrinde, özellikle kitlesel imha araçları nedeniyle, eski savaşlara göre tasarlanamayacak kadar korkunç bir imha gücü ve böylece büyük bir etki gücü toplanmıştır. Fakat aynı zamanda onlar için de, ve özellikle kendilerinin imhasının da sözkonusu olabileceği durumlarda, bu modern askeri silahları kullanmadaki hareket serbestliğinde bir sınırlama hasıl olmuştur. Emperyalizmin askeri gücünü kullanmada uğradığı bu sınırlamaların gözle görülür hale gelmiş olması, özellikle sosyalist devletler karşısında, tekelci bur-

juvazinin hâkim çevrelerinin gerçekçi bir dış politika takip etme eğilimini sağlamış, ancak militarizmin önemli ölçüde sınırlandırılmasını mümkün kılmamıştır. Devam ettirilmekte olan silahlanma yarışı ile malzeme yönünden savaş hazırlığı ileri safhalara vardırılmakta ve böylece ordu-sanayi kompleksinin etkisi ve gücü bir bakıma sürekli olarak yeniden üretilmiş olmaktadır. Pek doğaldır ki bu durumun, özellikle 1976 yılındaki yumuşama (detant) sürecine olumsuz etkisi olmuştur.

Geçmişte olduğu gibi bugün de emperyalist orduların içe ve dışa yönelik görevleri birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Emperyalist zorbalık sisteminin gittikçe artan siyasal istikrarsızlığı, militarist sistemin bu alanında da, içe ve dışa yönelik görevlerin daha sıkı sıkıya birbirine kenetlenmesine neden olmaktadır. Cephe ve cephe gerisi bir çok yönlerden birbiriyle kaynaşmaktadır. Saldırgan askeri kuvvetlerin «harekât serbestliğini güvence altına alma» ana görevi cephe gerisindeki Silahlı Kuvvetler kontenjanına düşmektedir. Aynı zamanda geniş çapta bir iş bölümü yapılarak askeri kuvvetler ile para-militer polis kuvvetleri ve özellikle içe yönelik gizli istihbarat örgütleri arasında kurmayca organize edilen bir işbirliği temin edilmiştir. Dahili olayları bastırmakta kullanılacak olan bu yeni mekanizmaya belirli sivil savunma kuvvetleri dahil olmak üzere, gittikçe artan bir ölçüde sivil kuruluşlar da dahil edilmektedir. İç olayları bastırmak amacıyla hazır bulundurulan militarist kuvvetlerin ölçüsü, saldırgan kuvvetlerinkiyle aynı düzeydedir. Tekelci devlet kapitalizmi ile militarizm arasındaki gittikçe artan kenetleşmeye dayanarak bir yandan Silahlı Kuvvetler, iç olaylara anında müdahale için eğitilip hazırlanırken öte yandan da geniş halk kitlelerini arzu edilen yönde şartlandırmak ve etkilemek konusunda yoğun politik ve ideolojik faaliyetler gösterilmektedir. Amerika Birleşik Devletlerinde savaşa karşı mücadele eden demokratik hareketin bastırılması, yine bu ülkede 1960'ların sonunda ve 1970'lerin başında meydana gelen zenci hareketinin bastırılması, aynı dönemde birçok ülkedeki öğrenci hareketlerine karşı mileter ve para-militer kuvvetlerin kullanılması, İngiliz Silahlı Kuvvetlerinin Kuzey İrlanda'daki yoğun terörü, Şili'deki faşist hükümet darbesi, gerek grevlere karşı ve gerekse diğer halk hareketlerine karşı gittikçe artan ölçüde askeri gücün kullanılması vb. daha birçok olaylar militarizmin içe yönelik eylemlerinin örnekleridir. 1965-1970 dönemini içeren istatistiklere göre, yalnızca bu süre içinde ABD'de halkın kitlesel tepkisini bastırmak için Silahlı Kuvvetler yaklaşık olarak 300 kez müdahale etmişlerdir. Bütün bunların yanısıra, askeri pakta bağlı bulunan herhangi bir ülkenin içinde meydana gelebilecek muhtemel siyasal güçlüklere müdahalenin hukuki gerekçelerini kurmayca hazırlama ça-

lışmaları ve NATO'ya ait müdahale timlerinin manevra denemelerine ilişkin çalışmalar 1970'lerde hızlandırılarak yürütülmüş, bu konuda ayrıntılı planlar hazırlanmıştır. 1969 yılından 1975 yılına kadar, yalnızca Federal Almanya'da, «iç güvenlik» ile ilgili olarak 52 kanun çıkarılmıştır. NATO Konseyi, komünistlerin üye ülkelerin hükümetlerine katılmalarına kesinlikle karşı olduğunu Haziran 1976'da beyan etmiştir.

Bugün militarizmi karakterize eden özellikler, onun çağdışı bir yapıya sahip olması, anti-demokratik tutum ve faaliyetleri, halkların ulusal çıkarlarına karşı takındığı düşmanca tavır, çeşitli terörist grupların birleşip kaynaşması ve ülke içerisinde askeri kuvvetleri kullanma hazırlıklarının yoğunluk kazanması gibi hususlardır.

Militarizmin Uluslararasılaştırılması

İkinci Dünya Savaşından sonra militarizmin gelişmesinde görülen başka bir özellik onun gittikçe uluslararasılaşmasıdır. Bu özellik, açık biçimde, çok uluslu silah üreticisi tekelci firmaların gelişmesi ve kaynaşması, emperyalist askeri pakt sistemlerinin oluşması ve çeşitli tekelci devlet kaynaşma süreçleri arasındaki kopmaz, sıkı ilişkilerde kendini göstermektedir. Emperyalist devletlerin İkinci Dünya Savaşından sonra, askeri ve siyasi alanda ortaklaşa hareket etmeleri, tekelci egemenliğin temelinde yatan siyasi istikrarsızlık eğilimine karşı koymakla birlikte, esas olarak, çağımızın başlıca devrimci güçlerine, özellikle Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist devletlere karşı bir cephe oluşturmak amacını gütmektedir.

Savaş sonrası şartlarında, ortak anti-komünist politikadan, öncelikle NATO gibi, katılan ülkelere karşılıklı olarak çeşitli siyasi yükümlülükler yükleyen askeri paktlar doğdu. NATO'da, Japonya hariç, diğer bütün önde gelen emperyalist devletler ilk kez olarak biraraya geldiler. Böylece ABD'nin egemenliğinde, emperyalizmin o güne dek görülen en büyük askeri güçbirliği oluştu. Özünde ABD tarafından tasarlanan bir saldırı savaşının gereklerini gözönünde tutan bu askeri birleşme, asıl amacını mümkün olduğu kadar saklı tutmaya çalışarak, üye devletlerin askeri güçlerinin birlikte hareket etmesine, yardımlaşma ve standartlaşmasına hizmet eder görünmektedir. Elbette, emperyalist koşullar altında böyle bir niyetin sınırları belli idi ve bellidir. Böylece, bu dönemde barış, güvenlik ve sosyal ilerlemeye karşı emperyalizmin tehlikeli tehdidini yaratan saldırgan bir potansiyel ortaya çıktı. Ayrıca pakt ölçüsünde, içte ötekileri siyasi baskı altında tutmaya olanak veren siyasi bir örgüt görevi yaptı. ABD'nin ve bir ölçüde de F. Almanya'nın yönetiminde bulunan NATO'nun askeri ve uluslararası nitelikteki yönetim organları ve birleşik komutanlıkları

biçimindeki askeri kuruluşlar, üye devletler karşısında özerk bir statü kazandılar. NATO organları tarafından, pakta üye devletlerin ulusal bağımsızlıkları sistemli bir şekilde sınırlandırıldı ve çiğnendi. Emperyalist devletler dahilinde görece olarak bağımsız olan militarizm, paktın yönetim mekanizmasında uluslararası bir bütünlüğe ulaşmıştır. Her ne kadar, paktın kuruluşundan bu yana, onun birliğini ve gelişmesini olumsuz yönde etkileyen faktörler çeşitli bunalımlara neden olmuşlarsa da, bunlar askeri örgütün zayıflamasına ve çözülmesine yetmemiştir.

NATO, V. İ. Lenin tarafından çok önceden belirlenen politikanın bir ifadesidir: «Burjuvazi, Dünya emperyalizminin çöküşünü durdurmak için birleşmektedir. Devrim geliştikçe burjuvazi de saflarını sıklaştırmaktadır.» Bu durum, NATO'nun da ötesinde, devletlerin sınırlarını aşan, gittikçe büyüyen uluslararası silah endüstrisinde ve militarizmin bütünleşmesinde kendini duyurmaktadır. Bu alanda yoğun bir çabayı, Paktın Avrupa grubu liderliğini yapan Federal Almanya göstermektedir. NATO'nun lider devletleri, silah ihracatı, askeri yardım programları ve askeri üs politikalarıyla diğer ulusların askeri ve siyasi bağımlılık koşullarını yaratmakta ve dünyanın birçok bölgelerinde militarizm sürecini teşvik etmektedirler.

Askeri blok sürtüşmesinin, Avrupa'da ve Dünyada ortadan kaldırılma yerine derinleştirilmesi, dünyanın birçok bölgesinde askeri faaliyetlerin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu, Helsinki'den bu yana, NATO devletlerindeki saldırgan güçlerin bir ana özelliğidir. «Emperyalizm yenilgiyi kabullenmeye hazır değildir. Etki alanının daha da küçülmesine ve daralmasına asla razı olmak istememektedir. Barış içinde birarada yaşama politikasına ve Detanta karşı saldırısını, emperyalist güçlerin savaş alanındaki durumuna göre çeşitli yöntem ve araçlarla sürdürmektedir. Güney Afrika ve Orta Doğu'da güç kullanmakta, bir dizi Güney Amerika devletinde militarist ve faşist yönetimleri başa getirmekte ve bunları NATO'ya bağlı bir askeri paktta birleştirmeye çalışmaktadır. Emperyalizmin karşı taarruzu Tayland'daki askeri darbede, Bengladeş'in bağımsızlığına karşı entrikalarda, Hint Okyanusunda askeri üsler inşa etmesinde, NATO savaş gücünün nitelik ve nicelik bakımından arttırılmasında kendini göstermektedir» [1].

Militarizm-Barış İçin Tehlike

Varşova Antlaşmasının Siyasi Danışma Komitesince, Bükreşteki toplantıda hazırlanan, uluslararası ilişkilerin durumu ve güçler dengesi hakkındaki raporda şöyle deniyor: Bir taraftan sosyalist devletler, dünya barışsever güçleriyle birlikte, 1970'lerde, toplumsal düzen-

leri farklı devletler arasında barış içinde birarada yaşama politikasının benimsenmesinde büyük başarılar elde etmişlerdir. Özellikle, sağlanan askeri güç dengesi sayesinde, saldırgan militer çevrelerin hareket serbestisi büyük ölçüde daralmıştır. Tekelci burjuvanın derin bunalım şartlarından, geleneksel bir çıkış yolu olan, saldırgan askeri maceralara yönelmesi gittikçe tıkanmaktadır. Diğer yandan, bazı saldırgan emperyalist çevreler faaliyetlerini yoğunlaştırmışlardır. Bu tutumları, yumuşama sürecini durdurmak, geriletmek ve askeri üstünlük sağlamak amacıyla, önde gelen NATO devletlerinin ordu-sanayi kompleksi tarafından desteklenmektedir.

Günümüzde, uluslararası güç dengesine uyma zorunluğu ve tekelci egemenliğin saldırganlığı birlikte, militarizmin gelişmesine neden olmaktadırlar. Aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan şartlar, emperyalist devletlerde militarizme büyük bir güç ve siyasi etkinlik sağlamıştır. Bugünkü militarizmin temelini oluşturan askeri pakt sistemleri, askeri varlığın gelişmesi ve ordu-sanayi kompleksinin oluşmasına bağlı olarak askeri örgütlenmedeki devrim, sözkonusu sonuçlara önemli ölçüde yardımcı olmuştur.

Bu durum, önde gelen emperyalist devletlerdeki askeri yönetici çevrelere, uluslararası politikada kendi saldırgan tutumlarını sürdürme olanağını vermektedir. Helsınki Konferansından bu yana, emperyalist devletlerde hiç bir siyasi ve askeri örgüt, yumuşama politikasının teşviki ve sağlamlaştırılması için hiç bir teşebbüste bulunmamıştır. Aksine bunlar, Helsinki toplantısından beri yapılan bütün NATO ve AET toplantılarında, detantın uygulamaya konulmasına karşı yeni zorluklar çıkarmışlardır. Her ne kadar burjuvazinin saldırgan çevreleri barıştan söz ediyorlarsa da, somut davranışları yeni bir savaşın hazırlıklarına hizmet etmektedir. Bu durum, sosyalist devletleri devamlı olarak uyanık olmaya ve Varşova antlaşmasının savunma gücünü gerekli düzeyde tutmaya zorlamaktadır. Sosyalist devletler topluluğu, aynı zamanda, Varşova Paktı devletlerinin Bükreş Bildirisinde de ayrıntılı olarak belirlenen, SBKP'nin XXV. kongresinde kararlaştırdığı «uluslararası işbirliği ve barış programı» ile, saldırgan emperyalistlerin gizli tertiplerine karşı koymaktadır. Sözkonusu olumlu tekliflere, NATO kanalıyla sert bir red cevabı veren emperyalist devletlerin hâkim çevreleri, er geç bunları gözönüne almak zorunda kalacaklardır. Günümüzde anti emperyalist savaş, Sovyetler Birliği etrafında sarsılmaz bir biçimde birleşen sosyalist devletler topluluğunun artan politik etkinliğinde ve maddi gücünde, bütün devrimci güçlerin birliğinde ve gitgide büyüyen politik olgunluk derecesinde, dünya ölçüsünde barışçı güçlerin örgütlenmesinde yeni bir aşamaya eriş-

miş bulunmaktadır. İçinde bulunduğumuz dönemin bu yeni koşullarından militarizme, savaş tehlikesine, silahlanma yarışına ve halkların silahlanmaya kışkırtılmalarına karşı yararlanmak gerekir.

---

(1) Hermann Axen, Dietz Verlag, Berlin 1977, s. 11
Not : Bu yazı **Einheit** (Birlik) Dergisinin Haziran 1977 sayısından çevrilmiştir.

Özgür Angola Gelişme Yolunda

L. FİTUNİ

Angola, Halk Kurtuluş Hareketi öncülüğünde (MPLA) iç gericilik güçlerini yıkıp, emperyalist saldırıcılara azimli bir direnmede bulunduktan sonra, barışçıl, yapıcı, kurucu çalışmalara geçti.

Ulusal bağımsızlığı bu genç devlet çok pahalıya maledebildi. Ülkenin emsalsiz doğal servetlerinin getirdikleri kârları yitirmemek için, var gücü ile ülkeyi yeni sömürgecilik yörüngesinde tutmağa çalışarak, uluslararası emperyalizm Angolada bir savaşı tezgâhlayacak kadar ileri gitti ve patlak veren savaşı az zaman sonra açık ve seçik yabancı müdahale haline getirdi.

Angola Halk Cumhuriyetinin ekonomisi, bu savaşın sonuçlarından, ağır zararlardan, büyük fedakârlıklar yaparak kurtulmağa çalışıyor. Ekonominin bazı kollarında üretim düzeyi % 80 oranında düştü. Bütün normâl ekonomik bağlar, ilişkiler koptu, kesildi. Tarım ekonomisinin temel toprakları yıkıcı meydan savaşlarına sahne oldu. Ülkenin ulaştırma parkı hemen hemen tümü ile yıkıldı. Savaş ve yıkıcı emperyalist propaganda yüzünden o zamana kadar Angoloda çalışan teknik uzmanların çoğu ülkeyi terk ettiler. Emperyalizmin ve ajanlarının desiseleri bugüne kadar ülkenin içinde devam ediyor, bunların hedefi, Angola halkının devrim başarılarının yok edilmesi, ülkenin zor şartlarda seçtiği ilerici reformları yolundan saptırmasıdır.

Yabancı müdahaleciler yenildikten sonra, ülke büyük ve çok önemli toplumsal - ekonomik ve kültürel kalkındırma sorunları ile karşılaştı. Angola, ekonomik strüktürün temelden değişmesi ve yepyeni bir toplum için temellerin kurulması anlamına gelen milli onarım ve reform dönemini yaşamaktadır. Çok köklü toplumsal - ekonomik değişmelerle ülkenin yepyeni bir biçimde gelişme olanakları açıldı. Angola ulusu sosyalist gelişme yolunu seçti. Bu yolun seçilmesi, çağdaş dünyamızda sosyalizmden yana çok köklü değişmelere yeni bir kanıttır ve emperyalizmin dünya arenasında pozisyonlarının gevşeyip zayıflamasını, marksist - leninist ideolojinin çekici gücünün artışını da kanıtlar.

Ekim 1976'da düzenlenmiş olan MPLA Merkez Komitesi genel toplantısı Angola Halk Cumhuriyetinin azimli olarak sosyalist yapıcılık yolundan yürüdüğünü ortaya koydu, bu yapıcılık ulusal ve toplumsal kurtuluş sürecini tamamlayacaktır. MPLA Merkez Komitesi 1977 yılı Eylül sonu Ekim başında Angola Halk Kurtuluş Hareketi kongresini düzenlemeğe karar verdi, bu kongrede işçi sınıfı partisi kurulacaktır. Bilimsel sosyalizm ilkelerine dayanarak İşçi - Köylü Partisinin kurulmasına Angolada son derece büyük bir önem verilmektedir.

Politik sorunlar ekonomik sorunlarından kopmaz bir birliği meydana getiriyor. Ulusal ekonomi alanında plenum somut bir program hazırladı, bu programla ülkenin ekonomik kalkındırılması, devlet sektörü pozisyonlarının sağlamlaştırılması, ulusun refah düzeyinin genel olarak yükselmesi gözetlenmektedir.

Tüm ekonomi strüktürünün temelden değişmesinin başlıca şartı, ekonominin plan raylarına oturtulmasıdır. Ekonominin planlı gelişmesi bağımsız ulusal ekonominin kuruluşuna ve sömürgecilerin yıllar yılı gelişi güzel ülkeyi soymaları sonucu olarak meydana gelen ekonomik geleneklerin kökünden değişmesine imkân vermektedir. Angolanın ilk beşyıllık ekonomi planı sosyalist ülkelerden gelen uzmanlarla birlikte hazırlanmış ve bugünlerde tamamlanmaktadır, bu plan 1980 yılından başlanmak üzere yürülüğe girecek, şimdilik ise ulusal ekonomi bir yıllık planlara göre geliştirilmeğe çalışılıyor.

MPLA MK genel toplantısı tarafından kabul olunan «Planlanmanın temel ilkeleri» adlı önemli ekonomik belgenin birinci maddesinin özeti şöyledir: «MPLA sosyalizme giden yolu seçti. Sosyalist bir toplumun kuruluşu ekonomik ve toplumsal planlanmaya dayandığı için, bu planlanlama gittikçe artan ölçüde Angola Halk Cumhuriyetinin politik, ekonomik ve toplumsal hayatının tüm alanlarında uygulanacaktır.»

Ülkenin ekonomisinde şimdiden de önemli, nitelik yükseltici değişmeler yapılmıştır. Ülkenin kendi başına çalışan nüfusunun % 85 ine iş temin eden tarımsal sektörde temelden değişmeler açıkça beliriyor. Toprak devlet mülkiyetindedir. Eski portekizli sömürgecilerin uçsuz bucaksız çiftlik topraklarında bugün devlet çiftlikleri kurulmuştur, bunlar zamanla yüksek randımanlı örnek çiftlikler haline gelecektir. Kahve ve pamuk üreticileri tüm ürünü devlete satar, devlet bu ürünlerin alım-satım işini üzerine aldı.

Toprakların millileştirilmesi tarım ekonomisinin formasyonunda yeni tip üretim ilişkileri için başlıca şartlardan biridir. İkinci önemli adım, köylülüğün elele verip işbirliği yapmasıdır. Tarımsal sektörün bundan sonraki gelişmesi sorunlarında MPLA kooperasyonu çok önemli bir yer ayırmaktadır. Küçük ve orta halli köy çiftlik ve tarımsal işletmeleri yerine, bunları birleştiren kooperatif birlikleri kurulmuştur. Kooperatiflerin meydana getirilmesi için, işbirliği prensiplerini saptayan ve kooperatifin hak ve görevlerini tanzim eden bir örnek tüzük hazırlamış ve üyelerine düşen özel görevleri ayarlayan bir nizamname çıkarılmıştır. Devlet kooperatiflere kredi verir, teknik ve uzman kadroları ile yardım eder.

Angolada önder tarımsal kültür

kahvedir. Yakın zamana kadar bu ülke kahve ihracatında dünyanın üçüncüsü sayılıyordu ve dünya kahve üretiminin % 4,8'ni karşılıyordu. Savaş harekâtı sona erince, ilk çözümlenecek sorun, olağan kahve rekoltesi ve bunun hasatı olmuştur. Kahve yetiştiren bahçelerdeki durum son derece zordu. İşletmelerin eski sahipleri ülkeden kaçmak zorunda kaldılar ve kahve ağaçları birbuçuk yıl sahipsiz ve bakımsız kalmıştı. Tarımsal teknik yetişmiyordu. Angola halkı azami gayretle yeni rekolteyi topladı. Hasat işini tez bitirmek için her yerden gönüllü sökün etti, Angola hükümeti köylüye ve gönüllü olarak bahçelere koşanlara var gücü ile yardım etmeğe çalıştı. En olmayacak şartlar içinde 70.000 ton kahve toplandı. Aslında bu sayı, geçmiş yıllar rekoltesinin ancak üçte biri bile değildi, ama elele verip, dayanışma ile Angola halkının ekonomik güçlükleri yenmesinde bu ilk ve büyük zaferi idi. Angola Bilimsel Kahve Yetiştirme Enstitüsünün tahminine göre, kahve rekoltesinin eski düzeyi 1980 yılında elde edilmiş olacaktır. Bundan sonra ülke gelişmesinin anayolu, tarımsal üretimin diversifikasyonu (çeşitliliği) olacaktır.

Devlet sektörü de gittikçe güç toplamaktadır. Her ay bu sektörün sanayi, tarım ekonomisi, finans alanında, ulaştırmada, haberleşmede ki pozisyonları daha da takviye ediliyor, güç kazanması için başarılı çalışmalar yapılıyor. 1976 yılında 100'den fazla büyük teşebbüs devlet malı olmuştur. Millileştirilmiş teşebbüsler arasında Afrika kıtasında en büyük balık konserve kombinası «Atlantik» bugün devlet malıdır. Millileştirme, temel ekonomi objelerin başarılı onarım ve rekonstrüksyonuna yardım ediyor, ekonominin öncü kolları hızla geliştiriliyor. Bir çok tesilserde, kombina ve fabrikada baştan aşağı yeni tezgâhlar kuruldu, çoğunda artık eskimiş teknoloji temelden değiştirildi. Bütün bunlar, millileştirilmiş teşebbüslerin başarılı, rasyonel çalışmalarını sağlamaktadır.

Çok kısa bir zaman içinde devlet sektörü ekonomi rekonstrüksyonunun başlıca faktörü haline gelmiştir. Devlet sektörü henüz kuruluş döneminde olduğu halde, bugünden ülkenin ekonomik strüktürü reformunda kendisine düşen görevleri başarı ile yerine getiriyor. Ancak devlet tesislerinde ve teşebbüslerinde prensipiyel olarak yeni ve toplumsal bakımdan öncü ekonomi reform şekillerinin elemanları istikrar bulup kök salmağa başlıyor. Millileştirilmiş objelerde işçi komiteleri meydana getirilmiş, bunlar üretimin kontrolünü üzerine alıp, emekçiler arasında kalkındırma yarışmasını düzenliyor.

Devlet sketörün pozisyonlarını destekleyen, güçlü kılan, ülke ekonomisinde kumanda zirvelerinin ele geçirilmesini başaran hükümet teşebbüsleri, özelilkle finans alanında çok başarılı oluyor. Mart 1976 tarihinde «Totta Standard», «Pintu Sottu Majeure» bankaları, 1976 yılı Kasım ayında «Banku di Angola» ile «Banku Kommercial di Angola» bankaları millileştirildi. Bu son iki banka, ülkenin tüm finans operasyonlarının % 80'ini kendi ellerinde tutuyorlardı. Bankaların devlet eline geçmesi sayesinde ülkede özel sermaye faaliyeti kontrol altına alındı, kredi sistemi ulusal kalkındırma çıkarlarına kullanılmağa başlandı. Bunun dışında, bu adım sayesinde

ekonomi geliştirilmesi yolunda saptanan programların iç finansman kaynakları da bir hayli genişliyor.

Finans sisteminin reformu yolunda yeni adım, 1977 yılı Ocak ayında uygulanmağa başlanan para reformu sayılır. Hükümetin kararı ile, sömürgecilik zamanlarından kalma «eskudo» adını taşıyan para ünitesi yerine yeni bir para birimi tedavüle girdi, bunun adı «kuvanza»dır. (Kuvanza adını Angolanın en büyük, ülkeyi boydan boya geçen nehiri taşır. Bu para birimi, bütünlüğünün simgesi sayılıyor) .Kanun gereğince tedavülde olan eskudo sayısı 20.000'i aşmazdı. Ama bugün. Angola cumhurbaşkanı A. Neto, «soygun sayesinde biriktirilen milyonlarca eskudo hiç bir zaman artık Angolaya dönemez ve AHC'ne karşı baltalayıcı faaliyetin finansmanı için kullanılamaz» diye belirtiyor.

Cumhuriyetin en önde yürüyen ekonomi kolu - yeraltı servetlerin meydana çıkarılmasında da çok büyük değişmeler meydana gelmektedir. Doğal servetler petrol, elmas, demir cevheri, bakır, altın, uranyum, yakın zamana kadar yabancı tekellerin soygun konusu idi. Bu tekellerin Angoladaki operasyonlardan sağladıkları kârlar 1961 yılındaki yılda 160 milyon dolardan 1969 yılında 400 milyon dolara yükselmiş, 1975 yılında ise bir milyar doları aşmıştı. Angola ulusu, daha çok korporasyonlarla mücadelesini sona erdiremedi, daha çok çetin mücadele gerekiyor. Ancak bugünün gelişme etapında, Cumhuriyet henüz yabancı sermayeden tamamiyle vazgeçemiyor, yabancı sermaye ekonominin kalkındırılmasında ek finansman kaynağı olarak ister istemez kullanılıyor. Yalnız bugünkü hedef, yabancı sermayeyi ülkenin ekonomik geliştirilmesi hizmetine tabi kılmaktır.

Mayıs 1976'da Kabinda da petrol üretimi yeniden başladı, Amerikan şirketi Kabinda Gulf Oil işletmesini kapattığı için, oranın petrol kuyuları beş ay sürece çalışmadı. Bunların kapalı kaldıkları süresinin her günü cumhuriyete 1.500.000 dolara mal oluyordu. Bugün AHC'de gene günde 123.000 varil petrol üretiliyor (savaş harekâtından önce üretim 140.000 varile yaklaşıyordu). Kabinda'ya «Afrika Kuveyt'i» deniliyor. Kuzey Angolanın başlıca serveti - petrol, bu bölgenin ülke ekonomisindeki rolünü tayin etmektedir. Gerçek petrol rezervleri 180.000.000 ton olarak saptanmaktadır, her yıl 7 milyon ton kadar petrol üretiliyor. Petrol ihracından bu yılın ilk ayına kadar olan geliri, ihracattan elde edilen gelirin % 80'ini ve devlet hazinesi gelirinin % 60'ını teşkil ediyordu.

Ancak Amerikan tekeli 'Gulf Oil' için angola petrolünün de çok büyük önemi vardır. Şirketin Kabinda petrolleri üretimine yatırılan 333 milyon doları iki yıl sonra fazlasıyle amortize edildi. Son yılların olayları, amerikan tekelini Kabindadaki imtiyazlarına karşı çok kuşkulu bir biçimde davranmasına zorladı. Kuveyt ve Venesuela da «Gulf Oil» kumpanyasının millileştirilmesinden sonra, Angolada üretilen petrolden kumpanyanın yıllık kazancının 1/3'ü düşmeğe başladı.

Bugün AHC bu şirketle Angola devletinin de 'Kabinda Gulf Oil' sermayesi ve kârlarına katılması ve icarın arttırılması hakkında görüşmeler sürdürmektedir.

Angola'nın kendi doğal gelirleri üzerine egemenliğinin sağlamlaştırılması davasına çok büyük bir

katkı, ülkede «Sonangol» adını taşıyan milli bir petrol teşebbüsünün kurulması sayılır. Bu şirket akaryakıt ve doğal gazın üretimini, ulaştırılmasını, rafine edilmesini ve petrol - kimya üretimini üzerine almaktadır. Bu milli teşebbüsün kurulmasında cumhuriyet «üçüncü dünyanın» başka petrol üreten ülkelerinin tecrübesinden yararlanacaktır. 1976 yılında Angolayı bir Cezayir petrol uzmanlar grubu ziyaret etmiş, bunların başlarında Cezayir devlet petrol üretme korporasyonu «Sonatrak» başkanı vardı. Cezayir, Angola Halk Cumhuriyetine gerek milli petrol üretimi kadrolarının yetiştirilmesinde ve batılı petrol şirketleri ile yapılacak görüşmelerde büyük yardımlarda bulunmaktadır. Başka bir arap petrol ülkesi Libya, Angola Milli Petrol Enstitüsünde fazla sayıda burs açmış, Angola gençlerini petrol uzmanı olarak yetiştirmektedir.

Angola devlet topraklarında faaliyet gösteren ikinci büyük uluslararası tekel «Diamang» ile görüşmeler yapılmaktadır. Bu çok uluslu korporasyon, Portekiz, Güney Afrika, İngiliz, Amerikan ve Belçika sermayesinin çıkarlarını temsil etmektedir. Bağımsızlığın ilanı gününe kadar bu kumpanyanın Angolada ihraç ettiği elmasları dünya mücevherat ticaretinin % 8'ini teşkil etmekteydi. Şimdi bu kumpanya en kısa bir zamana kadar kendisine verilen rüçhan haklarını Angola hükümetine iade edecek ve ileride elmas işletmesini Angola hükümeti ile yapacağı kontratlarla yürütebilecektir.

Madencilik üretiminin ikinci önemli kolu demir cevherinin üretimidir. Bu türden olan faydalı madenler bakımından Angola Halk Cumhuriyeti Afrikada ikinci gelmektedir. Bugüne kadar üretimin en büyük kısmı ülkenin doğusunda Kasing bölgesindeki yataklardan sağlanılmaktaydı. Ağustos 1975'de Angolanın en büyük demir cevheri üretme kumpanyası (satış bakımından bu koldaki madenleri işleten dünya kumpanyaları arasında 16.'cı gelmekte idi) Companía Mineira du Lobitu, işletmeleri kapattığını ilan etti. Son aylarda Kasing'teki yatakları ile bir çok firma ilgilenmeğe başladı. Bunlar arasında özellikle İsveç «Grenges International Mining» (Liberyada ünlü LAMCO konzernin ortağı) ve İtalyan «Finsider» kumpanyası Kasing maden yatakları ile ilgilendiler. Bu kumpanya temsilcileri Angola Halk Cumhuriyetini ziyaret ederek, maden yataklarını gezmişler ve demir cevherinin işletilmesinin olanaklarını araştırmışlar.

Angola'nın başka devletlerle olan ilişkilerinde de çok derin değişmeler meydana gelmiştir. Dış ticaretinde Portekiz ve ABD ile mal mübadelesinin özgül ağırlığında önemli bir düşme müşahede edilmektedir. 1976 yılının ilk yarısında eski metropolitenin AHC ne ihracatı hemen % 73 oranında düştü, ithalatı da bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla % 63 oranında geriledi.

Bugün Angola Halk Cumhuriyetinin dış ticaretinde en dinamik sektörü sosyalist ülkelerle olan ticarettir. Sosyalist ülkelerle olan mal mübadelesi tempoları başka devlet grupları ile olan mübadeleyi katkat geçmektedir. Angola Halk Cumhuriyeti cumhurbaşkanı A. Neto'nun kaydettiğine göre, gerek barışçıl kalkındırma döneminde, gerekse özgürlük ve bağımsızlık savaşında Sovyetler Birliği, Küba

ve başka sosyalist ülkeler birinci derecede rol oynamışlar ve halen de oynamaktadır.

Tarım ekonomisinde sosyalist ülkelerle işbirliği gittikçe artan ölçüler almaktadır. Ülkenin besin sorununun çözümlenmesi bu ekonomi kolunun kalkındırılmasına bağlı kalıyor, ülke gelirlerinin artışı gene tarımsal üretime bağlıdır. AHC tarım alanında bir çok sosyalist ülke ile anlaşma imzaladı. Bulgaristan Angolaya devlet ekonomi işletmeleri ile tarımsal kooperatiflerinin kurulmasında yardımcı oluyor. Küba şeker kamışı ve kahve ile başka kültürlerin üretiminde Angolayı destekliyor, büyük onarım işlerinde, geniş sahaların dikilmesi işinde büyük yardımlarda bulunuyor. Küba mekanizatörleri Angolalılara yeni tekniğin çabuk kavranılması konusunda destek oluyorlar. Almanya Demokratik Cumhuriyeti uzmanları Angolada süt - tereyağı çiftliklerini, mezbahaları donatıyor. Matala, Mosamedişe, Lubanga da tarımsal komplekslerinin onarımı ve modernizasyonu için büyük projeler hazırlanıyor. Demokratik Almanya Cumhuriyeti Angolaya çok büyük partilerle kimyasal gübre, yüksek kaliteden tohum, aşı teslim ediyor.

Sosyalist ülkeler sanayi tesisleri, ulaştırma sisteminin onarımında ve modernizasyonunda, komünal ve mesken inşaatında büyük yardımlarda bulunmaktadır. Küba uzmanları Luanda'nın eski gece kondu mahallesi olan Golfi'nin imarını üzerine almıştır. Golfide savaştan öncesi 40.000 kadar nüfus sefalet içinde yaşamaktaydı. Şimdi aynı yerde gökdelenler bir bir dikilmeğe başladı, tüm mahallenin imar - iskân planı hazırdır. Kentlerin bu gibi eski mahalleleri yıkılıyor, yerine modern okullar, hastahaneler ve muazzam marketler kuruluyor.

Genç Afrika devletinin en büyük sorunlarından biri, ulusal kadroların yetiştirilmesidir. Gerek Sovyetler Birliğinin gerekse başka sosyalist ülkelerin tarihsel olarak son derece kısa zamanlara sığdırılmış genel ve özel eğitim programları ile elde edilen tecrübelerden bugün Angola yararlanmaktadır. Orta okulların pedagoji kadrolarını SSCB yetiştirmektedir, aynı zamanda mesleki teknik ve pedagoji enstitüleri kuruluyor. Angola öğrencileri sosyalist ülkelerin yüksek okullarında okumak ve yetişmek olanağını buluyor.

1976 yılında Berlinde düzenlenmiş olan Ekonomik Dayanışma Konseyinin 3. cu seksyonu sırasında seksyonun çalışmalarını AHC tinden gelen temsilciler müşahit olarak izlemişlerdi. Seksyon sonunda genç cuhuriyete özel bir komisyon gönderilmiş ve yerli yerinde, ulusal ekonomisinin kalkındırılması ve restorasyonu için bilimsel ve teknik işbirliği programlar saptanmıştır.

Agostinyo Neto 1976 yılında Angola Halk Cumhuriyeti delegasyonu başında SSCB'yi ziyaret ederek, SSCB ile Angola arasında bir dostluk ve işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma, sosyalist devletlerin milli kurtuluş güçleri ile gittikçe artan bağlılığın ve emperyalist saldırılara, baskıya karşı, halkların toplumsal ve ekonomik ilerleme uğruna, sömürge kalıntılarının yenilmesi yolundaki mücadelelerin desteklenmesine bir örnek olmuştur.

Bu dostluk ve işbirliği anlaşmasının büyük bir uluslararası önemi vardır. Çok karmaşık şartlar altında, Afrika güneyinde tehlikeli

gerilim ocağı daha ortadan kaldırılmadan ve bağımsız Afrika devletlerine karşı sürekli olarak yeni saldırı teşebbüslerine girişildiği bir zamanda, Angola Halk Cumhuriyeti böyle anlaşmalar sayesinde uluslararası pozisyonlarını güçlendirmiş, kıtanın güney bölgelerinde boyunduruk altından hala kurtulamayan halklara, sömürgecilik kalıntıları, ırk ayırımı ve diskriminasyonuna karşı azimli mücadele için ilham kaynağı olmuştur.

Angola liderleri, kıtanın güneyinde hala bulunan gerici rejimlerin mevcudiyetine karşı, Angola halkını uyartıp, devrimci başarılarının iyice korunması için uyanık olmaya, asayişi, disiplini kararlıca korumaya, emekçileri iyice örgütlemeğe çalışmaktadırlar. Çünkü yenilgiyi sineye çekmemiş iç gerici güçler, dış emperyalist mihrakların teşviki ile hâlâ direnmektedirler.

Sosyalist yönelimli yolunu seçtikten sonra genç Angola Cumhuriyeti geniş halk kitleleri yararına köklü toplumsal - ekonomik reformları hayata geçirmeğe çalışıyor.

TÜS-DER ve TÜM-DER Kongreleri Yapıldı

Demokratik Kitle Örgütlerini Sekter ve Klikçi Tavırlardan Koruyalım

Kısa adı TÜS-DER olan Tüm Sağlık Personeli Derneği'nin 26. Genel Kurulu 22-23 Ekim tarihinde Ankara'da yapıldı.

TÜS-DER 40 bine yakın sağlık emekçisini biraraya getiren demokratik bir örgüttür. Bir özelliği de, aynı zamanda geniş sayıda sağlık işçisini örgütlemiş olmasıdır. Birinci MC hükümeti zamanında hazırlanan bir kararname, sağlık personelinden daha geniş bir bölümün sendikalaşmasına olanak tanıyordu; ancak MC iktidarı, neden göstermeksizin bu kararnamenin uygulanmasını belirsiz tarihlere erteledi.

TÜS-DER'in, bir demokratik kitle örgütü olarak demokratik mücadele saflarında yer alması, faşist baskı ve kıyımların TÜS-DER üzerinde de yoğunlaşmasına yolaçtı. Örgütün birçok üyesi, kıyıldı, sürgün edildi ve türlü baskılara uğradılar.

Diğer yandan, bazı kitle örgütlerinin yönetiminde görülen sekter, grupçu eğilimler, son dönemde TÜS-DER yönetiminde de açık biçimde görüldü. Bu eğilim, özellikle UDC konusuyla ilgili olarak ortaya çıktı.

Bilindiği gibi «Ulusal Demokratik Cephe» diye nitelenen bu çağrı, DİSK Genel Başkanı Türkler tarafından yapıldı. Çağrı, bir kez yöntem bakımından yanlıştı. Herkes cephe çağrısı yapabilir, ya da cephe oluşturulmasını isteyebilir; ama cephe politik örgütler düzeyinde ele alınıp oluşturulur. Oysa, Türkler'in bir çağrısıyla âdeta kurulmuş sayılan sözkonusu cephe için, bir demokratik, anti-faşist, anti-emperyalist cepheyi oluşturabilecek herhangi iki siyasi örgütün bile biraraya gelip görüş birliğine varmaları gibi bir durum yoktu. Türkler ise, bu çağrıyı DİSK'in yetkili organlarından bile geçirmiş değildi ve bu ilanı bir emrivaki tarzında yapmıştı. Bu yanlış tavır DİSK içinde sert tartışmalara yol açtı ve örgütü parçalanmanın eşiğine getirdi.

Diğer yandan cephe çağrısı, yalnızca, cepheleşmeden fersah fersah kaçan CHP yönetimine, yani burjuvazinin şu anda bunalımı gidermek için kendisini iktidar yapma eğiliminde olduğu bir partiye ve TÜRK-İŞ'in sarı liderlerine yapıldı. Diğer tüm sosyalist örgütler, çizgiler ise kaale bile alınmadı. Böyle bir anlayışla cephe oluşturulması imkânsızdır. Zaten öyle anlaşılıyor ki sözkonusu UDC gürültüsünü koparanların amacı da cephe filan kurmak değildir. Cephe sorunu gibi devrimci ve demokratik hareketin, halk yığınlarının hayati bir sorunu, salt klik çıkarlarıyla ele alınıp bir araç yapılmıştı. Maksat cephe kurmak değil, «ulusal burjuvazi» ve sarı sendikacılarla anlaşıp sosyalist saflardaki «rakipleri» tasfiye idi.

Yine, bir emrivaki biçiminde ilan edilen bu «cephe»nin ne programı, ne hedefleri belirgindi. Bu girişimin ciddiye alınamayacağı ortadaydı. Nitekim öyle oldu. Belli bir siyasi ekibin dışında kimseden ilgi görmedi. Aynı siyasi görüşte olan, diğer bir deyişle tek bir grubun, kendi başına «cephe» oluşturduğu ise, herhalde toplumların tarihinde görülmemiştir!

İşte bir öğrenci derneğinin ve bir kadın derneği yönetiminin dışında «UDC» ye hemen evet diyenlerden biri de TÜS-DER Genel Başkanı oldu. Bu da, yukardan beri açıkladığımız nedenlerle fraksiyoncu bir tutum idi. Çünkü, demokratik ve devrimci hareketin ezici çoğunluğu gibi, TÜS-DER tabanı da ciddi, gerçekten anti-faşist ve anti-emperyalist tüm güçleri biraraya getirecek bir cephenin oluşturulmasını isterdi; salt köşe kapmak için ilan edilen böylesine bir cephe karikatürü değil. Bazı TÜS-DER yöneticileri, bu karikatürü, cephenin kendisi gibi göstermeye çalışmakla bu hataya katılıyorlardı. Bu fraksiyoncu tavır örgütün birliğini zedelerdi. Bu, tabanı oluşturan geniş kitlelerin eğilimlerini hesaba katmamaktı. İşte TÜS-DER kongresine sözkonusu cephe sorununun tartışıldığı böyle bir ortamda gelindi.

TÜS-DER yöneticilerinin bu sekter, fraksiyoncu tutumu, Kongrenin başında, bir başka olayda da kendini gösterdi. Yalnız CHP liderlerine ve milletvekillerine davetiye gönderilmiş, diğer sosyalist örgüt başkanları veya temsilcileri çağrılmamıştı. Böylece, şimdiye kadar demokratik kitle örgütlerinde yaşatılan bir gelenek çiğnenmişti. Bu, başkalarını yok saymaya çalışan belli sekter bir anlayışın açık yansıması idi.

Çoğu Doğu illerinden gelen ve «ÖZGÜRLÜK GRUBU» adı altında kongrede demokratik bir muhalefet yürüten delegeler ve DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLER adıyla muhalefet yürüten diğer birkısım delegeler bu tutumu eleştirdiler ve UDC tezi ile ilgili olarak yapılan

yanlışları gözler önüne serdiler. Bu tutumun örgütün birliğine, bütünlüğüne zarar verdiğini söylediler.

Bu eleştiriler karşısında sıkışan TÜS-DER başkanı ise, eleştirilere dürüstçe cevap vermek yerine, delegeleri yanıltıcı başka yöntemleri seçti. Başkan Hasan Fehmi Mavi, yönetimi yitirme korkusuyla, çoğu henüz güdülen yanlış politikayı açık biçimde kavramamış olan ve büyük kesimini sosyal demokrat eğilimli delegelerin oluşturduğu kitleyi etkilemek için, sözde TÜS-DER'in birliği adına, demokratik muhalefeti «grupçuluk yapmak»la, Örgütü bölmek istemekle, «bölgecilik»le suçlamaya kalkıştı. Kısacası Bay Mavi, kolay ama dürüst olmayan bir yöntem seçti. Sosyal demokratların duygularına seslendi, sosyal şovenizmin yeni ve son derece çirkin bir örneğini verdi.

Kongrede, sözde «işçi sınıfı adına» bir de «Doğulu» işçi konuşturuldu. Bu kişi de, eline tutuşturulmuş notlara bakarak UDC'yi heyecanla savunmaya çalıştı ve «UDC'nin temelini atalarımızın attığını, buna karşı çıkmanın sapıklık olduğunu, UDC'nin birinci kuvayı milliye ruhuyla donatıldığını» söyledi.

Bu konuşmalarla ve delegeler arasında yürütülen yoğun kulisle, sosyal demokratların öcülerle korkutulması gerçekten başarıldı ve Bay Mavi ile takımı yeniden yönetime geldiler. Ancak bu çirkin yöntemler, aynı zamanda TÜS-DER'deki demokratik dayanışmaya da büyük zararlar verdi. Eğer başkaları da Bay Hasan Fehmi ve takımı gibi hareket etseler, daha da çok zararlar verebilir. Bu yöntemler terkedilmezse genel olarak ülkemizde sosyalist ve demokratik hareket bundan önemli zararlara uğrayacaktır. Çünkü bu sosyal şoven tutum demokratik güçlerin birliğini baltalıyor.

Kaldı ki, kongrede demokratik bir muhalefet yürüten delegelerin amacı mutlaka yönetimi almak da değildi. Onlar bunu açıkladılar ve tavırlarıyla da açık biçimde gösterdiler.

Bu olayın da açıkça gösterdiği gibi, günümüzde UDC teziyle ortaya çıkanlar, CHP ile ittifak uğruna tüm ilkeleri çiğnemeye hazırdırlar. Yine onlar, makyavelist bir tutumla, fraksiyon çıkarlarını önde tutarak, işçi sınıfını bilinçlendirme görevinden kaçındıkları gibi, kitlelerde varolan şartlanmaları daha da kışkırtıyor ve ondan yararlanmaya çalışıyorlar.

Böylesine yöntemler elbette sosyalistlerin yöntemleri olamaz ve zaten uzun vadede de, onlara başvuranlara olumlu sonuçlar sağlayamaz. Sosyalist ve demokratik hareketin çıkarlarını önde tutan ve halklarımızın kurtuluşunun ancak doğru bir politikanın izlenmesiyle mümkün olacağını bilen devrimci ve demokrat kişiler, doğru yöntemleri elden bırakmayacaklardır. Bu da demokratik kitle örgütlerinde sekter

ve klikçi tavırlardan kaçınmayı ve böyle davrananları etkisiz kılmayı gerektirir.

TÜM - DER KONGRESİ

TÜM-DER'in (Tüm Memurlar Birleşme, Dayanışma Derneği) 2. Olağan Genel Kurulu'da 29, 30 Ekim tarihlerinde Ankara'da yapıldı.

TÜM-DER kongresinde, çeşitli illerden gelen delegeler söz alarak faşizan baskıları ve memur kitlesi ile diğer dar gelirli, emekçi halk yığınları bakımından hayatı çekilmez hale getiren hayat pahalılığını dile getirdiler. Grevli, toplu-sözleşmeli sendikal haklar için mücadelenin önemini belirttiler.

Kongrede memurların ekonomik ve mesleki sorunlarının yanısıra demokratik hak ve özgürlükler uğrundaki mücadele görevleri vurgulandı. Devrimci ve demokratik güçlerin cephe birliğini savunan konuşmacılar, son günlerde ortaya atılan UDC tezindeki tutarsızlığı, cephe kurma yöntemi, ittifaklar ve hedefler bakımından bu tezin sakatlığını belirttiler. Kongrede demokratik ve sosyalist hareketimizdeki sosyal şoven tavırlar da en çok tartışılan konulardan biri idi.

Kongrede demokratik bir muhalefet yürüten ÖZGÜRLÜK GRUBU adına Mehmet Yokuş'un yaptığı konuşmanın bir bölümünü okurlarımıza sunuyoruz :

TÜM - DER, 20 OCAK 1975'te kuruldu. O günden bugüne büyük gelişmeler gösterdi. Gelişmenin ana kaynağı, kuşkusuz memur kesiminde varolan örgütlenme potansiyelidir.

Memurların uzun geçmişinin oluşturduğu bu birikim, her geçen gün önem kazandı ve 1975 Türkiye'sinde de örgütlü güce dönüştürüldü. Bu olay memur örgütçülüğü tarihinde bir dönüm noktasıdır. Çünkü geçmişte memurları örgütleme amacıyla birçok örgüt kuruldu, ancak hiçbiri memur potansiyelini örgütleyemedi, bir süre sonra varlıklarını yitirdiler. TÜM-DER kurulduğu günden itibaren büyük gelişmeler gösterdi; memur kitlesinin önemli bir kesimini çatısı altında topladı. Üyelerinin ekonomik taleplerini çözme ve genel demokrasi mücadelesine katılma yönünde önemli başarılar sağladı. Böylece TÜM - DER, örgütlü olmayan memurların büyük kesimini temsil eden tek ve güçlü örgüt olduğunu kanıtladı; egemen sınıflara varlığını kabul ettirdi.

Memurların Örgütlenme İsteğinin Kaynağı

Sömürücü sınıflar düzenlerini devam ettirmek, çıkarlarını korumak, için örgütlenirler. Sömürülen, ezilen sınıflar da haklarını koruyup geliştirmek, sömürü ve baskı düzenlerine son vermek için örgütlendiler. Çünkü sözkonusu olan, birinin çıkarlarını ve tahakkümünü koruma, diğerinin ise zulüm ve sömürüden kurtulma isteğidir.

Sınıf mücadeleleri tarihi bize, egemen sınıflara karşı mücadelenin ancak örgütlü olarak verilebileceğini göstermektedir. O halde, mücadelede başarılı olmanın yegâne şartı örgütlü olmaktır. Her örgütlenme siyasi içeriklidir. Ancak, iktidara yönelik örgütlenmelerle, iktidarların ekonomik - politikalarından doğan, emekçileri daha fazla sömürmek, onlara daha fazla baskı yapmak eğilimlerine karşı mücadele etmek, asgari demokratik hak ve özgürlükleri koruyup, geliştirmek için oluşturulan demokratik kitle örgütlemelerini birbirine karıştırmamak onlar arasındaki farkı titizlikle korumak gerekir.

Emekçi sınıf ve tabakalar siyasi düzeyde örgütlenirken, diğer taraftan var olan ekonomik - demokratik hak ve özgürlüklerini koruyup geliştirmek için ayrıca derneklerde, sendikalarda, kooperatiflerde vb. demokratik kitle örgütlerinde de örgütleniyorlar.

Uluslararası anlaşmalar, tüm emekçilerin sendikalar dahil, özgürce örgütlenmesini, insan temel hak ve özgürlüklerinin gereği sayar. Bu konuda İNSAN HAKLARI BİLDİRGESİNDE «Herkesin çıkarlarını korumak için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakları vardır.» denmektedir. Buna benzer maddelere, ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ kararlarında 1950 ROMA ANTLAŞMASI VE AVRUPA TOPLUMSAL YASASI'nda da rastlanır. Birçok dünya ülkeleri bu antlaşmaların altına imza koymuşlardır. Aynı şekilde Türkiye'de bu antlaşmaları kabullenmiş ve imzalamıştır. Ancak bu antlaşmaların altına imza koymakla uygulamak her ülke için aynı olmamıştır. Türkiye egemen sınıflarının bu tutumları göstermelik olmaktan öteye geçmiyor; içerdeki anti-demokratik uygulamaları gizlemek için dışarda demokrat gözükmekten geri kalmıyorlar.

Çoğu ülkelerde kamu görevlilerine örgütlenme hakkı tanınmıştır. Bazılarında hiçbir güçlükle karşılaşılmaksızın bu hak, diğer emekçi kesimlerle aynı koşullarda kullanılmaktadır. Hatta birçok ülkede kamu görevlilerinin sendikalar düzeyinde örgütlenme hakkı yasalarla düzenlenmiştir. Başta SSCB olmak üzere tüm sosyalist ülkelerde durum böyledir.

Bir kısım ülkelerde ise kamu görevlilerinin sendika kurma ve sendikalara üye olma hakları yoktur. ULUSLARARASI ÇALIŞMA ÖRGÜTÜ (ILO) ve 1975'te Cenevre'de yapılan KAMU HİZMETLERİ TEKNİK KONFERANSI raporlarında, kamu görevlilerinin sendika kurma hakkı olmayan ülkelerin Ekvator, Etiyopya, Ürdün, Liberya, Nikaragua, Peru, İspanya ve Türkiye olduğu belirtilmektedir. İspanya'da demokrasiye geçiş ve Etiyopya'da ilerici bir yönetimin iktidarı alması sonucu, buralarda da bu hakkın tanındığı düşünülürse, dünyada sendika hakkı olmayan sadece altı ülkenin olduğu görülür. TÜRKİYE'de bu altı ülkenin arasındadır. Bu durum, Türkiye devrimci ve demokrat güçleri açısından çözüm bekleyen önemli bir sorundur.

Türkiye'de Kamu Personelinin Sendikalaşma Mücadelesi

Sendika hakkının olmayışı, çağdaş gelişme ve ülkemiz devrimci, demokrat güçleri açısından oldukça olumsuz bir durumdur. Bu nedenle sendikalaşma mücadelesi, ülkemizde, sendika hakkı olmayan

toplumsal kesimlerin mücadele gündeminin başındadır.

Türkiye'de işçi sınıfı, uzun ve yoğun bir mücadeleden sonra, grevli - toplu sözleşmeli Sendika hakkını 1961'de Anayasal hak olarak sağladı. 1961 Anayasa'sında memurlarında sendika hakkı yer aldı. Ancak, bu grevli ve TOPLU SÖZLEŞME desteğinden yoksun bir haktı. Nitekim 1971 - 1973 arası faşist dönemde bu da, yapılan Anayasa değişikliğiyle geri alındı. Bu durum, çalışanların dernekler düzeyinde de olsa örgütlenmelerini engelleyemedi. Bugün memurlar TÜM - DER çatısı altında bir araya gelerek, ekonomik - demokratik hakları, en başta grevli - Toplu Sözleşmeli sendika hakları için mücadele etmektedirler. Grevli - toplu sözleşmeli sendika hakkı, sendika hakkı olmayan tüm çalışanların birlikte mücadeleleriyle er geç kazanılacaktır.

Anti - Faşist Mücadele ve Memurlar:

Türkiye'de sömürücü sınıflarla, ezilen - sömürülen kitleler arasındaki kavga gelişiyor. İşçi sınıfı ve diğer müttefiklerinin mücadelesi olgunlaşırken; Doğu'da yaşayan emekçi halkın emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme ve feodal gericiliğe karşı mücadelesi de yükselmektedir. Devrimci ve demokrat hareketin gelişmesinden paniğe kapılan, artık kendi koydukları ölçülerle de kitleleri yönetemeyen, kitlelerin içine düşürüldüğü ekonomik, sosyal ve kültürel bunalımdan dolayı yoğunlaşan tepkiyi bastırmak için egemen güçler faşizmi tezgâhlamaya çalışmaktadırlar. 1. MC döneminde başlayan bu oyun, 2. MC'nin kurulmasıyla daha da hızlandı. Bir taraftan devlet kurumları hızla faşistleştirilirken, diğer taraftan faşist baskı, terör ve siyasî cinayetler tüm şiddetiyle devam ediyor.

Faşizm, en çok çalışan yığınların zararınadır. Onların çıkarlarına ters düşer. Çünkü faşizm döneminde çalışanların ücretleri dondurulur, kemerler sıkılır, en doğal demokratik hakları çiğnenir. Faşizmin tırmandırıldığı ve henüz tüm kurumları etkileyemediği; yeterli kitle tabanı bulamadığı günümüz şartlarında bile baskı ve zulmün haddi, hesabı yoktur. MC'nin ikibuçuk yıllık iktidarı döneminde yüzlerce ilerici «faili meçhul» cinayetlere kurban gitti. Bu süre içinde üç üyemiz alçakça katledildi.

Özet olarak, başta işçi sınıfı olmak üzere, emekçi halkımız faşizm tehlikesi ile karşı karşıyadır. Memurlar da emekçi olup, işçi sınıfının müttefikleri yelpazesinde yer alırlar. O halde, tehlike aynı zamanda bize de yöneliktir. Bu kanlı tehlikeden dolayı var olan örgütsel iç birlik ve bütünlüğümüzü daha da pekiştirerek, safları sıklaştırarak mücadele etkin görevler yüklenmeli, onurlu yerimizi almalıyız. TÜM - DER ve onun yiğit savaşçıları, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm devrimci - demokrat güçlerin ilkeli güç ve eylem birliğinin sağlanması yolunda etkin çaba gösterecek; faşizmin geriletilmesine çalışacaklardır.

DÜNYA VE TÜRKİYE

Bugün ülkemizde memur kitlesinin, özellikle de memur statüsündeki geniş kitleyi oluşturan küçük ve orta düzeydeki memurların —ki bunlar memur zümresinin yüzde doksandan fazlasını oluştu-

rur— en büyük sorunu, hiç kuşkusuz, içinde bulundukları ekonomik sıkıntılar, diğer bir deyişle geçim sıkıntısıdır. Bu durum artık burjuva politikacıları da itiraf ediyorlar. Memurlar işçilerden daha düşük ücretle çalışıyorlar. Oturabilir bir evin kirası bile bizim maaşlarımızı aşıyor. Bu durumda doğru dürüst beslenmek, giyinmek, çocuklarımızı okutmak imkânsız hale gelmiştir.

İçinde bulunduğumuz ekonomik sıkıntılardan nasıl kurtulacağız? Yıllardır edindiğimiz deneylerden ve bilimin bize öğrettiklerinden artık biliyoruz ki, salt memurların kendi çabalarıyla, sadece ücretleri bir miktar arttırmakla bu durumdan kurtulmak olanaksızdır. Tersine ücretliler ve özellikle sendikal hakları bulunmayan memur kitlesi için şartlar günden güne kötüleşiyor. Çünkü bu durumu yaratan düzenin kendisidir. Kapitalizm, toplumsal serveti, giderek artan bir miktarda, küçük bir azınlığın, burjuvaların ve büyük toprak sahiplerinin elinde toplarken geniş emekçi yığınları, daha da yoksulluğa iter. Ülkemizde yıllar boyudur olup bitenler bunu açıkça gösteriyor. Türkiye'de toplumsal gelir yıldan yıla artıyor; ama işçilerin, memurların, diğer emekçi kitlelerin durumunda bir düzelme yok; hatta kötüleşme var. Türkiye'de yıldan yıla toplumsal kutuplaşma da hızlanıyor. Bir yanda ülkenin gelirini türlü yöntemlerle elinde toplayan küçük bir azınlık, burjuvazi ve büyük toprak sahipleri; diğer yandan giderek yoksullaşan geniş halk yığınları. Aradaki uçurum büyümekte devam ediyor.

Memurların ekonomik sorunlarının çözümü de diğer emekçi kitlelerin, geniş halk yığınlarının sorunlarının çözümüne bağlı. Bu amansız sömürü çarkı devam ettikçe, geniş halk kitleleri gibi memurların da günden güne daha derin bir açlığa, sefalete itilmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle de temel sorun, ekonomiyi geniş emekçi halk yığınlarından yana yeniden düzenlemekle çözümlenebilir. Bu da, emekçi kitlelerin kendi iktidarıyla mümkün. Ancak işçi ve köylülerin, diğer emekçi halk kitlelerinin demokratik iktidarı, bu gidişin yönünü değiştirebilir, bu sömürü ve zulüm çarkının yerine, emekçi halkın demokratik, adil düzenini kurabilir. Bu düzelmeyi ve adaleti bizi sömürenlerden bekleyemeyiz elbette.

Diğer yandan, ekonomik sorunların yanısıra, yine onlardan ve bu bozuk düzenden kaynaklanan çeşitli sosyal sorunlarımız var. Günümüzde, değişen dünya şartlarında artık «insanca yaşamak», salt karın doyurmak, sovuğa, sıcağa karşı iyi giyinmek, iyi bir evde oturmak anlamına gelmiyor. Kişi, moral bakımından da kendini geliştirebilmelidir. İyi bir eğitimden geçmek, yeteneklerini geliştirmek, insanlığın yarattığı ilerici kültürden payını almak, artık çağdaş bir insan sayılmanın asgari şartıdır. Bunun için de kişiler, toplumlar üzerindeki her türlü baskı son bulmalı! kişinin ve toplumun özgürce gelişimi sağlanmalıdır. İşte bu sorunların çözümü de, ekonomik sorunlar gibi toplumun genel kurtuluşuna, diğer emekçi kitlelerin, ezilenlerin ve baskı altında olanların ortak mücadelesine bağlıdır.

Bütün bu nedenlerle de, biz, belli bir ülkede, belli bir demokratik örgütte bir araya gelmiş ki-

şiler olarak, kendi ekonomik ve sosyal tüm sorunlarımızın çözümü üstünde düşünürken, bunun toplumun ve dünyanın genel gidişine bağlı ve onunla sıkı ilişki içinde olduğunu bilmek zorundayız. Bunun için de Türkiye ve Dünya şartlarını doğru biçimde değerlendirmek gerekir.

15-19. yüzyıllar, dünyamızda kapitalizmin gelişim çağı oldu. Dünyanın bir bölümünde hızlı bir endüstrileşme görüldü, tarım ve ticaret hızla gelişti ve bu gelişme tüm ülkeleri etkiledi. Kapitalizm üretim güçlerini, kendinden önce görülmemiş bir biçimde hızla geliştirdi, ama insan yaşamında sömürü ve baskıya son vermedi, tersine onu daha da derinleştirdi. Kapitalizm, bir yandan insanın ürettiği zenginlikleri kat kat artırırken, diğer yandan bu zenginliği belli bir sınıfın, burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin elinde topladı; bu zenginlikleri yaratan emekçi kitleleri ise yoksulluğa, sefalete itti. Kapitalizm, başka ulusların köleleştirilmesini, sömürgeciliği de tüm dünyaya yaydı.

20. Yüzyıl ise, emekçi kitlelerin ilk büyük devrimini birlikte getirdi. 1917 Sosyalist Ekim Devrimiyle birlikte dünyanın bir bölümünde sömürü ve baskı ilişkilerine son verildi; zorba Çarlık rejiminin yerine sosyalist bir toplum kuruldu. 2. Dünya savaşı, emperyalizmin daha da gerilemesine yolaçtı, başka ülkeler sosyalizme geçtiler ve sosyalist dünya sistemi doğdu. Şimdi dünyanın başka yerlerinde işçilerin ve diğer emekçi halk yığınlarının sosyalizm yönündeki mücadeleleri devam ediyor.

Ekim Devriminden sonra, meydana çıkan elverişli koşullarda dünyanın sömürge ve bağımlı ulusları emperyalizme, sömürgeciliğe karşı güçlü kurtuluş savaşları başlattılar. Dünya sömürgeci sistemi parçalandı, pekçok halk siyasi özgürlüğüne kavuştu ve ulusal gelişme yoluna girdi. Bu mücadele bugün de devam ediyor.

Bu nedenlerle çağımız kapitalizmden sosyalizme geçiş ve ulusal kurtuluş mücadeleleri çağıdır. Bir yanda, kendi ülkelerinde sömürü ve zulme son vermiş ve ekonomik, sosyal, kültürel alanda hızla gelişen sosyalist toplumlar; diğer yanda kapitalist ülkelerde demokrasi ve sosyalizm uğrunda mücadelesini sürdüren işçi sınıfı ve dünyanın öteki ülkelerinde ulusal bağımsızlık, özgürlük ve gelişme için mücadele eden halklar, dünyamızın ilerici, devrimci güçlerinin üçlü birliğini oluşturuyorlar. Onların karşısında ise en b[illegible]ta emperyalizm, onların çeşitli geri kalmış ülkelerdeki dostları burjuva yönetimler ve feodal gerici güçler var. İlerici ve tutucu güçlerin mücadelesi dünya ölçüsünde bir cephede veriliyor.

Tekelci sermayenin en gerici, en şoven ve en saldırgan kesiminin kanlı yönetimi faşizm, 2. büyük savaş sonrasında bozguna uğradı. Ama emperyalizmin varlığı ve tehdidi devam ediyor. Emperyalist güçlerin başını uzun yıllardır ABD emperyalizmi çekiyor. Başta ABD olmak üzere diğer emperyalist ülkeler, 2. Dünya Savaşından sonra da hızla silahlanmaya devam ettiler ve ekonomilerini büyük ölçüde askerileştirdiler. Militarizm bu ülkelerde giderek güçleniyor. Başta ABD olmak üzere, diğer emperyalist devletler, 2. Dünya Savaşından sonra da sosyalist ülkelere ve kurtuluşları uğrunda mücadele eden Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerine karşı pek çok saldırılar yönelttiler, bu ülkelerde

kanlı sömürge savaşları yürüttüler. Bu nedenle de günümüzde, emperyalizmin dünya savaşı tehdidini, mevzii saldırılarını, silanhlanmayı, militarizmin gelişmesini önlemek için tüm ilerici insanlar yoğun bir çaba harcıyorlar. Bu, barış için mücadelede somutlanıyor.

Diğer yandan, emperyalizmi geriletmek, onu saldırıdan alıkoymak; özgürlük, demokrasi ve sosyalizm yönünde yeni mevziler kazanmak, aynı zamanda dünya ölçüsünde emperyalizmin saldırılarına güçbirliği halinde karşı koymaya, kurtuluşları uğrunda mücadele eden ezilen halkları, demokrasi ve sosyalizm uğrunda mücadele eden kapitalist ülkelerin işçilerini ve diğer demokratik güçlerini en ciddi şekilde desteklemeye bağlıdır. Dünya devrimci ve ilerici güçlerinin barış uğrundaki mücadeleleri, emperyalizme ve her türlü gericiliğe karşı bu militanca mücadeleyle bütünleşiyor ve emperyalizmi günden güne geriletiyor. Gün geçtikçe dünya güç dengesi, ilerici güçler yararına daha da değişiyor.

Gerileyen emperyalizm, çöküşünü ertelemek, güçlerini korumak için eski paslı silahların yanısıra, yeni yöntemler deniyor. Dünyadaki devrimci - ilerici güçlerin birliğini bozmaya, işçi sınıfı hareketini yozlaştırmaya çalışıyor. Onların bu alanda bazı başarılar kazandıkları inkâr edilemez. Günümüzde, küçük burjuva devrimciliğinden kaynaklanan bazı yeni akımlar, eskilerinin yanısıra, sosyalist ve demokratik güçlerin birliğini baltalıyorlar. Bunlar hedef şaşırtarak, sosyalist ülkeleri düşman göstermeye çalışıyor, ve emperyalizmi, dolaylı da olsa destekliyorlar. Bunların başında, günümüzde **maoculuk** geliyor. Maocu hareket dünya ölçüsünde sosyalist ülkelerin birliğini baltalıyor, işçi sınıfının saflarını karıştırıcı, demokratik güçleri birbirine düşürücü bir rol oynuyor.

Diğer yandan, uzun yıllar Avrupa ve ABD'de işçi sınıfı hareketinin yakasını bırakmayan revizyonizm, oportünizm ve bunun ifadesi olan **sosyal şovenizm** bazı Batı Avrupa ülkelerinde yeniden kanlanıyor.

Türkiye'de de, sosyal şovenizmin işçi sınıfı saflarını bozmasına elverişli bir ortam öteden beri vardır. Proletaryanın devrimci hareketinin uzun yıllar zayıf kalması, işçi kitlelerini kucaklayamaması; buna karşılık burjuvazinin ırkçı-şoven ideolojisinin yığınlar arasında yoğun biçimde propaganda edilmesi buna çok uygun şartlar hazırlamıştır. Daha doğrusu Türkiye'de, devrimci işçi hareketi ancak bu şartlanmaları kırarak gelişebilir. Oysa, işçi sınıfı adına ortaya çıkan bazı örgütlerin, hiç de böyle bir görevin bilincinde olmadıkları acı biçimde görülüyor. Bunlar, devrimci görevleri üstlenip işçi sınıfını bu yolda doğru biçimde eğiteceklerine, oportünistçe bir tutumla, kemalizmle şartlanmış küçük burjuva kesimlerden kadro devşirmek ve emekçi kitleleri de sarmış olan bu tür şartlanmalara «ters düşmemek» için görevden kaçınıyor, hatta şovenizme büyük tavizler veriyorlar. Bunun son ve canlı örnekleri, belli çevreler tarafından ortaya atılan «Ulusal Demokratik Cephe»nin sunulmuş biçimidir. Bunlar «cephe»yi, gerçekten anti-emperyalist, anti-faşist, demokratik güçlerle kurmaya çalışmıyorlar. Tersine, klikçi bir tavırla, sosyalist, anti-emperyalist, demokrat güçleri bir yana itiyor;

«ulusal burjuva» dedikleri, emperyalizme karşı teslimiyetçi, ırkçı burjuva kesimleriyle «birlik» oluşturmaya kalkıyorlar. Bu da işçi sınıfı hareketini, pratikte, burjuvazinin kuyruğunda sürüklemeye varıyor. Bu tutum, devrimci ve demokratik güçlerin birliğini ise bölüyor.

Sosyal şovenler, sendikalarda ve demokratik kitle örgütlerinde, fraksiyon çıkarlarını önde tutarak, bölücü, dağıtıcı bir rol oynuyorlar. İhanetlerini gizlemek içinse başkalarına kara çalmaya çabalıyorlar. Bunun somut örnekleri DİSK içinde görülmüş ve işçilerin bu güçlü sendikal örgütünü parçalanmanın eşiğine getirmiştir. Sosyal şovenler, TÜS-DER'in 22 Ekim 1977'de yapılan 26. kongresi sırasında, kara çalmayı çok daha iğrenç noktalara vardırdılar; salt seçimleri kazanabilmek için demokratik muhalefeti bölgecilikle suçlamaya kalkıştılar; küçük burjuvaların şoven duygularına seslendiler, ondan medet umdular.

Ülkemizde devrimci ve demokratik hareketin sağlıklı gelişimi maoculuğa ve sosyal şovenizme karşı mücadeleden ayrı düşünülemez. Maoculuk, nasıl dostları düşman göstererek, devrimci safları bölüp karıştırarak düşmanın ekmeğine yağ sürüyorsa, sosyal şovenler de işçi sınıfı hareketini burjuvazinin kuyruğuna sürükleyerek devrimci yolundan saptırıyor ve sonuçta onlar da hareketi bölüp dağıtıyorlar.

Ülkemizde devrimci ve demokratik güçlerin birliği, bu anlamda cephe sorunu günceldir. Her sosyalistin, demokratın, ilericinin bu uğurda mücadele etmesi gerekir. Cephe ise, gerçekten sosyalist, demokrat, güçleri biraraya getirmelidir. Bu alanda sekterlikten, klikçilikten, tekkecilikten kaçınmak gerekir. Cephe demokratik bir oluşumdur.

Sosyal - şovenler ve Ulusal Sorun

Sosyal şovenler, yıllardır yaptıkları oyunu tekrarlıyorlar. Ulusal sorunu görmezlikten geliyorlar. Sözde sosyalizm adına, işçi sınıfı adına ulusal baskıyı, sömürgeci ilişkileri, egemen sınıfların ırkçı-şoven ve zora dayanan assimilasyon politikasını hasır altı ediyorlar. Görevlerini yapmadıkları gibi bu alanda yiğitçe davranan, devrimci mücadele görevlerini üstlenen devrimci güçlere de kara çalıyorlar.

Bu anlayışla bir ülkede devrimci ve demokratik güçlerin birliği sağlanamaz. Cephe sorununda da bu husus önemle göz önüne alınmalıdır. Amaç nedir: Ülkede gerçekten demokratik bir toplum oluşturmak. Çeşitli toplum katları, işçiler, topraksız köylüler, baskı altındaki gençler, aydınlar, yoksulluğun, baskının acısını çeken halk kitleleri, ulusal baskı altındaki halklar ancak ortak hedefler için bir cephede biraraya gelir ve mücadelelerini birleştirirler. «Sen hele şimdilik bekle!» «Senin taleplerine şimdilik sahip çıkamayız» diyerek kimse bir cepheye kazanılamaz. Hele görevden kaçıp, üstelik de başkalarını suçlamaya kalkışmak ise, yavuz hırsızın ev sahibini bastırma yöntemidir.

Demokratik kitle örgütlerinde de, bu demokratça birlik, dayanışma anlayışını egemen kılmak gerekir. Elbette Demokratik kitle örgütleri parti değildirler, onların işlevleri farklıdır. Diğer yandan bu örgütlerin tabanı günden güne politize oluyor, en ileri düzeyde tartışmalara açılıyor. Bu örgütlerde

de tabanı burjuva şartlanmalardan kurtarmak, ulusal sorun da dahil, değişik konularda demokratik bir anlayışı egemen kılmak gerekir. Ülkemizde günden güne azgınlaşan faşizm saldırısını yenilgiye uğratmak, demokratik bir topluma elele varmak, onu, demokratik ilkeler üzerinde yeniden düzenlemek ancak böyle bir anlayışla mümkündür.

Egemen Sınıflar Büyük Bir Çıkmaz İçindedirler

Ülkemizde egemen sınıfların çıkmazı günden güne derinleşiyor, ekonomik ve politik bunalım büyüyor. Bu bunalımın giderek derinleşmesi kaçınılmazdır. Bunalımın yükü ise emekçi kitlelere bindiriliyor. Hayat pahalılığı günden güne artıyor. Zamlar vergiler birbirini izliyor. Egemen sınıflar kitleleri susturmak, tepkilerini önlemek için baskıları arttırıyorlar. Çekişme giderek kanlı bir hal alıyor. Gerici güçler sıkıştıkça faşizmi getirmeye çalışıyorlar.

Emekçi kitleler, devrimci ve demokratik güçler, ancak örgütlü ve birlik oldukları zaman faşizmi yenilgiye uğratabilirler. Toplumu ileri aşamalara vardırmak, ülkeye demokratik bir yönetim getirmek, giderek sömürü ve zulmü toplum yaşamından kaldırmak için de en geniş birliği sağlamak zorunludur.

Oysa günümüzdeki manzara, devrimci ve demokratik güçler açısından hiç de içaçıcı değil. Sosyalist saflarda yaygın bir bölünme ve fraksiyonculuk hakim. Birçok grup, öne çıkma çabasıyla, tekkeci, inkârcı bir anlayışa saplanmış gidiyor. Böyleleri sosyalizmin temel ilkelerine de boşveriyorlar. Bu sorumsuzca tutum terkedilmedikçe sosyalist hareketin güç kazanması, kitlelere öncülük etmesi olanaksızdır. Bu sorumluluk duyanlar bu aymazca tutumlarla ciddi biçimde mücadele etmek zorundadırlar. Onların tavrı açığa kavuşturulmalı, teşhir edilmelidir.

Ancak bu güçbirliği sağlandığı zamandır ki egemen sınıfların bu çıkmazını, bu bunalımı emekçi kitlelerden yana değerlendirmek, kitleleri ileri hedeflere yürütmek mümkün olacaktır.

NİYAZİ USTA'YI KAYBETTİK

Diyarbakır'ın ünlü Niyazi Usta'sını, diğer bir adıyla «Terzi Niyazi»yi kaybettik. Son iki yıldır pençeleştiği kanser hastalığı, geçtiğimiz Ekim ayının son günlerinde, oldukça erken sayılacak bir yaşta onu aramızdan alıp götürdü.

Asıl adı Niyazi Tatlıcı idi ama, bu adla pek seyrek anılırdı. Diyarbakır'ın ötesinde de, özellikle sosyalist ve demokrat çevrelerde iyi tanınırdı Niyazi Usta. Son derece espritüel ve bilinçli bir emekçiydi o.

Uzun yıllar Silvan'da terzilik yaptı. 12 Mart döneminde Diyarbakır'a taşınıp orada işine devam etti. Bu uzun yıllar boyunca, önce kalfası, daha sonra da iş arkadaşı ve ortağı olan Mehdi Zana ile birlikte çalıştı. İkisi arasında yıllar boyu süren bu iş arkadaşlığı aynı zamanda sıkı bir dostluk yaratmıştı. Öyle ki onları birbirinden ayrı düşünmek olanaksızdı ve onlar sonuna dek birlikte kaldılar.

Niyazi Usta'nın Silvan'daki ve daha sonra Diyarbakır'daki dükkânı, her zaman gençlerle, aydınlarla, uyanık emekçilerle dolup taşan, türlü yurt ve dünya sorunlarının tartışıldığı bir forum alanı gibiydi; bugüne dek de öyle kaldı. Keskin bir zekâsı ve iğneleyici bir dili vardı Niyazi Usta'nın. İnançlı bir sosyalistti. Mistikçe boyun eğmeye, hurafelere, tanıdığı kişilerin tutarsızlığına çokça öfkelenir, dobra dobra konuşurdu.

Niyazi Usta, herkesin çok iyi bildiği gibi, sözlü mizahın da ustasıydı. Kendisinin güldüğü pek görülmemiştir; ama o, ciddi ciddi konuşurken, hele öfkesinin habardığı zamanlar başkalarını kahkahadan kırar geçirirdi. Olaylardaki çelişkileri çok iyi kavrar. büyük bir hazır cevaplılıkla onları ustaca karikatürize ederdi. Dostları, tanıdıkları onun dobracı ve iğneleyici diline alışmışlardı, bundan alınmazlardı.

1970 öncesinde Niyazi Usta Türkiye İşçi Partisi'nin Silvan ilçe örgütünün kurucuları arasında yer aldı. Doğu'da yapılan çeşitli mitinglere katıldı. Siyasi çalışmaları, özellikle de dükkânının ilerici kişilerin bir uğrak yeri olması nedeniyle Niyazi Usta gerici, tutucu güçlerin baskılarına uğradı. 12 Mart döneminde tutuklandı ve uzun süre

içerde kaldı.

Niyazi Usta'yla ilgili küçük bir olayı okuyucularımıza anlatmak isteriz:

12 Mart döneminde sıkı yönetimce tutuklanan Niyazi Usta'nın tutuklanma nedenleri çok eften püften şeylerdi. Birlikte yargılanan arkadaşları ilk celsede, mahkemeye karşı güvensizlik belirtmeyi kararlaştırmışlardı. Ancak onlar Niyazi Usta'nın durumunu düşünerek, kendisinin böyle davranmasına gerek olmadığını, hakkında suçlayıcı nitelikte bir delil bulunmadığını, ilk celsede tahliye olabileceğini söylediler. Duruşma sırasında, özellikle tutuksuz yargılanan bazı sanıklar mahkemeye güvensizlik belirtmediler. Sıra Niyazi Usta'ya geldiğinde, o, ayağa fırladı; sert, öfkeli bir çehreyle:

«Güvenmiyorum!» diye haykırdı.

Sonradan neden öyle yaptığı sorulduğunda, Niyazi Usta:

«Arkadaşları yalnız bırakamazdım,» dedi..

Niyazi Usta'yı yitirdik, ama onun adı sosyalist ve ilerici saflarda kolay kolay unutulmayacaktır.

Kürtçe Yayın Yapma Hakkı Engellenemez

Kürt halkının toplumsal ve siyasal gelişmesine zorbaca saldıran sömürgeci güçler, başta anayasa olmak üzere Türkiye'nin taraf olduğu ve kabul ettiği uluslararası sözleşmelere aykırı politikalarında halen direnmektedirler.

Egemen güçler bu baskı politikalarını geçtiğimiz günlerde Roja Welat gazetesi üzerinde yoğunlaştırdılar. Hiçbir yasal dayanağı olmayan gerekçelerle, gazetenin matbaya verilmesinden dağıtımına kadar akıl almaz baskılara başvurdular. Dergimizin geçen sayısında bu baskılar üzerinde durmuş ve Ankara Valisinin haksız ve komik bir geleneği sürdürme çabalarını okuyucuya duyurmuştuk. Ancak misyonları halk düşmanlığı ve muhbirlik olan bazı çelebizadelerin yoğun gayreti ve gerici basının şamatası ile baskılar daha da yoğunlaştırıldı. Roja Welat'ın Sorumlu Md.rü S. Bozarslan 28 Eylül günü gözaltına alındı. Hernekadar savcılığın tutuklama kararı 10. Sulh C. M.nce kabul edilmediyse de; ancak tutuklama, itiraz üzerine Asliye Ceza Mahkemesinden sağlandı. Ayrıca basın yasasına göre gazete sahibinin sorumlu sayılması mümkün olmadığı halde Mustafa Aydın da tutuklandı. Roja Welat'ı dağıtanlar ise değişik yerlerde aynı baskı ve tutuklama işlemleriyle karşılaştılar. Ayrıca gazetenin bürosu basılarak mevcut gazetelere el konuldu. Bu da yetmiyormuş gibi bittişikteki Özgürlük Yolu bürosu da hakkında herhangi bir arama kararı olmadığı halde arandı ve 1000'e yakın dergi alınıp götürüldü.

Roja Welat'ın çıkmasını polis gücüyle engellemeye kalkan sömürgeci güçlerin zorbalığı, başta anayasa olmak üzere Türkiye'nin taraf olduğu, kabul ettiği uluslararası sözleşmelere aykırıdır. Bu zorbalık Birleşmiş Milletler İnsanlık Hakları Evrensel Bildirisine, Roma Antlaşmasına, Avrupa Konseyi İlkelerine ve Helsinki Konferansı kararlarına aykırı düşmektedir. Çünkü Türkiye bu ilkelere uyacağına dair söz vermiştir, bu ilkelerin altını imzalamıştır ve böylece bu ilkeler iç hukuk

açısından bağlayıcı nitelikler kazanmıştır. Tüm bu zorbalığın ve baskıların Kürt dili üzerinde uygulanmaya konulması uluslararası ve bağlayıcı nitelikteki hukuka aykırı olduğu açıktır.

Kürt ulusunun dili ve kültürüne yönelik bu tür baskı ve zorbalıkların, sömürgeci yönetimin karekterinden kaynaklandığı açıktır. Ancak, anlaşılmayan olan «ilerici» «demokrat» geçinen basının bu baskılar karşısındaki sessizliğidir. Kürtçe Türkçe çıkmakta olan Roja Welat'a yönelik saldırılar karşısında Kitle, Sosyalist, Rızgari ve Kurtuluş Sosyalist Dergileri ile Y. Gün gazetesi seslerini yükselttiler. Bunlar dışındaki «ilerici» basın Ankara valisinin tutumunu onaylar bir tutum içine girdi. Cumhuriyet ve Milliyet gazeteleri ise verdikleri haberlerle okuyucuda, Ankara valisinin gazete kapatma yetkisine sahip olduğu imajını yaratmaya çalıştılar. Demokratik bir hakkın kullanılmasına yapılan bu tecavüz karşısındaki suskunluk «ilerici» basın açısından oldukça düşündürücüdür. Ancak tüm zorbalıkların, şartlanmışlıkların Kürt ve Türk halklarının demokrasi-özgürlük-sosyalizm yolunda verdikleri kararlı mücadele ve dayanışmalarıyla yıkılacağı günler yakındır.

Roja Welat Gazetesinin Sahibi Mustafa Aydın'ın Basına Açıklaması

Mustafa Aydın tutuklanmasından bir gün önce Roja Welat üzerindeki baskıları şöyle açıklıyordu:

«Ankara'da çıkarmakta olduğum 15 günlük, Kürtçe-Türkçe, ROJA WELAT (Yurt Güneşi) adlı gazete üzerinde MC iktidarı tarafından, basın özgürlüğünü ortadan kaldırıcı nitelikte, yasa dışı ağır baskılar yapılmaktadır.

ROJA WELAT'ı çıkarmak için gerekli bildirimi yapmak üzere Ankara Valiliğine başvurduğumuzda, ben ve sorumlu müdür arkadaşım Sıddık Bozarslan, poliste üç saat alıkonulduk, tehdit edildik. Bize, «Kürtçe bir gazete çıkarmanın yasalara aykırı olduğu» söylendi. Bazı polisler bize, «başınızı keseriz» dediler. «Böyle bir gazeteyi Ankara'da basacak matbaa bulamazsınız» diyerek, basımının polisçe engelleneceğini belirttiler.

Polisin, başvurumuzu bu şekilde karşılaması üzerine, yasal olarak gerekli bildirimi ve eklerini noter vasıtasıyla 22 Eylül'de Ankara Valiliği'ne tebliğ ettirdik.

Ankara Valiliği, birkaç gün sonra, ekte fotokopisini sunduğumuz yazıyı göndererek, «resmi dilin Türkçe» olduğunu, bu nedenle böyle bir gazete çıkaramayacağımızı bildirdi.

Ankara Valiliği'nin bu yazısı son derece ilginçtir ve herhalde uzun yıllar kendisinden söz ettirecek niteliktedir..

Anayasa'nın 23. maddesinde, «gazete ve dergi çıkarılması önceden izin almaya bağlanamaz» deniyor. Basın Kanununun 8. maddesinde de, «mevkute çıkarılması izne bağlı değildir,» denmektedir. Açıkça görüldüğü üzere, Ankara Valiliği, gazetemizin «çıkarılamayacağı»nı beyan etmekle kendisine verilmemiş bir yetkiyi kullanmaya kalkmakta, basını izne bağlamaya çalışmaktadır.

Ankara Valiliği, «resmi dil türkçedir» gerekçesi altında, resmi işlemlerle özel işlemleri birbirine karıştırıyor, basını resmi işlemlerden sanıyor.. Bu anlayışa göre resmi dil Türkçe olunca artık başka dillerden yapılan pek çok yayın ve örneğin Ankara'da yıllardır çıkmakta olan İngilizce Daily News gazetesi unutuluyor..

Ankara Valiliğini, hukuk kurallarını bu denli alt-üst etmeye sürükleyen şey, hiç kuşkusuz gazetemizin adıdır, onun Kürtçe de yayın yapan bir gazete olmasıdır. Ülkemizde Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının diledikleri dilde yayın yapmalarına hiç bir yasal engel yoktur ve elbette Kürtçe de bunlar arasındadır.

Ankara valiliği'nin bu yazısı, Kürt dili üzerindeki çağdışı baskıların inkâr kabul etmez bir belgesidir. Ülkemizde temel insan hak ve özgürlüklerinin nasıl çiğnendiğinin belgesidir.

Valiliğe başvurduğumuzda, polis tarafından bize, «her dilde gazete çıkarın, İngilizce, Fransızca, Vietnam'ca, İbranice, Kamboç diliyle çıkarın, ama Kürtçe çıkarmayın!.» dendi. Bu sözler, Kürt diline karşı duyulan allerjinin niteliğini açığa koyuyor. Bu alanda yıllardır, yasaları bile çiğneyerek, bazı temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engelleyenler, bu geleneği devam ettirmek istiyorlar.

Ben, yasal açıdan hiç bir önem taşımayan Ankara Valiliği'nin kararına bakmadan gazetemi çıkarmak için hazırlığımı sürdürdüm. Ancak gazetemin 15 eylül tarihli ilk sayısı, Daily News tesislerinde basılacağı sırada polis tarafından baskı engellendi. Bu ilk sayıyı ancak çok güç şartlarda İstanbul'da çıkarabildim. Polis, gördüğü her yerde basımı engellemeye ve gazeteyi toplamaya hazırdı. Nitekim gazetenin basılışından itibaren polis onun ardına düştü. Diyarbakır'a giden 4200 gazeteye, bir mahkeme kararı olmaksızın el konuldu. Arkasından peşpeşe Ankara, İstanbul ve Diyarbakır savcılıklarınca toplama kararları çıkartıldı.

Gazetemizin sorumlu yazı işleri müdürü Sıddık Bozarslan 28 Eylül günü Ankara Asliye Ceza Mahkemesince tutuklandı.

Gazetemize karşı sürdürülen polis baskılarının basın özgürlüğünü hiçe indirdiği ve gazeteyi her bakımdan engellemeyi amaçladığı ortadadır. Bütün bu baskılar, ilerici-demokratik bir yayın organını engellemek amacını taşıdığı gibi, gazetenin, Türkçe'nin yanı sıra Kürtçe de yayın yapması, bu baskıların doruğa çıkmasının nedenidir. Türki-

ye'de bugüne dek bir Kürtçe dergi veya gazetenin yayınını türlü zor yöntemleriyle önlemiş olan güçler, bu geleneği sürdürmek istiyorlar, Kürt dili üstündeki bu «yasağı» bozmak istemiyorlar. Ancak yasal haklarımızı, hertürlü zorluğa göğüs gererek kullanacağız ve bütün engelleri aşacağız.

Tüm ilerici-demokratik basını ROJA WELAT üzerindeki anti-demokratık baskılara karşı çıkmağa, bu tutumu protesto etmeye çağırıyoruz.»

RIZGARİ Dergisi Üzerindeki Baskılar da Arttırıldı

Türkçe ve Kürtçe yayın yapmakta olan Rızgari Dergisi üstünde ötedenberi süregelmekte olan baskıların son günlerde daha da arttığı; Basın yasası ile diğer yasal hakların açıkça çiğnenerek Derginin yayının engellenmek istendiği görülmektedir. Buna ilişkin olarak Derginin sahibi Ruşen Arslan'ın başına yaptığı açıklamayı aşağıda tümüyle sunuyoruz :

BASIN BİLDİRİSİ :

Genel olarak devrimci hareket üzerindeki baskı ve şiddetin yoğunlaşması, «Basın Özğürlüğü» kandırmacası adı altında devrimci basını susturma eylemlerini de hızlandırmıştır. Devrimci ve demokrat basın; içinde bulunduğu durum ve karşı-karşıya kaldığı baskı ve şiddet eylemleri, aynı zamanda matbaa araç ve gereçlerine, özellikle kağıda yapılan büyük zamlar karşısında ekonomik bir ambargonun da altına girmiş bulunmaktadır.

RIZGARİ bu baskıların, şiddetin ve ambargonun saldırısı ve tasallutu altında iki yıldan beri yayınına olanakları ölçüsünde devam etmeye gayret göstermektedir. RIZGARİ'nin üzerindeki baskılar o kadar büyük boyutlara vardırılmıştır ki, ekonomik olarak çıkma olanakları bulamadığı gibi, bu olanakları bulduğu zamanlarda da; toplattırılma, gelişigüzel el-koyulma, sorumlu müdürlerinin tutuklanmaları göz altına alınmaları, sahibine baskı uygulanması, gözaltında bulundurulması, tehdit edilmesi, okuyucuların tehdit edilmeleri, denetlenmeleri, PTT merkezlerine dağıtımının engellenmesi için emir verilmesi, dağıtımcıların baskı altına alınmaları ve böylece dağıtımının engellenmesi, matbaaların baskı işlemini yapmamaları ve yapamamaları vb. gibi dolaylı ve dolaysız baskıların altında kalmıştır.

RIZGARİ'ye yapılan baskıların en son örnekleri şunlar :

Birincisi; 1976 yılı başlarında Ankara Valiliğine gerekli bildirim yapılarak ve istenen belgeler verildikten sonra yayınına başlayan RIZGARİ, ilk sorumlu müdürünün tutuklanmasından sonra yeni bir so-

rumlu müdür tayin ederek ve yukarıda açıklanan baskı ve zorluklardan dolayı İstanbul'da bir Büro açarak ve basım işlerini de buraya alarak, gerekli belgelerle emniyete bildirimde bulunarak yayınına devam etmeye başlamıştır.

Yazı işleri müdürünün değiştiğini gösterir 6.7.1977 tarihli belge ile istenen gerekli diğer belgeler İstanbul Valiliği aracılığı ile emniyete verilerek yayına devam ettiğini açıklayan RIZGARİ, aradan üç ay gibi bir zaman geçtikten sonra «imtiyazı olmayan bir dergi» durumuna düşürülmek istenmektedir. İstanbul Valiliğinin 20.10.1977 tarih ve 42.114 sayılı bir yazısı emniyet aracılığı ile gönderilerek, sorumlu müdürün ve sahibinin bildirimde verdikleri tüm belgelerin geçersiz olduğu ve bunun alınmamış sayıldığı bildirilmiştir.

Bu gerekçesiz bir iadedir. Çünkü, bir derginin imtiyaz sahibi olup olmadığını idare tek taraflı olarak tayin edemez. İkincisi, bildirim biçimseldir ve bildirimi kabul etmeyerek bir dergi imtiyaz sahibi olamaz denemez.

Üstelik Emniyet yazısı bunlar dışında uydurma bir gerekçeye de dayanmaktadır. Şöyle ki;

«Yazıişleri müdürünün beyan ettiği dilleri bildiğini kanıtlaması gerektiği» gibi uydurulmuş bir gerekçe. Ve aylar önce yapılan bildirim bu gerekçeye dayanılarak geçersiz sayılmakta, tüm belgeler ile birlikte iade edilmektedir. Ve böylece de yayına devam edemeyeceği sonucuna varılmaktadır.

Basın yasasına bakıldığı zaman görülür ki, yayın izne tabi değildir. ayrıca yayın yapıldıktan sonra bile, örneğin 15 gün içinde bile bildirim yapılabilir. Bu da yayının merkezinin bildirilmesi, sorumlu müdürünün açıklanması ve adres gösterilmesi nedeniyledir. Bu bildirim biçime ilişkindir. Bu, «basının özgür» olması ve «izne tabi olmaması»nın sonucu sayılmaktadır.

Ayrıca, esas sorun emniyet yazısındaki usulsüzlük ve yasa dışı davranışta yatmaktadır:

Emniyet müdürlüğü yazısında;

5680 sayılı yasanın 7/4. maddesine göre dergiyi imtiyazsız saymaktadır. Nedir bu madde:

«Türkiye'de **yabancıların** mevkute çıkarması mahalli en büyük idare amirinin mütalaası üzerine Dahiliye Vekaletinin müsaadesine ve mevkutenin yazıişlerini fiilen idare edecek mesul müdürün 5. maddedeki vasıf ve şartları haiz olmasına ve mevkute hangi dilde çıkıyorsa o dili bilmesine bağlıdır.»

Görüldüğü gibi, 5680 sayılı yasanın 7/4. maddesi yabancılar için hüküm getirmektedir. Aranan şartlar yanında sorumlu müdürün hangi dilde yayın yapacaksa o dili bilmesi kabul edilmiştir. Yine de bu dili

bildiğini kanıtlaması diye bir hüküm getirilmemiştir. Böyle bir kanıtlama hangi esasa göre yapılacaktır. Kaldı ki, RIZGARİ yabancı bir mevkutede değildir. Yani sorumlu müdürün yayın yapmak istediği dili bilmesi diye ya da bildiğini kanıtlaması söz konusu değildir. Emniyet **yabancı dilde yayın ile yabancıların** yayın yapmasını birbirine karıştırmaktadır. Böylece RIZGARİ'yi yabancıların yaptığı bir yayın olarak ele alarak yayından menetmektedir. Bu idari karar aleyhine gerekli adli koğuşturmanında yapılması söz konusudur. Bu usulsüz işlem, yasaya aykırı olduğu gibi, dergiyi savsaklama ve kötü kullanılan bir yetkiyi içermektedir.

İkincisi; Polis gönderdiği «yayından menedilme yazısına» dayanarak, RIZGARİ'nin 3. eki ile ilgili olarak («UDC» ve Türkiye'de antifaşist anti-emperyalist cephe üzerine) sadece Türkçe basılan broşür için matbaaya giderek matbaacıya «bu derginin imtiyazı yok, sen bunu basamazsın, hapis yatarsın» demesi, usulsüz ve bir baskının ürünüdür. Bu baskı yetmemiş ve derginin teknik sorumluları ile matbaa yetkilileri emniyete götürülerek baskı altına alınmışlar ve ifadelerine yine yasalara aykırı olarak başvurulmuştur. Derginin sahibi ya da sorumlu müdürü yanında böyle bir işleme başvurmak yine baskı ve şiddetin uygulanması, RIZGARİ'nin yayından alıkonulmasıdır.

Üçüncüsü; RIZGARİ EK/3, daha matbaadayken İstanbcl 5. Sulh Ceza Mahkemesi bu yayın için toplatma kararı vermiştir. 20.10.1977 tarihli bu toplatma kararı, emniyetin gönderdiği yazı ile aynı tarihlidir. Yani, mahkeme de bu gerekçelerle baskı altına alınmış, kandırılmış ve yasa hükümleri dışında bir karar vermesi sağlanmıştır. Daha mücellithanedeyken adı geçen yayına (2.000 adet) el-konulmuştur. Bu el-koyma işlemi usulsüz ve yasa dışıdır. Diğer gönderilen yerler için teknik sorumlular baskı altına alınmışlar, nereye ve ne kadar yollandığı soruşturulmaya başlanmıştır.

5.000 adet RIZGARİ EK/3'ün basım işinin bittiğini bildirir fatura no: 163 ve 19.10.1977 tarihini taşıyan Divan Matbaası belgesi ile adı geçen mevkutenin kırım ve dikim işlerinin tamamlanması için Boğaziçi Mücellithanesine gönderilmiş ve adı geçen mücellithane 21.10.1977 tarih ve 092 fatura no ile yayıma hazır hale geldiğini belgelemiştir. Bütün bunlara rağmen 5. Sulh Ceza Mahkemesi bu tarihten önce 20.10.1977 tarihinde yani, henüz bilinmeyen ve kırım işleri devam etmekte olan bir yayın için toplatma kararı vermektedir. Bu kararda ise, bilinmeyen bir yayın için TCK'nun 125, 142/1-3, 311/1. maddelerinin ihlal edildiği belirtilmektedir. Bu nedenle muhafaza altına alınması kaydı ile toplatılmasına karar verilmektedir. Piyasaya çıkmayan bir yayın için suç tayini cihetine gidilmektedir. O zaman önceden suç işleyeceği ih-

timali görülen bir yayın çıkarılamayacaktır.

Böylece bize teslim edilmeyen bir yayına polis el-koymaktadır. Bu belgelerde RIZGARİ üzerindeki ırkçı-faşist ve sömürgeci baskı yöntemleri ile kurulan açık bir ambargonun kanıtlarıdır.

Basın Özgürlüğünün şampiyonluğunu yapan ya da böyle geçinen ve Türkiye'de «Basın Özgürlüğünün» olduğunu ileri sürenlerin bu tür baskı ve «kendi yasalarına» aykırı tutumlar karşısında gözleri kör ve kulakları sağır olarak bulunmaları oldukça ilginçtir. Bir ülkede bir yayın organının baskı altında tutulması ve ona hayat hakkı tanınmaması, onun ideolojik-siyasi görüşlerinin yansıtılması ve güç kazanmasının engellenmesi için uygulanan baskı ve terör'ün karşısında diğer yayın organları «Özgür» olamazlar, rahat içinde bulunamazlar. Bu durum «Bize dokunmayan düşman bin yaşasın» olur.

Durumu bir kez daha kamu oyuna duyururuz.

Ruşen ARSLAN

1 Kasım 1977

RIZGARİ DERGİSİ SAHİBİ

BAŞKALDIRILARIMIZ
VE
TÜRKÜLERİMİZ

Destanı ve Türküsüyle ŞEYH BEDREDDİN Eylemi

Aşk ile tığlar çekip münkire karşı durmuşuz
Ol sebepten kavm-i Sufyan eşkıya derler bize

Dertlı (?)

Mehmet Dallıkavaklı

Selçuklu Devleti yıkılmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun feodalizm üstüne temelleri atılmaktadır. Ancak bu temel henüz yerine bütün boyutlarıyla oturmamıştır. Bir yandan Anadolu'ya yayılmış çeşitli beyler ayrı baş çekerken, bir yandan da Yıldırım Beyazıt'ın iki oğlu, Musa ve Mehmet Çelebi arasında Osmanlı tahtı için zorlu bir mücadele verilmektedir. Musa Çelebi Edirne'de, Mehmet Çelebi ise Bursa'da sultanlıklarını ilan etmişlerdir. İki taraf da kendine kitle tabanı aramaktadır. İktidarlarını güçlendirmek için kendilerine kitle tabanı bulmak zorundadırlar.

Bu dönem tam bir politik kargaşa dönemidir. Zaten yokluk, yoksulluk içinde yaşayan emekçi halk, Timur'un ordularının istila ve yağmasından sonra iyice sefalete itilmiştir. Üstelik taht ve çıkar kavgaları yüzünden halk üzerindeki baskı ve sömürü daha yoğunlaşmıştır.

Âl Osman ülkesinden esen
bir kısırlık çığlığı, bir ölüm türküsü rüzgâr idi.
Köylünün göz nuru zeamet
alın teri timar idi.
Kırık testiler susuz
su başlarında bıyık buran sipahiler var idi.
Yolcu, yollarda topraksız insanın
ve insansız toprağın feryadını duyan idi.
....
Velhasıl hünkâr idi, timar idi, rüzgâr idi
ahüzar idi.

(N. Hikmet: Şeyh Bedreddin Destanı)

Nazım'ın da vurguladığı gibi bu toplumsal ortamı, iktidarını perçinlemeye çalışan *hünkârlar* —Mehmet ve Musa Çelebi—; köylünün göz nuru, alın teri üstüne kurulan *timarlar* ve bunların sahipleri *sipahiler* ile ahüzar içerisinde yaşayan koskoca bir *yoksul halk kitlesi* simgeliyordu.

Böylesine bir toplumsal kargaşa ve politik bunalım döneminde Osmanlı tahtı için mücadele verenler, belirli toplumsal güçlere dayanmak durumundaydılar. Nitekim *Musa Çelebi*, Şeyh Bedreddin'in ideologluğunu yaptığı ve yönlendirdiği mücadelede genellikle yoksul halk kitlelerine dayanıyordu. «Musa Çelebi'nin bayrağı altında toplananlar, beylerin baskılarından bunalmış bulunan gerek müslüman gerek hıristiyan fakir köylü ve halk kitleleridir.» (1) Bu yanıyla, Şeyh Bedreddin'in yönlendiriciilğiyle Musa Çelebi çevresinde gelişen iktidar mücadelesi halkçı, ilerici bir nitelik taşıyordu. Başka bir söyleyişle, Şeyh Bedreddin Musa Çelebi'yi etkileyerek toplumsal bir devrime yolaçmak ve bunu kansız bir biçimde gerçekleştirmek istiyordu. (2) Bu özelliğinden dolayıdır ki Bulgar bilim emekçisi Paraşkev Poruşev, Şeyh Bedreddin hareketini bir bütün olarak «*Osmanlı tarihinde ilerici demokratik bir isyan*» olarak niteliyor. (3)

Hem hareketin bu toplumcu özünden dolayı, hem de hareketin Rumeli'ye sıkışıp Anadolu'ya yayılamamasından dolayı, Anadolu'daki sömürücü beyler Mehmet Çelebi'nin çevresinde toplanarak bir «ittifak» kurdular. Bunun üzerine Mehmet Çelebi, topladığı büyük bir ordu ile kardeşinin üzerine yürüdü ve onu öldürerek tek başına sultanlığını ilân etti...

Öz kardeşi Musa'yı ok kirişiyle boğup
yani bir altın leğende kardeş kanıyla abdest alarak
Çelebi Sultan Memet tahta çıkmış hünkâr idi.

Musa Çelebi, «sırmalı bir düşü yağlı bir kemend gibi boynuna dolamış»tı, «devlet solgundu»...

ve halk, yakut bir atlas olarak
susuşu karakalem, gülüşü mirî
ve ansızın sedef bir orak
biçmiş gibi gülüşü, yahut ki
acının kol demiri
şırak, göğsüne vurulmuş
güya ki yaprağın biri
düşmüş de, ağaç
kökünden sarsılmış gibi

(Hilmi Yavuz: Bedreddin Üzerine Şiirler)

Musa Çelebi'nin yenilmesindne sonra Bedreddin İznik'e sürgün gönderildi (1413). Mehmet Çelebi, bir büyük bilim adamı olarak bilinen Bedreddin'i öldürmemiş, ancak İznik'te kalmaya mahkum etmişti.

Bu kasaba İznik kasabası.
Bu ev esnaf mahallesinde bir ev.
Bu evde
bir ihtiyar vardır Bedreddin adında.
Boyu küçük
sakalı büyük
sakalı ak,
çekik çocuk gözleri kurnaz
ve sarı parmakları saz gibi.

İşte asıl kavga bundan sonra başlıyor. Halk, başka sınıftan birinin öncülüğünde de olsa bir mücadele deneyimi geçirmiş. El yordamıyla da olsa bir sınıf bilinci kazanmış. Üstelik ortam elverişli ve Bedreddin'in saldığı ışıldaklar onlara yeni hedefler gösteriyor. Hem Bedreddin de eski Bedreddin değil. O da düşünce ile eylemi kaynaştırma olanağı bulmuş ve zaferin örgütlü mücadeleden geçtiğini algılamış... Bunun için de sürgün yeri İznik'te boş durmuyor, bir yandan düşüncelerini yayarken, bir yandan da yeni devrimçi kadrolar yetiştiriyordu... Hele bunlardan *Börklüce Mustafa* ile *Torlak Kemal*, halk adına büyük umutlar veriyorlardı Bedreddin'e... Bedreddin birer halk önderi olarak yetiştiriyordu onları...

Karşısında diz çökmüşler
ve karşıdan
bir dağa bakar gibi bakıyorlar ona
Bakıyor:
Başı tıraşlı
kalın kaşlı
ince uzun boylu Börklüce Mustafa.
Bakıyor:
kartal gagalı Torlak Kemâl...
Bakmaktan bıkıp usanmayıp
bakmağa doymıyarak
İznik sürgünü Bedreddin'e bakıyorlar...

Bedreddin, İslâm dininde ve Osmanlı toplum düzeninde bir devrim yapılmasını öngörüyordu. Öngördüğü yeni toplum düzeni, kaynağını şu düşüncelerden alıyordu:

«Tanrı dünyayı yarattı, insanlara bağışladı. Erzak, giyim kuşam, sürülen, arazi ve bütün toprak, ürünleriyle insanların ortak malıdır. İnsanlar yaradılış ve yaşayışta eşittirler. Birinin servet toplayıp biriktirmesiyle, diğerlerinin ekmeğe muhtaç kalması ilahi maksada aykırıdır. Nikâhlı kadınlar dışında herşey insanların ortak malıdır. Ben senin evinde kendi evim gibi oturabilmeliyim. Sen benim eşyamı kendi eşyan gibi kullanabilmelisin.

Tanrı, koyduğu kanunların hakkıyle kullanılması için insana akıl ve fikir vermiştir. Herkes, kendi aklının aldığı ölçüde tanrının emirlerini kabul eder. Müslüman, Hıristiyan, Musevi, Mecusi, hep tanrının kuludur, birdir, kardeştir, aralarında sevgi ve kardeşlik olmalıdır.

Ezme ve baskı ürünü olan bir hükümetin saldırılarını hoş görmek, emirlerine boyun eymek doğru değildir. Saray, saltanat, yeniçeri, savaş hep zulum eseridir. Hükümet, saadet döneminde (Muhammed'in zamanında) olduğu gibi milletçe seçimle gelmelidir. Herkes tam bir özgürlük içinde kendi fikir ve mesleğinin sahibi olabilmeli, komşusunun meslek ve inancına saygı göstermelidir.»

Ve şu yönergeyi veriyordu yoldaşlarına:

Ben gayrı zuhur ve huruç edeceğim!
Toprak adamları toprağı fethe gideceğiz.
Ve kuvveti ilmi, sırrı tevhidi gerçeklendirip
biz milletlerin ve mezheplerin kanunlarını iptâl edeceğiz.

Ve toprak adamları topraklarını yeniden almak için yola koyulurlar. Börklüce Mustafa Aydın yöresine, Torlak Kemal'se Manisa yöresine uzanır ve halkı örgütlemeye başlarlar. Bedreddin'in çaktığı kıvılcım koskoca bir ateş olur ve tutuşturur kır emekçilerini. Emekçi halk Bedreddin'in düşüncelerine silah gibi sarılır.

Börklüce Mustafa ve Torlak Kemal, Bedreddin'in yönergesine bağlı kalarak öğretilerine sahip çıkan halkı yani yoldaşlarını saltanatın zulmüne karşı başkaldırmaya çağırırlar.

Duyduk ki Mustafa huruç eylemiş
Aydın elinde Karaburun'da.
Bedreddin'in kelâmını söylemiş
köylünün huzurunda.
Duyduk ki; «cümle derdinden kurtulup
piri pâk olsun diye,
on beş yaşında bir civan teni gibi, toprağın eti,
ağalar top yekün kılıçtan geçirilip
verilmiş ortaya hünkâr beylerinin timarı zeameti.»

Ve başlar «ağlayan topraklar bir çocuk gibi gülmeğe»... Çünkü ürünler çalışanlar arasında payedilmiştir, topraklar âdil biçimde dağıtılmış ve buna karşı çıkanlar susturulmuştur...

«Bütün bunlar Osmanlı saltanatının çıkarlarına aykırıdır kuşkusuz... Ne var ki, padişah'ın kolu henüz buralara kadar uzanamamaktadır. Gelgelelim, köylülerin başlattıkları bu uygulamalar, bölgedeki ağaları ve beyleri rahatsız etmiştir. Beyler, padişaha şikayetler gönderir, sömürüye engel olan hareketin bastırılmasını isterler Dedik ya, padişahın kolu uzanamaz oralara kadar... Beylere, kendi güçleriyle karşı koymaları öğütlenir... Osmanlı padişahı, böylece onları *Börklüce Mustafa* ve *Torlak Kemal*'in önderliğindeki devrimci köylülerin üstüne saldırtır... Börklüce, Müslüman, Hıristiyan ve Yahudi yoksullarından 10 bin kişilik bir eylemci grubu oluşturmuştur. Gerçek adaletin tadını tatmış bu inançlı köylüler, birleşir ve beylere karşı koyarlar... Köylülerin üzerine tam teçhizatlı ordularla saldıran Aydın Beyi Hamza Bey ve Saruhan Beyi Ali Bey ile İzmir Sancak Beyi Süleyman Bey, devrimci direniş karşısında tutunamazlar ve çareyi kaçmakta bulurlar...» (4)

Ancak işin şakaya gelir yanı yoktu. Zalim beyleri ve yardakçılarını birer birer ortadan kaldıran devrimci hareket, Osmanlı sultanını ürkütmüştü. Aydın ve Manisa yörelerinde ya-

kılan bu ateş, Anadolu bozkırını tümüyle tutuşturabilirdi... Ve bu, da Osmanlı saltanatının sonu olurdu. Öyleyse son ve en büyük kozunu kullanmalıydı. Öyle yaptı o da... Tüm Anadolu ve Rumeli askerini toplayarak en gaddar paşaların yönetiminde Börklüce Mustafa'nın ve Torlak Kemal'in üzerine saldı. Bu ordu, yolda rastgeldiği ihtiyar ve çocukları, erkek ve kadınları, yaş ve cins farkı gözetmeksizin, merhametsizce kılıçtan geçiriyordu...

Kırlarda çocuk başlarını
Kanlı gelincikler gibi koparıp
çırılçıplak çığlıkları sürükleyip peşinde
beş tuğlu bir yangın geliyordu karşıdan ufku sarıp.
Bu gelen
Şehzâde Murattı.
....
Baktı köylü Mustafa.
Baktı korkmadan
kızmadan
gülmeden.

Ve zorlu bir savaş başladı teçhizatsız Bedreddin yiğitleriyle büyük Osmanlı ordusu arasında...

Sıcaktı.
Bulutlar doluydular.
Neredeyse tatlı bir söz gibi ilk damla düşecekti yere.
Birden—
—bire
kayalardan dökülür
gökten yağar
yerden biter gibi,
bu toprağın verdiği en son eser gibi
Bedreddin yiğitleri Şehzâde ordusunun karşısına çıktılar.
Dikişsiz ak libaslı
yalnayak ve yalın kılıçtılar.
baş açık
Mübalâğa cenk olundu.
Aydın'ın Türk köylüleri,
Sakızlı Rum gemiciler,
Yahudi esnafları,
on bin mülhid yoldaşı Börklüce Mustafa'nın
düşman ormanına on bin balta gibi daldı.

Bayrakları al, yeşil,
kalkanları kakma, tolgası tunç
saflar
pâre pâre edildi ama,
boşanan yağmur içinde gün inerken akşama
on binler iki bin kaldı.

Hep bir ağızdan türkü söyleyip
hep beraber sulardan çekmek ağı,
demiri oya gibi işleyip hep beraber,
hep beraber sürebilmek toprağı,
ballı incirleri hep beraber yiyebilmek,
yârin yanağından gayrı her şeyde
her yerde
hep beraber!
diyebilmek
için
on binler verdi sekiz binini...
Yenildiler.

Evet yenildiler... Yenilenlerin çoğu savaş meydanında kılıçtan geçirildi. Börklüce ve askerin bir bölümü esir edildi. Köylülerden geri alınan bütün topraklar yeniden zalim beylere verildi. Bir yandan da yayılan devrimci düşünceleri önlemek için, Börklüce Mustafa'yı devrimci hareket aleyhine konuşmaya zorluyorlardı. Börklüce'ye nice işkence edildiyse de onu eylemi ve düşüncesi aleyhine konuşturamadılar. Bunun üzerine en ağır işkenceyi uyguladılar ona, öldürülmeden önce müridlerini gözünün önünde tek tek idam ettiler...

Satırı çaldı cellât.
Çıplak boyunlar yarıldı nar gibi,
yeşil bir daldan düşen elmalar gibi
birbiri ardınca düştü başlar.
Ve her baş düşerken yere
çarmıhından Mustafa
baktı son defa.
Ve her yere düşen başın
kılı depremedi:
—İriş
Dede Sultanım iriş!
dedi bir,
başka bir söz demedi...

Sonunda Börklüce de asılarak öldürüldü ve cesedi çarmıha gerilerek, kentte dolaştırılıp halka gösterildi.

Bu arada, Manisa yöresinde bulunan Torlak Kemal de zorlu bir savaştan sonra yenildi, adamlarının çoğu öldürüldü, kendisi de Manisa'da asıldı (1417).

«*Yonca ve hançerlerin pîri*» Börklüce Mustafa, «*ölümü masmavi bir hamayıl gibi boynunda taşıyıp*» gitmişti; «*sancağı buğdaysı, türküsü ebrulî bir isyân diye işlenmişti*» halk tarihine.

Torlak Kemal, o «*böğürtlenlerin ve umutsuzluğun mülkü*», o «*kalın bir türkü ile dağları düz eden abdal*»; «*ilkyazı kara, yün bir kuşak gibi beline dolayıp acıyı kav, sevdayı çakmak bilip*» yola çıkmış ve «*ölümü bir yılkı gibi bırakıp*» gitmişti...

Kavganın patlak verdiği dönemde *Şeyhe Bedreddin* İznik'te bulunuyordu. Ancak Aydın ve Manisa yöresindeki yoldaşlarının yenilgisini duyan İznikliler Bedreddin'i Rumeli'ye kaçırdılar. «Şeyh Bedreddin Rumeli'ye vardığında, fikirlerinin kendisinden önce gelmiş olduğunu gördü... Rumeli'nin ezilen insanları da direnişe hazırdı...» (5)

Bedreddin'in çevresinde derhal eylem grupları oluşturuldu. Bu gruplar, Bedreddin'in bayrağını düşürmemeye kararlıydılar... Ancak Mehmet Çelebi'nin büyük bir ordu ile Rumeli'ye ilerlediğini duyan Bedreddin, hemen direnişe geçmenin yanlış olacağını düşünmüş ve alevilerin yoğun oldukları Deliorman bölgesine geçmişti. Yazık ki burada bir baskın sonucu yakalandı Bedreddin.

«Bedreddin, yargılanmak üzere Serez'e getirildi. Alınan fetva üzerine 1420'de çarşı içinde çıplak olarak asıldı. Uzunca bir süre asılı duran şeyhlerinin cesedini müridleri daha sonra indirerek gömdüler.» (6)

Yağmur çiseliyor.
Serez'in esnaf çarşısında,
bir bakırcı dükkânının karşısında
Bedreddinim bir ağaca asılı.

....

Yağmur çiseliyor.
Serez çarşısı dilsiz,
Serez çarşısı kör.
Havada konuşmamanın, görmemenin kahrolası hüznü
Ve Serez çarşısı kapatmış elleriyle yüzünü.

Yağmur çiseliyor.

Ve, «*ovaların ve kartalların müsahibi*», «*öldüğü yere bir kök sümbül bırakır gibi sevdalar bırakıp*» gidiyor. Ve «*yaprağın fetreti gülün kıyâmına, gülün kıyâmı ağacın isyanına*» dönüyor o günden sonra Bedreddin'le

Bedreddin'in yaktığı ateş o günden sonra sönmüyor bir daha. Yandaşları, yoldaşları 750 yıl öncesinin Bedreddin eylemini şu ağıt-türküyle ölümsüzleştiriyorlar...

Aydın ellerinde ceran gezerdi
Analar al yeşil tuğra bezerdi
Bacılar tuğraya sedef dizerdi
Sedefin üstüne âyet yazardı
İriş pirim iriş gör ki olanı
Kurtar muhannetten elde kalânı

Beşparmak üstünden bir bulut ağdı
Bulut değildi de bir koca dağdı
Alazlanıp gelen billâh çarağdı
İrahmet çekildi ok cıda yağdı
İriş koç yiğitim uğrular geldi
Uğrunun soluğu bağrımı deldi

Kılıç üşürürdü beyi sultanı
Atını koşturdu veziri hanı
Biz de helal ettik bu kuşca canı
And verdik yoluna dökeriz kanı
İriş Dede Sultan kavgaya iriş
İmdi can günüdür gazaya giriş

Aydın'da Ortaklar Karaburun'da
Kılıç ceran oldu oynuyor kında
Bir elim harmanda bir elim kanda
Kanara kurarız biz de yakında
İriş koç yiğidim er meydanına
Sultanın ettiğin koma yanına

Sultanoğlu leşkerine buyurdu
Buyruğunu dört bir yana duyurdu
Kılıç çaldı ana bebe savurdu
Yalım esti her yanları kavurdu
Vur yoldaş vuralım kavga günüdür
Ahırı evveli gine ölümdür

Sultana paşadan muştu salındı
Leşker ortasında ziller çalındı
Dedemin başına ferman kılındı
Bir seher vaktiydi kaddi alındı
Sesini banlasam varabilemez
Gayri benim yüzüm gülebilemez

Bununla da bitmez. Bedreddin'in öğretisi Osmanlı'nın tüm baskı ve zulmüne karşın her geçen gün yayılır, boy verir. Yoldaşları öğretisinin bayrağını elden ele ulaştırırlar. Yeni koydukları eylemlere bayrak yaparlar onu. İşte Bedreddin'den ikiyüz yıl sonra, 17'nci yüzyılda bir eyleme öncülük eden ihtilalci ozan Dedemoğlu'nun yaktığı türkü:

Erenlerin, evliyanın yoluna
Derviş oldum, erdim kudret sırrına
Hüseyn'den aldılar senin yerine
Güzelsin Serez'in şahı, güzelsin
Güzelsin pîrimin nûru, güzelsin
Cinsinden alınan yerin nûru var
Gelen dervişlerde kudret sırrı var
On iki imam gerçek erin aslı var
Güzelsin Serez'in şahı, güzelsin
Güzelsin pîrimin nûru, güzelsin

Şahlar içinde Serez'in şahısın
İsmin Şah Bedreddin, ilim varısın
Müminler kâbesi, dostun nurusun
Güzelsin Serez'in şahı, güzelsin
Güzelsin pîrimin nûru, güzelsin

Şahlarımız var imamlar ağası
Mürşidin ehli, mollanın illazı
Şefaatçımızdır velâyet şahı
Güzelsin Serez'in şahı, güzelsin
Güzelsin pîrimin nûru, güzelsin

Çığrışa çığrışa aştık balkanı
Altıncıda gördük Serez halkını
Yedincide yüzler sürdük sultanı
Güzelsin Serez'in şahı, güzelsin
Güzelsin pîrimin nûru, güzelsin

İndim seyreyledim, dostun durağı
Sekiz melek tutan arşın direği
Pîrimin hesapsız yanan çırağı
Güzelsin Serez'in şahı, güzelsin
Güzelsin pîrimin nûru, güzelsin

DEDEMOĞLU, uyarır çırağ yakar
Kara Nine eşiğine yüz sürer
Derviş Cevad Baba'nın murada erer
Güzelsin Serez'in şahı, güzelsin
Güzelsin pîrimin nûru, güzelsin (7)

Dedemoğlu, Bedreddin'inkine benzer biçimde noktalanan kendi eylemini başka bir türküsünde şöyle dillendiriyor:

Denizdeyim, deryadayım, göldeyim
Hak saklasın hemen, yaman haldeyim
Şair oldum, dört köşede dildeyim
Ben kan ile yoğurmuşum işimi

Evet, «*Ben de hâlümce Bedreddinem*» diyen Bedreddinî'lerin eylemi hemen hep kana bulanmış, kan olmuş türküleri... Ama boyuna kızıl güller açagelmiş bu kan...

1,2,6 Çetin Yetkin: Etnik Ve Toplumsal Yönleriyle Türk Halk Hareketleri Ve Devrimler; May y. İst. 1974, s. 121, 126, 139
3 Paraşkev Paruşev: Şeyh Bedreddin Üzerine, Cumhuriyet, 6.12.1975
4,5 Birlik Gaz. 1.6.1976
7 Cahit Öztelli: 17. Yüzyılda İhtilalci İki Şair: Alioğlu-Dedemoğlu; Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 73-74-1955 ve Uyan Padişahım. İst. 1976, s. 165

Öteki Kaynaklar
Tüm İktisatçılar Birliği: Anadolu Halk Ayaklanmaları, 1977
Füruzan Hüsrev Töken: Türkiye'de Halk Hareketleri, 1968
Nazım Hikmet: Simavne Kadısı Oğlu ŞEYH BEDREDDİN DESTANI; Dost y. 1968
Hilmi Yavuz: Bedreddin Üzerine Şiirler, Cem y. 1975
(*) Şiir alıntıları Nazım'dan yapılmıştır.

Dersim Yöresinden İki Halk Türküsü

Aşağıda Dersim ayaklanmasıyla ilgili iki halk türküsü sunuyoruz. Bunlar türküden çok ağıt ya da destan niteliğinde sayılabilir. Kürt halkı, hemen tüm önemli olayları, savaşları, ayaklanmaları, önemli aşiret kavgalarını bu biçimde destanlaştırmıştır. Yiğit kişilerin öyküleri ve sevda üstüne de böylesine pek çok türkü çıkarılmıştır. Kuşkusuz, başka halkların yaşamında da aynı gelenek vardır.

1930'larda, Dersim'de, bazı istisnaların dışında halk yerleşik olmasına rağmen, türkülerden de anlaşılacağı üzere aşiret yapısı, aşiret töre ve gelenekleri oldukça güçlüdür. Aşiretler zaman kendi aralarında, sık sık da hükümet makamlarıyla sert çatışmalara girmektedirler. «Devlet»in bu bölgeye ilgisi, Tüm Kürdistan'a olduğu gibi, asker ve vergi toplamak, kendi egemenliğini yerleştirmek biçiminde ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz, bunun ötesinde temel ekonomik nedenleri unutmamalı. Ama halktan yana birşey yapıldığını, ya da yapılmak istendiğini söylemek olanaksızdır. Halkın somut olarak tanıdığı baskı ve sömürüdür. Ayaklanmaların temel nedenleri de, bazılarının iddia ettiği gibi, halkın «uygarlıktan kaçması» ya da birtakım yabancıların «tahriki» değil, halk üstündeki bu zulümdür.

Aşiret yaşamında akıllı, aşiretin işlerini iyi düzenleyen, uzlaşmalarda becerikli olan, güzel söz söyleyen kişiler öne çıkar. Ama kavga anında yiğitlik ve gözüpeklik daha önem kazanır. Salt bileği güçlü olan, keskin nişancı olan, kimi zaman zorba kişilerin de ün saldığı görülür. Ama halkın sevgisini kazananlar, kitlelerin gönüllerinde yaşattıkları böyleleri değildir .Halk iyi niteliklere sahip çıkar ve toplumun yararına yiğitlik yapan, fedakârlıklarda bulunan kişilere ağıt yakar, onları yaşatır. Bu türkülerde de böyle olduğu görülüyor.

Bu iki türkü Zılfi'nin, Dersim türkülerinden yaptığı bir derlemeden alındı. Halk arasında aynı ezgilerin daha farklı söylenişlerine de rastlanmaktadır.

SAHİN

Xozati persena cadê tomofili..
Heq adırbê Avdıla Pasay verdo,
Koto qerace mordemê pili!
Sahin vano qederê canê xwo bızanê,
Ma sero cêrenê qanûnê ...i...

Ax de biye, biye na bema biye!
Sahinê mı qolê de xwo gureto,
Şiyo basqınê alayiye;
Vano, «tersa mı sarê mı, talde kûyo
Koynê Dêrsim de nê mano çena û ceniye..»

Ax, ko romerdiyo bı heniyo!
Esker nao amo koyê Dersimi mûniyo.
Sahin vano, «dı sarey viyarnay mı ra,
Jû yê Xanım o, jû yê Alişêr Efendi yo..»

Sahınê mı qolê de xwo gureto,
Şiyo geçê koyê Mûzıri.
Vano, «lao bêbextê mekerê
Ma piya wêrdo qırbanê Xızıri!.»

«Aşir merdana mı rê qail ne benê;
Tornê Babay kerdê imamê seri..
Xozati persena Qerexlan ra nato;
Qanûnê Mıstefa Kemali persena
Çı çiyode ......o!»

Sahın vano lazê Pırçoy re, «mısawre me so
Mın û to cızıkê zû mayê lito»..
Heqo tı kêş serde naye mi ya!
Bıray sarê bıray berdo çadıre de roto..

Sahınê mı rê efkar nê bo,
Hesên hêfê to gureto.
Ax de biye, biye, Sahınê mı biye!
Sahınê mı ke merdo nê merdo
Şikiyo tılsımê Kırmanciye!..

pane pane, Sahınê mı pane!
Eskerê mıstê (...) amo ma qırkeno.
Cigera mı pane wûyi!
Eskerê Mıstê (...) amo ma qırkeno;
Mezal cı me de pane!

Ş A H İ N

Hozat'ı sorarsan otomobil caddesi..
Ocağı sönsün Abdullah Paşa'nın,
Kökünü kazıyor yiğit adamların!
Şahin diyor, canınızın kıymetini bilin,
Başımızda dolaşan (...in) kanunu..

Ah oldu, bize neler oldu!
Şahin'im bir çete almış yanına,
Gitmiş alay baskınına;
«Korkarım, ben de ölürsem,» diyor,
«Dersim dağlarında kalmaz kızlar, kadınlar». (1)

Ah, pınarsız dağ erisin!
Asker gelmiş kuşatmış Dersim dağını.
Şahin, «iki kesik baş geçirdiler yanımdan,» diyor,
«Biri Hanım'ın, biri de Alişêr Efendi'nin».. (2)

Bir çete almış yanına Şahin'im,
Geçmiş Munzur yakasına.
«Arkadaşlar, bahtsızlık etmeyin,» diyor,
«Hızır kurbanını birlikte yedik!.»

«Aşiretler ölümüme razı olmazlar;
Düşman, Baba'nın Torunu'nu (3) baş hedef seçmiş..
Hozat'ı sorarsan Qerexlan'dan beridedir;
Mustafa Kemal'in kanunlarını sorarsan
Aman, ne (...) şeylerdir!»

---

(1) Kadın ve kızlara karşı yapılacak bir saldırı, toplum için en büyük yüz karası sayıldığından, Dersim'in yıkılışı bununla simgelenmek isteniyor.

(2) Alişêr: Dersim'deki direnmede önde gelen bir aydın ,aynı zamanda ozan olan bir kişi. Hanım onun eşi.

(3) Babanın Torunu'yla Seyit Rıza kastediliyor.

Şahin diyor, «Pırço'nun oğlu, düşmanla meşveret etme,
Bir annenin memesini emdik benle sen..»
Tanrım, kimseye gösterme bunu!
Asker çadırında
Kardes kardeşin başını satar olmuş..

Şahinim, yüreğin rahat olsun,
Öcünü aldı Hasan.
Ah oldu, olan Şahin'ime oldu!
Şahin'im öldü öleli
Söndü yıldızı kürtlüğün!.

Vur, vur, Şahin'im vur!
(...) Mıstê'nin askeri gelmiş, kırıyor bizi.
Vur, iki gözüm, vur!
(...) Mıstê'nin askeri gelmiş, kırıyor bizi;
Aman verme, vur!

DERÊ LAÇİ

Wela, wela, wela yamano!
Ordu urza ra amo, dormê ma qapano.
Çê aşiro bırijiyo,
Kes destra ma nê dano.

Şêrê Derê Laçi,
Te de mız û dûmano;
Bextê Heyder û be Demen rê
Kes xırave nê vano..

Ordûyê hokmati zaf o,
Cayê welaxe ma nê dano.
Ma zuvuni qırkeme,
Çemê Mûzıri cendeg û laso ano..

Ondêr de dame pêro,
Te de şin û şiwan o.
Derê Laçi bıvêso!
İvisê mı gavano.

Bıra pêrodê! na qewxa aşirê niya,
Mırevê Kırmancan û zalımanê ...an o!.
Destê xwo ra xwo me cêrê,
Sar ma rê kolaye vano..

Pepûg bêro bıniso, cencûnê ma re bıwano,
Qemerê Hesêni verê mıxare de gıno waro;
Malo şêrê mın o, berano!

Hesê Kali kuno qewxa,
Besuve goşt gırano;
Hemê Cıwê kêji persenê
Xısmê ordû yo, tabûrano!.

İvis xwo sano Pul Xatune,
Hem dano pêro, hem qeydû vano.
Goste vengê İvisi yeno,
Şêrê mı hala sa vano..

Vano «to hire ordi ontê ma serde,
Axıri din İslam o!
Destê heqi dame pêro,
Orduyê to ra nefer nê verdame.»

Derê Laçi bıveso!
İvisê mı çeto..
Derê Laçi bıveso!
Bavo, qırvano çeto..

Ordi urzora amo
Dorme ro ma gureto.
Destê xwo ra xwo me cêrê,
Ma hêfê azê azê xwo gureto..

Qırkeme ne qırkeme ne qedino,
Ordiy devlet o!.
Kam ke ma ra bımıro
Cırê saltanet o!

Laçi sero da me pêro,
Asmê ra roz vıneto.
Ordi vıreniya to dero;

İvisê mı xwo viyarna kemere,
Bavo gori, xwo viyarne kemere!

Seke polate gınêro İvisê mı
Esker kotbe dere.
Heqo çı yamano malê tarva cigere!
«Bavo pêrode, meyt: mı ca meverde,
Heq kena teyi bere!»

Ewro zor kerdo qolê hetê pêtere,
İvisê mı kışiyo esker koto dere.
Laçi verdę İvisê mı sona şiya hêre;
Lazê mı dest û boji semernêwe,
Koto ra wertê tabûrę..

Bıko lerze me ke,
Rawer me so, rew me mıre!
Ordiya zalımi zaf o,
Dina ma sero kerda soja sûre..

Çê aşironê xayinû bırıjiyo!
Qırkerdana made rısvet û pere.
Sıma ke teseliye xwo ma ra gurete,
Meste-biro hale sıma jê halê Ermeniyano..

Ma dopêro,
Hêfê xwo hot bedeli gureto..
Merdena koy persenê
Ma rê saltanet o!

LAÇ DERESİ

Halimiz çetindir, çetin!
Ordu sökün edip gelmiş, etrafımız çevrili
Aşiretlerin ocağı sönsün!
Kimse yardım elini uzatmıyor.

Gidin görün Laç Deresini,
Tozdan dumandan, göz gözü görmüyor;
Haydaran ve Demenan'lıların yiğitliğine
Doğrusu söz yok...

Hükümetin ordusu çok,
Geçit vermiyor bize.
Birbirimizi tüketiyoruz,
Munzur Irmağı cesetleri taşıyor...

Kahrolası yerde savaş sürüyor,
Haykırışlar, ağlamalarla dolup taşıyor.
Yansın Laç Deresi!
İvis'im geçit vermiyor.

Vurun kardeşlerim, bu aşiret kavgası değil,
Kürtlerle zalim ......lerin kavgasıdır!..
Ellerinizi bağlayıp durmayın,
Başkaları aşağılamasın bizi...

İbibik kuşu gelsin konsun, ötsün gençlerimiz için,
Qemerê Hesên mağaranın önünde vurulmuş;
Vah benim yiğidim, aslanım!

Hesî Kali kavgaya giriyor,
Yiğit yapılıdır;
Hemê Cıvê Kej'i sorarsan
Orduların, taburların dengidir!..

İvis dayamış sırtını Hatun Tepesi'ne,
Savaşıyor ve türkü söylüyor bir yandan.
İvis'in sesini dinleyin,
Yiğidim ne diyor hele...

Diyor, «çevirdiniz bizi üç orduyla,
Ne de olsa biz de İslam dinindeniz!
Savaşacağız tanrının izniyle,
Ordunuzdan tek nefer bırakmıyacağız.»

Laç Deresi yansın!
İvis'im çetedir..
Laç deresi yansın!
Babası kurban, çetedir..

Ordu akın edip gelmiş
Kuşatmış çevremizi.
Ellerinizi bağlayıp durmayın,
Aldık tüm soyumuzun intikamını..

Kırılmakla tükenmiyor ki,
Devlet ordusu!..
Bizimle birlikte ölene
Ne mutlu!

Laç Deresi için döğüşüyoruz,
Gökyüzünde güneş durmuş izliyor bizi.
Ordu karşıyı tutmuş;
İvis'im taşı dolan,
Sevgili oğlum, taşı dolan!

Mavzer kurşunu İvis'ime değince
Asker dereye girdi.
Tanrım ne güçtür evlat acısı!
«Baba, savaşın; ölümü bırakmayın yerde,
Tanrı aşkına götürün birlikte»!

Bugün zorladı asker Peter cephesini,
İvis'im ölünce girebildi dereye.
İvis'im Laç, deresine gölge vurmuş;
Oğlum sıvamış kolunu,
Taburun içine dalmış...

Acele etme, yavrum,
Çok ilerleme, erken ölme!
Zalimin ordusu çoktur,
Dünyayı kızgın saca çevirmişler üstümüzde...

Aşiretlerin ocağı sönsün!
Bizi kırdırdılar para ve rüşvetle.
Ama direnmemiz kırılınca yarın, öbür gün;
Sizin de durumunuz benzer Ermenilerinkine...

Döğüştük,
Aldık yedi kuşağımızın öcünü...
Dağda ölümü sorarsan
Bize ne mutlu!

Angola Halkının lideri Agostinyo Netto aynı zamanda iyi bir ozandır. Netto'nun şiirlerinden ikisini aşağıda okurlarımıza sunuyoruz.

Ö. Yolu

ÖZGÜRLÜK BAYRAĞI

Angola halkı kahramanlarına ithaf ediyorum
Agostinyo NETTO

Luanda'ya döndüm
Değişti herşey.
Gitmiş eski dostum Liseu
biryerlere...
Cumartesi geceleri, şenliklerde
uğuldayan tamtam
artık suskun.
Yok ateşli ritimler
herşey durgun
ne bir türkü,
ne kahkaha..
Eski dostum, Liseu kardeşim,
gençliğimiz hani? Nerelerde
«Angola ritimleri»?
Sadece kokusu seziliyor
kızgın rüzgâr dolu havalarda.
Herşey gerimizde, arkamızda:
mahallemiz, toplantılar,
halkın kurtuluşu üzerine
zararsız demeçler.
Bir düş gibi bugün bu anılar..

Ama döndüm gene,
geldim sana Luanda
zamanında.
Baktım - yeşeriyor
ilk fidanlar; gençliğin filizleri,
tohumlar çimleniyor

şafak vakti
ılık yağmurlarda
doğrulacak güçlenerek
ve verecek yaprak,
ve açacak çiçek
ve verecek meyve
ve gelecek ekinlerde
ürün bol bol tohum düşürecek topraklara
toplanacak ürün
biçilecek hasat

Ürün mertlik olacak.
İnsanların ruhlarında
özgür mertlik filizlensin!
Varsın Luanda'yı
gene insan kanı, insan acıları seli
parçalasın.
Felaketin, ıstırabın da üstünde
yaşar yüreklerde
yakın zafer umudumuz.
Ama,
çok şey
yitirilmiş
ve dönemez geri
çocuk kahkahası,
huzur,
neşe,
yürek rahatlığı.
Gitti dostlar:
Benci gitti,
Gaşpar,
İlidiu,
Joakim,
ve Manuel..
binlerce dost, kardeş
dönmez artık aramıza.
Kalleş ölümle
yüzyüze gelince
baktılar onlar dimdik suratına
ve öldüler...
hayat ve Angola denilen
o güzel yar uğruna...

Yurda döndüm zamanında
ve yepyeni hayat, dört bir yandan
beni sardı.
Öğrenciler her zamandan
daha iyi okuyorlar
saydam semalardan
dökülüyor pırıl pırıl güneş ışınları
ve dimağlar zinde, açık
sende.. bende..
yüreklerde
görülmemiş mertlik...
Güvenlik
geldi umudun ardından,
Öfke kanat açtı
sevgi daha derin,
iyilikten daha güçlü.

Ey emekçi elleri,
savaşçının yaraları,
ozanların yürekleri, ey!
Size ilelebet
ecdadımız ölmezliği,
Ngola Kilvanciler,
Mzinga Mbandiler
emanet.
Size teslim ettim
parçalanmaz,
solmaz, sönmez bayrağı
Özgürlük Bayrağını!
Yükseklere,
daha daha yükselere
kaldırın bayrağı,
sarılın, sımsıkı sarın
o bayrağın ağacına,
er meydanında düşürmeyin.

ALEVLER VE RİTİMLER

Gece... yolculuk..
kelepçe sesleri.
Serin ormanda
ürkek bir kuşcağız
yolcuyu uğurlar
Mavilikte
hurma ağacı
titrer de titrer
ağlar da ağlar
ve koşar alevler
sarar kamışı
kızgın mı kızgın
havalar
alevler
kulübeleri
dört bir yanından sarar mı sarar
çıtır da çıtır
yangın alevi
ve yollarda
kalabalık
kalabalık
kitleler... gaileler
yoksulluk
endişe.
Kalabalık
tüm yollarda
buralarda, ufuklarda
çıplak ayaklar
kara ayaklar
güm güm döğerler
çıplak toprağı
Ve yollarda
dinmez gürültü
dövülür tamtamlar
ritimle sayar
arşınlar toprağı
O çıplak, o cılız
o kara ayaklar...

dövülüyor kara topraklar
ve sürekli, durmadan
inliyor tamtamlar
dökülüyor ritimler
öfkeli ve ağır
yaklaşıyor süreler...
ve kanayan
ayakların
ateş püsküren
ayakların
öfkeli, hiddetli
adımları
yaklaşıyor intikam.
Çamurda ritimler
Toz toprakta
yakın ritimler
uzak ritimler
ritimler savaşta
ritimler ateşte
ritimler içinde
ritimler içimde.
Ritimler huzurda
ve uyanışta
met-cezirde
harekette
hem gurupta
hem şafakta
özgürlükte
öç almada.